

DE BEKER VAN JOZEF

EEN PROFETISCHE GELIJKENIS
VAN DE MESSIAANSE TOEKOMST

Dr. A.A. Leenhouts

GETUIGENIS
EN EENHEID

SJOEFAR SERIE
DEEL 3

DE BEKER VAN JOZEF

Een profetische gelijkenis van de Messiaanse toekomst

DE BEKER VAN JOZEF

EEN PROFETISCHE GELIJKENIS VAN DE
MESSIAANSE TOEKOMST

Dr. A.A. Leenhouts

SJOFAR-SERIE
DEEL 3

STICHTING GETUIGENIS EN EENHEID
DEN HAAG, 2024

GETUIGENIS
EN EENHEID

Stichting Getuigenis en Eenheid
Postbus 64814, 2506 CE Den Haag
info@getuigeniseneenheid.nl
www.getuigeniseneenheid.nl

Eerste uitgave door uitgeverij Primo Vere, 1998

Copyright © E-book 2024 Erven Ds. A.A. Leenhouts

Voor Bijbelcitaten is de NBG51 vertaling gebruikt – tenzij anders vermeld

Team redactionele bewerking:

J. van Genderen

J.N. van Genderen - Kaashoek

S.B. Leenhouts - van der Kruijt

Omslagontwerp Martha Koekkoek-Meijer

Boekverzorging C.M. Goslinga

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

INHOUD

WOORD VOORAF	9
GEDICHT VAN JACOBUS REVIUS	10
INLEIDING	11
HOOFDSTUK 1: DE MANTEL VAN JOZEF	14
De veelkleurige mantel - De context - Troost geweigerd - De les voor nu - De onderlinge verhouding der volkeren	
HOOFDSTUK 2: DE DROMEN VAN JOZEF	36
Gerstebrood en tent - De droom van Nebukadnessar - Een troostvol perspectief - De droom als schild - De wijzen uit het Oosten - De weerstand - Psychologische verklaring of typologische diepte	
HOOFDSTUK 3: DE WEG VAN JOZEF	57
'God hoort' en 'men lacht' - Reële geschiedenis als profetische gelijkenis - Niet knippen - Gods heilige methode	
HOOFDSTUK 4: DE TRANEN VAN JOZEF	75
Afbakening van territorium - Mens en profeet - Retrospectieve benadering - Absolute macht gekoppeld aan absoluut priesterschap	
HOOFDSTUK 5: DE BEKER VAN JOZEF	113
De symboliek van de voorspellingsbeker - De graanzak van Benjamin - De plaatsing naar anciënniteit - Borgstelling en openbaring - Hand in eigen boezem	

HOOFDSTUK 6: HET GEBEENTE VAN JOZEF	164
Een doodskest met 'Toekomst' - Exodus: een goddelijke ingreep - De sarcofaag als sacrament - Sichem - De symboliek van het gebeente - De identiteit van Israël - Speer en hamer	
HOOFDSTUK 7: DE ZEGEN OVER JOZEF	197
Het afscheid - De adoptie - Gekruiste handen - De jonge vruchtboom - Tenslotte	

WOORD VOORAF

DE BEKER VAN JOZEF vormt één geheel met de twee reeds verschenen delen van de Sjofar-serie.

De *Sjofar-serie* bestaat uit:

Introductie: *Oproep aan Kerk en Israël*

1 - *De man met de kruik (1992)*

2 - *De zeven sjofarim in de Apocalyps (1995)*

3 - *De beker van Jozef (1998)*

4 - *De volheid der heidenen (2001)*

A.A. LEENHOUTS

Augustus 1998

HIJ DROEGH ONSE SMERTEN

*T' en zijn de Joden niet, Heer Jesu, die u cruysten,
Noch die verradelijck u togen voort gericht,
Noch die versmadelijck u spogen int gesicht,
Noch die u knevelden, en stieten u vol puysten.*

*T' en zijn de krijchs-luy niet die met haer felle vuysten
Den rietstok hebben of den hamer opgelicht,
Of het vervloecte hout op Golgotha gesticht,
Of over uwen rock tsaem dobbelden en tuyschten:
Ick bent, o Heer, ick bent die u dit heb gedaen,
Ick ben den swaren boom die u had overlaen,
Ick ben de taeye streng daermeê ghy ginct gebonden,
De nagel, en de speer, de geessel die u sloech,
De bloet-bedropen croon die uwen schedel droech:
Want dit is al geschiet, eylaes! om mijne sonden.*

Jacobus Revius (1586-1658)

INLEIDING

Zou het niet verstandig zijn om bij de vredesonderhandelingen waar ook ter wereld en in het bijzonder bij het geding van het Midden-Oosten de oude rollen van de Jozef-geschiedenis eens op de tafel te leggen? Jozef was immers een man in wie, volgens Farao, de wijsheid Gods woonde.

In dit boek wordt het leven van Jozef, zoals de ondertitel vermeldt, een ‘profetische gelijkenis van de Messiaanse toekomst’ genoemd.

De wijsheid Gods, die de vredesprocedure van zijn dagen beheerste, is ook vandaag nog actueel genoeg om ons de weg te wijzen in de gevaarlijke politieke verwarring aan het einde van het tweede millennium. Er zijn voldoende aanknopingspunten om, figuurlijk gesproken, ook nu ‘Jozef’ uit te nodigen om vanuit de wijsheid Gods richtlijnen aan te geven in de zo complexe hedendaagse politieke en religieuze constellaties.

Neem bijvoorbeeld alleen maar het ene facet van Jozefs optreden wanneer er bij zijn broers een aanvankelijke schuldbelijdenis over hun ‘verleden’ openbaar wordt. De Schrift vermeldt hoe hij zijn broers na een gevangenschap van twee dagen op de derde dag op voorwaarden vrijlaat. Jozef verneemt een gewetenskreet in de uitroep: *‘Zijn bloed wordt van ons geëist.’* Het ontroert hem diep, maar het brengt hem niet van zijn stuk om de vredesprocedure af te ronden onder de leiding van de wijsheid Gods. Hij stelt een conditie die de kracht heeft van een ultimatum, gericht tot de familie als geheel: Benjamin moet verschijnen in de ‘rechtszaal van de heilige Geest’, en Simeon, de man van het geweld, moet zolang Benjamin niet is meegebracht als gijzelaar vastgehouden worden. Aan de vrijlating van de broers werd dus ‘een duur prijskaartje’ gehecht!

Zouden wij er niet goed aan doen om eens naar deze aanpak te luisteren?

Staan hier niet de richtingaanwijzers die ons dichter kunnen brengen bij de komst van het Koninkrijk Gods, zoals ook de familie Jakob/Israël door deze handelwijze uiteindelijk een vredestoestand bereikte?

Waarom toch blijken vooral in het Midden-Oosten alle mogelijke vredespogingen, ondanks de inspanning van stellig zeer knappe diplomaten en staatshoofden, telkens weer aan frustraties onderhevig te zijn? De gevaren van al deze mislukkingen kunnen zodanig escaleren dat er een weergaloze catastrofe dreigt.

Als David tijdens zijn omzwervingen en voortdurend achternagezeten door Saul de verzuchting slaakt: *‘Er is slechts één schrede tussen mij en de dood’*, dan kan nu met een variant op deze klacht gezegd worden: Er bevindt zich slechts één druk op de nucleaire knop tussen ons voortbestaan en de absolute ondergang van heel de mensheid.

Wanneer Jozef, zoals genoemd, bij het horen van een aanvankelijke schuldbelijdenis van zijn broers een maatregel neemt met een ultimatief karakter - immers, Jakob/Israël mist nu de gegijzelde Simeon en hij heeft rekening te houden met een steeds nijpende hongersnood en bovendien wordt het liefste wat hij bezit, Benjamin, opgeëist - dan doet dit ultimatum hem zwichten en geeft hij Benjamin mee.

Dit laatste resulteert in de ontdekking van de ‘geroofde’ voorspellingsbeker, waaruit de gouverneur van Egypte de toekomst bepaalde; de ‘diefstal’ van de profetische beker van Jozef; de ‘roof’ van het Woord Gods.

Welnu, wij kunnen tegenwoordig, als het gaat om het mysterie Israëls, een aanvankelijke schuldbelijdenis constateren van christelijke zijde en ook een aanvankelijk besef dat het geen pas geeft om vanuit de officiële kerken beschuldigend te wijzen in de

richting van het Joodse volk. Daar is te veel voor gebeurd in de eeuwenlange kerkgeschiedenis.

De Jozef-geschiedenis leert ons dat in het gebeuren ten aanzien van de jongste, Benjamin, de werkelijke zonde tegenover de profetie aan het licht komt.

‘Benjamin’ zouden we in overdrachtelijke zin kunnen typeren met de woorden: het ‘voeteneinde’ van de geschiedenis, echter hier met name bedoeld als het ‘voeteneinde’ van de kerkgeschiedenis en de geschiedenis van het Joodse volk.

Wij kunnen Jeruzalem niet ten volle met het evangelie bereiken als niet eerst openbaar wordt welke schuld er verborgen ligt aan het ‘voeteneinde’ van de kerkgeschiedenis.

Wat is er diep in onze ‘graanzak’ weggestopt?

Het past ons eerst de hand in eigen boezem te steken!

Als de wereldgeschiedenis uitdraait op een goddelijk ultimatum van *‘to be, or not to be’*, van ‘zijn of niet zijn’, dan moet onze heidenchristelijke ‘Benjamin’ allereerst gedagvaard worden in de rechtszaak van de heilige Geest. Eerder is het niet mogelijk om het hart van het Joodse volk te overtuigen en een vredesplan effectief aan te bieden. Zelfs de christelijke zending raakt dan gefrustreerd.

Niet iedere intentie heiligt de pretentie!

Zowel bij diplomaten als bij zendingen mag de intentie goed zijn, maar de pretentie om te kunnen slagen in het streven naar de wereldvrede, zonder het Woord Gods en de eendrachtige erkenning van de lijdens- en stervensbeker van Jezus Christus, is onbestaanbaar.

De Jozef-geschiedenis kan in haar hoedanigheid van profetische gelijkenis, die door Jezus Christus, de Messias, vervuld is en wordt, een leidraad zijn in onze dagen, voor zowel Kerk als Israël, en daarmee een betrouwbare gids ten dienste van de doorbraak van het Koninkrijk Gods.

HOOFDSTUK 1

DE MANTEL VAN JOZEF

‘... en hij maakte hem een veelkleurige rok.’ (Genesis 37:3 St. Vert.)

‘... voorzeker is Jozef verscheurd.’ (Genesis 37:33 St. Vert.)

Is met bovenstaande teksten in wezen niet het eigenlijke dilemma van de hele wereldgeschiedenis getekend? Of er komt een Vredevorst die terecht een ambtelijke mantel draagt als afspiegeling van de *veelkleurige* wijsheid Gods, óf er valt aan de patriarch Jakob geen ander rapport uit te brengen dan het tot bloedige flarden verscheurde kleed van Jozef. Jakobs conclusie is: Voorzeker is Jozef verscheurd.

Tot in het laatste Bijbelboek is dit het scherpe dilemma: óf de openbaring door Gods Geest wint het geding tussen God en Satan, óf het beest uit de afgrond zegeviert. De Bijbel toont ons de afloop.

Waar ook maar in de loop der geschiedenis met de inwerking van de Geest Gods en de profetische verkondiging wordt afgerekend, daar verschijnt onafwendbaar het verscheurende beest op het toneel. Daarom moet het ook reeds voor Jakob in religieus opzicht een schokkende ervaring zijn geweest om tot de conclusie te moeten komen: een wild beest heeft Jozef verscheurd. Wie kan zeggen hoe diep de goddelijke belofte - reeds aan Abraham gegeven en voorts aan hemzelf herhaald - in zijn ziel heeft postgevat.

En nu dit!

Wat een contrast!

Enerzijds de belofte om met je nageslacht een zegen te mogen zijn voor heel de mensheid en anderzijds schijnbaar onderworpen

te zijn aan de wrede grillen van een noodlot, dat lijkt toegeslagen te hebben in de gestalte van een wild beest.

We lezen in de Schrift hoe eerst een bode met het gewaad van Jozef vooruit werd gestuurd om bij vader Jakob de boodschap te brengen: *'Dit hebben wij gevonden, zie toch of dit het kleed van uw zoon is of niet.'* (Genesis 37:32) De zonen van Jakob laten dus hun oude vader het toegetakelde kleed zelf identificeren met de woorden: *Wiens kleed is dit?*

Daarna lezen we: *'Al zijn zonen en al zijn dochters deden hun best om hem te troosten, maar hij weigerde zich te laten troosten en zei: Neen, rouw dragend zal ik tot mijn zoon in het dodenrijk neerdalen.'* (Genesis 37:34-35)

Jakob is dus ontroostbaar.

Tranen druppelen op een bloedige lap.

Zie toch het trieste toneel: De zonen van Jakob staan in spanning rond hun oude vader. De identificatie lijkt op een absolute weerlegging van vaders heilsverwachting. Wat een aanvechting! Een wild beest bracht blijkbaar de beslissing over Jozefs lot.

Dit trieste tafereel is door de heilige Schrift vastgelegd. De 'foto' is - zo gezegd - genomen. Het is een foto van de oudtestamentische gemeente in wording. Op deze foto is als het ware het DNA van de heilige openbaringsgeschiedenis weergegeven. Het beeld moet vele malen uitvergroet worden om te zien hoe ook de nieuwtestamentische gemeente door heel de kerkgeschiedenis heen dezelfde trekken draagt. Alvorens deze trekken nader te analyseren moet het mij van het hart dat ik met opzet aan het begin van dit boek het gedicht van Jacobus Revius heb geciteerd. Immers, geen enkel volk kan zich tegen een ander volk beroemen, zoals Paulus zegt in Romeinen 11:17,18: *'Beroemt u niet tegen de takken.'*

Het is mijn diepste overtuiging dat, zoals de Schrift zegt, God uit énen bloede het ganse geslacht der mensen gemaakt heeft.

(Handelingen 17:26 St. Vert.) Wel geloof ik dat er een onderscheid is door een verkiezing tot een bepaalde functie inzake de komst van Gods Koninkrijk. Wanneer ik dus tot een verdere analyse van deze geschiedenis overga, wil ik met nadruk stellen dat ik noch het Joodse volk, noch de Arabische volken, noch enig ander volk of ras negatief wens te karakteriseren. Mijn enige bedoeling is te onderzoeken wat God door deze geschiedenis, die een ‘profetisch panorama’ is voor alle tijden, ons universeel, dus *heel* de mensheid wil zeggen.

De veelkleurige mantel

De tekst: ‘*Hij maakte hem een veelkleurige rok*’, wordt in de diverse Bijbelvertalingen verschillend weergegeven. Het loopt uiteen van: bonte rok; kostbaar kleding; pronkgewaad en kleurig gewaad. De Hebreeuwse grondtekst is door de LXX (Septuaginta) vertaald met het Griekse woord ‘ποικίλος’ (*poikilos*), hetgeen betekent: ‘veelkleurig’ of ‘kleurrijk’. De Statenvertaling benadert de werkelijke betekenis dus het meest.

Het is algemeen bekend dat in de oudheid het dragen van een veelkleurig kleding de bedoeling had de ambtelijke waardigheid van de drager kenbaar te maken.

Prof. Dr. G. Ch. Aalders schrijft:

‘De afbeeldingen van Aziatische vorsten op Egyptische tekeningen tonen dat levendige kleuren juist door de bewoners van Kanaän en Syrië als een bewijs van bijzondere onderscheiding werd gewaardeerd.’¹

Uit de tijd van Jakob zijn er geen afbeeldingen van hoe een dergelijk kleding eruit heeft gezien. Veel geleerden geloven dat het een soort tunica geweest moet zijn van een materiaal dat met

verschillende kleuren werd geweven. Andere geleerden hebben de mening dat het een tunica met lange mouwen is geweest, die tot aan de enkels reikte.²

Deze gedachte wordt eveneens vertolkt door G. Kittel.³

Intussen is de symboliek van een veelkleurige mantel op zichzelf genomen schitterend. De kleuren vloeken vanzelfsprekend niet met elkaar. Ook overheerst de ene kleur de andere niet. De symboliek van zo'n mantel past uitnemend bij elke koning die pretendeert een vredevorst te willen zijn voor al zijn onderdanen. Geen ras of stam of klasse zal de voorkeur genieten boven de andere. Zulk een veelkleurig koninklijk ambtskleed getuigt van de wil om bij de regering de eenheid in de verscheidenheid te handhaven. Het is méér dan alleen maar een pronkgewaad. Het betekent ook méér dan de formele navolging van een oude traditie bij de bedoeïenen, die eveneens de oudste zoon als 'troonopvolger' erden met een sierkleed.

Maar - zo kan men de vraag stellen - hebben de vorsten uit de oudheid daar zelf wel zo ver en zo gedetailleerd over nagedacht? En hoe zit het in dit verband met de patriarch Jakob? Of alle vorsten zich zo met de achtergrond van de gebruiken van toen hebben beziggehouden valt sterk te betwijfelen. Voor Jakob ligt de zaak echter heel anders. Als het om de aartsvaders met hun specifieke roeping gaat is voorzichtigheid met onze taxaties hierover geboden.

Om dit nader te belichten is het noodzakelijk te letten op de context van de tumultueuze levensomstandigheden van Jakob en zijn ervaringen in zijn omgang met God. Immers, veel exegeten wagen zich aan een zeer oppervlakkige verklaring voor Jakobs motivatie om Jozef een veelkleurige mantel te schenken. Beweerd wordt dan: Jakob maakte een ergerlijke pedagogische fout door Jozef vóór te trekken boven zijn broers. Hij wekte daardoor de

jaloezie op die nog versterkt werd door de dromen van Jozef, waartegen zijn vader nooit echt in verzet kwam.

Inderdaad, Jakob weersprak het niet wanneer Jozef hem zijn dromen vertelde, hoewel hij aanvankelijk ook zijn bedenkingen had en tegen hem zei: *‘Wat voor een droom is dat, die gij gehad hebt? Zullen soms ik, en uw moeder en uw broeders komen om ons voor u ter aarde neer te buigen?’* Maar onmiddellijk daarna lezen we: *‘Zijn broeders dan benijdden hem; doch zijn vader bewaarde deze zaak.’* (Genesis 37:10,11 St. Vert.)

Dit doet ons denken aan Maria, wanneer zij de woorden aanhoorde van de herders die in Bethlehem gingen zien hetgeen hen door de Here bekendgemaakt was. We lezen daarover: *‘En allen, die ervan hoorden, verbaasden zich over hetgeen door de herders tot hen gezegd werd. Doch Maria ‘bewaarde’ al deze woorden, die overwegende in haar hart.’* (Lucas 2:18,19)

Het begrip ‘bewaren’ onderstelt een vorm van ‘toetsing’.

Jakob ‘bewaarde’ die dromen in zijn hart. Het bleek voor de patriarch stof tot meditatie. Voor de broers gold dit echter niet. Zij ‘mediteerden’ hoogstens over de manier, waarop de ‘meesterdromer’, deze lastige klikspaan, geliquideerd kon worden. Met een voortgezet heilsplan van God via hun nageslacht of met een goddelijke openbaring inzake dit heilsplan wilden zij niets te maken hebben. Ze waren wel besneden, dus volop ‘leden’ van de oudtestamentische ‘kerk’, maar tegelijk volop ‘modern’ en in hart en nieren ‘liberaal’.

Het is daarom hoogst bedenkelijk wanneer commentaarschrijvers over Jakobs motivatie inzake de schenking van de vorstelijke mantel tot een negatief oordeel besluiten. Daarmee lopen deze exegeten zelfs gevaar terecht te komen op de moderne lijn van Jozefs broers. Uit de veelheid van literatuur over deze episode slechts enkele voorbeelden uit zowel joodse als christelijke kring.

In het Nieuw Israëlitisch Weekblad schrijft Rabbijn A. Soetendorp:

‘Onze voorouders hebben van de opvoeding een puinhoop gemaakt (...) En over Jitschaks zoon Ja’akov, die verblind door liefde voor zijn vrouw Rachel Joseph overmatig beschermde en hem juist daardoor voor zijn broers vogelvrij verklaarde, hoeven wij niet langer uit te wijden.’⁴

En de gereformeerde predikant Frank Rooze schrijft:

‘In al zijn ijdelheid probeert Jakob de gang van de geschiedenis naar eigen inzicht te modelleren, desondanks zal het aan het licht komen, dat in Jakobs eigengereide voortrekking van Jozef reeds Gods toekomst besloten lag, zij het op een totaal andere manier dan hij ooit had durven dromen.’⁵

terwijl de bekende predikant Nico ter Linden in zijn boek ‘Het verhaal gaat’ Jozef zelfs een vorm van zelfvergoddelijking toeschrijft vanwege de wonderlijke dromen die hij ontving en door de speciale behandeling die hem van zijn vader ten deel viel. Op pagina 162 schrijft hij met betrekking tot de episode in Potifars huis:

‘De ijdele Jozef van vroeger die zich God waande, is onderweg gestorven. Een andere Jozef is opgestaan.’

En op pagina 200, waar Ter Linden de vrees van Jozefs broers beschrijft na de dood van hun vader:

‘Er is een tijd geweest dat Jozef dacht dat hij in Gods plaats was. Maar hij is veranderd. Ook zijn broeders zijn veranderd. Welnu, dan is verzoening mogelijk. *‘Ben ik in Gods plaats?’* Komt mij het oordeel toe? (...)’⁶

Van iemand die reeds bij de wordingsgeschiedenis van het Joodse volk de openbaringsdimensie doorstreept en het alleen maar psychologisch verklaart, kun je verwachten dat hij ook krasse uitspraken durft te doen over de opstanding des Heren.

Uit zijn mond kon daarover het volgende worden opgetekend: 'Ik zou niet geschokt zijn als op de een of andere dag ergens het stoffelijk overschot van Jezus zou worden gevonden.'

Deze uitspraak deed Ter Linden in een TV-interview in het programma 'Kruispunt' van de RKK/KRO op 9 maart 1997, waarin hij werd voorgesteld als de meest populaire dominee van Nederland.

Tegenover zulke uitspraken over de aartsvaders moet gesteld worden dat zij niet vergeleken kunnen worden met wat wij verstaan onder 'de familie Doorsnee'. De geschiedenis van de patriarchen is in heel voorname zin profetisch-exemplarisch.

Om in onze dagen inzicht te verkrijgen in de structuur van de eindtijd is het raadzaam te beginnen met de bestudering van het boek Genesis.

Ook de Jozef-geschiedenis is in nagenoeg alle details een miniatuurbeeld van de wegen waarlangs het Koninkrijk Gods zal komen en de geduchte toekomst des Heren zal worden ontvouwd. Tot de ontvouwing van die toekomst hoort volgens de Schrift zeer nadrukkelijk de Eliaanse taak om het hart der vaders terug te voeren tot de kinderen en het hart der kinderen tot hun vaders. (Maleachi 4:6)

Dit eschatologische perspectief is ook door Jezus bedoeld als Hij bij de verheerlijking op de berg verklaart: Elia zal eerst komen en alles herstellen. (Marcus 9:12)*

De essentie van alle profetie is om de kloof die ontstaan is tussen de vaders en de kinderen in relatie tot God op te heffen. *Dit is ook exact de taak van Jozef.* Uit de in Genesis 37 vermelde

* Zie uiteenzetting Sjöfarserie deel 2, hoofdstuk 4

inspectietoelt van Jozef naar Dotan blijkt duidelijk hoe ver het hart van Jakobs zonen verwijderd is van het hart van Jakob. Het geestelijk niveauverschil is angstwekkend!

Echter, door Jozefs profetische arbeid en door zijn zware levensweg is tenslotte de kloof tussen vader en zonen overbrugd. Zo bezien is Jozef een prototype van de beloofde Elia. Natuurlijk in beginsel, in kiem, als een uiterst klein miniatuur, maar toch heel reëel.

De toekenning van deze functie door de patriarch is symbolisch tot uitdrukking gebracht door de bekleding met een vorstelijk mantel. En waar de Schrift in Psalm 105:19 verklaart dat Jozef in het gelijk gesteld is door een uitspraak des Heren, daar geldt dit tegelijkertijd voor Jakobs toekenning van de veelkleurige mantel aan zijn zoon. Immers, hij was en werd onmiskenbaar profeet en koning. Daarom mag de 'installatie' van Jozef door zijn vader tot zo'n gewichtig ambt niet gerekend worden tot de menselijke zwakheden en fouten, die stellig ook de aartsvaders aankleefden. Het was een heilige handeling, slechts verricht onder de werking van Gods Geest.

Intussen zijn we bij de bespreking van de motivatie van Jakobs toekenning van de veelkleurige mantel reeds terechtgekomen bij de omstandigheden waaronder deze handeling plaatsvond.

De context

I - De verkiezing van Abraham en zijn nakroost verleende aan deze familie een bijzondere geestelijke status. (Jesaja 41:8,9) Deze status bracht met zich mee dat de patriarchen door de Geest Gods inzicht kregen over vele eeuwen en de komst van de Vredevorst hebben gezien. De Vredevorst die voor heel de mensheid de ware eenheid zou brengen in al de verscheidenheid van volken, stammen en rassen.

Jezus zegt: *'Uw vader Abraham heeft zich erop verheugd mijn dag te*

zien en hij heeft die gezien en zich verblijd.’ (Johannes 8:56) Ditzelfde geldt ook voor de patriarch Jakob. Gelegen op zijn sterfbed lazen zijn bijna gebroken ogen in de rollen van de toekomst en profeteerde hij: ‘De scepter zal van Juda niet wijken, noch de heersersstaf tussen zijn voeten, totdat Silo komt, en hem zullen de volken gehoorzaam zijn.’ (Genesis 49:10)

II - Bij zijn afscheid van Jozefs zonen, *‘strekte Israël zijn rechterhand uit en legde die op het hoofd van Efraïm, hoewel hij de jongste was, en zijn linkerhand op het hoofd van Manasse; hij legde zijn handen kruiselings, ofschoon Manasse de eerstgeborene was.’ (Genesis 48:14)* Het protest van Jozef hiertegen weerde hij af met de woorden: *‘Ik weet het, mijn zoon, ik weet het ...’* (vers 19) Hier kan bij Israël geen sprake zijn van een persoonlijke voorkeur voor Efraïm boven Manasse. Tot op zekere hoogte kan Jakobs keuze voor Jozef boven zijn broers hiermee vergeleken worden. De schenking van de vorstelijke mantel was, ondanks zijn natuurlijke voorliefde voor Jozef, vóór alles profetie!

III - Voorts is het evident dat Jakob door overlevering wist op welke indringende wijze God een verbond gesloten had met zijn grootvader Abraham. Deze verbondssluiting wordt vermeld in Genesis 15:7-18:

‘En Hij zei tot hem: Ik ben de HERE, die u uit Ur der Chaldeeën heb geleid om u dit land in bezit te geven. En hij zei: Here, HERE, waaraan zal ik weten, dat ik het bezitten zal? En Hij zei tot hem: Haal mij een driejarige jonge koe, een driejarige geit, een driejarige ram, een tortelduif en een jonge duif. Hij haalde die alle voor Hem, deelde ze middendoor en legde de stukken tegenover elkander, maar het gevogelte deelde hij niet. Toen de roofvogels op de dode dieren neerstreken joeg Abram ze weg

Toen de zon op het punt stond onder te gaan, viel een diepe slaap op Abram. En zie, hem overviel een angstwekkende, dikke duisternis. En Hij zei

tot Abram: Weet voorzeker, dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land, dat het hunne niet is, en dat zij hen dienen zullen, en dat die hen zullen verdrukken, vierhonderd jaar. Doch ook het volk, dat zij zullen dienen, zal Ik richten, en daarna zullen zij met grote have uittrekken. Maar gij zult in vrede tot uw vaderen gaan; gij zult in hoge ouderdom begraven worden. Het vierde geslacht echter zal hierheen wederkeren, want eerder is de maat van de ongerechtigheid der Amorieten niet vol.

Toen de zon was ondergegaan, en er dikke duisternis was, zie, een rokende oven met een vurige fakkel, welke tussen die stukken doorging. Te dien dage sloot de HERE een verbond met Abram, zeggende: Aan uw nageslacht zal Ik dit land geven, van de rivier van Egypte tot de grote rivier, de rivier de Eufraat.⁷

In deze geschiedenis valt het volgende op te merken:

Abraham begreep kennelijk de opdracht van God onmiddellijk. In vers 10 staat immers: *‘Hij haalde die alle voor hem, deelde ze middendoor en legde de stukken tegenover elkander.’*

Op deze wijze was men in het Oude Oosten gewoon om verdragen te sluiten. De betekenis daarvan was: Als iemand van hen het verbond schond of het brak, het hem zou vergaan als de dieren: hij zou in stukken geslagen worden.⁷

Hoe ernstig God deze verbondssluiting nam, komt duidelijk naar voren in Jeremia, waar koning Zedekia een verbintenis had gesloten met al het volk dat zich in Jeruzalem bevond om een vrijlating af te kondigen van alle Hebreeuwse slaven en slavinnen. Toen de vorsten op de aanvankelijke vrijlating terugkwamen en de vrijgelaten slaven alsnog aan zich ondergeschikt maakten, kwam het woord des Heren tot Jeremia:

‘Ik zal de mannen die mijn verbond hebben overtreden, die de bepalingen van de verbintenis welke zij voor mijn aangezicht gesloten hadden, niet hebben gestand gedaan, maken als het kalf dat zij in tweeën deelden en

tussen welks stukken zij doorgingen, de vorsten van Juda en de vorsten van Jeruzalem, de hovelingen en de priesters en het gehele volk des lands, die tussen de stukken van het kalf zijn doorgegaan; Ik zal hen overgeven in de macht van hun vijanden en van wie hen naar het leven staan, zodat hun lijken tot voedsel zullen strekken voor het gevogelte des hemels en het gedierte der aarde.' (Jeremia 34:18-20)

Het tweede opmerkelijke punt is de grote schrik die op Abraham viel tijdens zijn diepe slaap, toen hij op God wachtte alvorens het verbond gesloten kon worden. De vertaling van de NBG51 vermeldt: *'En zie, hem overviel een angstwekkende, dikke duisternis.'* Hier is het beter letterlijk te vertalen, zoals de Statenvertaling doet: *'Een schrik, een grote duisternis viel op hem'*.

Op vele plaatsen in de Schrift vinden we voorbeelden van een dergelijke schrik of vrees als God Zich openbaart. Ook wanneer de mens iets te verbergen heeft, is de vrees voor God existentieel. Zoals Adam bijvoorbeeld, nadat hij gegeten had van de boom der kennis van goed en kwaad en God hem riep: *'Waar zijt gij?'* Adam had zich verborgen en werd bevreesd. (Genesis 3:10)

Ook Isaak beving een grote schrik toen hij geconfronteerd werd met het bedrog van Jakob om de zegen van de eerstgeborene. (Genesis 27:33)

Als een mens voor God geplaatst wordt is hij nergens meer.

Abraham onderging het heilige van dit gebeuren. God ging een verbond sluiten met een mens en diens nageslacht. Maar de vorm waarin het werd gegoten sprak boekdelen. Als het verbond geschonden werd, wachtte de verscheuring, zoals de dieren verscheurd waren. Hoe goed begreep Abraham deze ceremonie. Hij kende het gebruik om op deze manier een 'contract' te sluiten. De bedoeling ervan was dat eerst de 'koning' als hoofdpersoon er tussendoor ging, als symbool dat hij garant stond om het contract te houden.

Abraham gaat hier ook niet als eerste tussen de stukken door.

Hij wacht op God en intussen jaagt hij de roofvogels weg, die zich voortijdig op de dode dieren willen storten om deze te verslinden. Toen het avond geworden was viel een diepe slaap op Abraham. In deze toestand kreeg hij een droomvisioen over de onderdrukking van zijn nakroost in Egypte en de belofte dat God hen zal laten terugkeren wanneer de maat van de ongerechtigheid der Amorieten vol was. Dit was een regelrechte godsopenbaring.

En dan vindt het heilige gebeuren plaats dat God als een vurige fakkel tussen de stukken doorging en zo een verbond met Abraham sloot. De rook van de oven en het vuur van de fakkel welke Abraham in zijn visionaire toestand ontwaart, vertegenwoordigen tezamen hetzelfde als de wolk- en vuurkolom tijdens de woestijntocht, nadat het volk Israël door God uit Egypte was gevoerd.⁸ God openbaart Zich in vuur! Als Hij werkelijk verschijnt is alles vuur! We zien dat ook bij Zijn verschijning op de berg Sinaï en bij alle verdere openbaringen.

Op Abraham rustte daarom de zware verantwoordelijkheid om dit verbond, dat op deze vurige wijze gesloten was, zuiver te bewaren. Het is ondenkbaar dat Abraham dit gebeuren, dat voor altijd op zijn netvlies en in zijn ziel gebrand moet zijn geweest en dat zo doorgloeid was van de heiligheid Gods, niet zou hebben doorgegeven aan zijn nageslacht. Ook Jakob moet hiervan op de hoogte zijn geweest. Ook op hem lag de zware druk voor de zuiverheid van het verbond. Het moet een voortdurende spanning in zijn ziel hebben gegeven, te meer, waar hij zelf een ontmoeting met God heeft gehad te Betel, en later zelfs een worsteling met Hem te Pniël, waarbij hij God heeft gezien van aangezicht tot aangezicht en bijna met verwondering vaststelde: *'mijn leven is behouden gebleven.'* (Genesis 32:30) Jakob wist dus ook uit eigen ervaring iets af van Gods majesteit. Hij wist: In zijn nageslacht zou de belofte, aan Abraham gegeven, voortgang vinden. Ook zijn zonen moest hij dus houden bij het verbond.

Maar wat ondervond hij van hen? Zelfs het teken van het

verbond, de besnijdenis, werd door hen misbruikt als wapen bij de wraakneming op de Sichemieten voor de ‘ontering’ van hun zuster, zodat Jakob moet zeggen:

‘Gij hebt mij in het ongeluk gestort door mij in een kwade reuk te brengen bij de inwoners van dit land, bij de Kanaänieten en de Perizzieten, terwijl ik slechts met weinige lieden ben; als zij tegen mij samenspannen, zullen zij mij verslaan, en ik zal verdelgd worden, ik en mijn huis.’ (Genesis 34:30)

Maar Simeon en Levi sputterden daar tegenin: *‘Mocht hij soms onze zuster als een hoer behandelen?’* (vers 31)

Na dit ernstige vergrijp, waarvoor zijn zonen totaal geen schuldgevoel toonden en vanwege de nog niet ingeloste belofte, die hij had afgelegd na zijn ‘Betel-ervaring’ (Genesis 28:20-22), moest Jakob teruggaan naar Betel om het verbond met God van zijn kant te vernieuwen.

We lezen in Genesis 35:1-5:

‘En God zei tot Jakob: Maak u reisvaardig, trek naar Betel, blijf daar, en richt er een altaar op voor de God, die u verschenen is, toen gij vluchtte voor uw broeder Esau. Toen zei Jakob tot zijn huis en tot allen die bij hem waren: Doet weg de vreemde goden die in uw midden zijn, reinigt u en verwisselt uw klederen. Laten wij ons dan gereedmaken en naar Betel trekken, en ik zal daar een altaar oprichten voor die God, die mij geantwoord heeft ten dage mijner benauwdheid, en die met mij geweest is op de weg die ik gegaan ben. Toen gaven zij Jakob al de vreemde goden die in hun bezit waren, en de ringen die in hun oren waren en Jakob begroef ze onder de terebint die bij Sichem is. Daarna braken zij op. En de schrik voor God viel op de steden rondom hen, zodat zij de zonen van Jakob niet achtervolgden.’

De vernieuwing van het verbond met God van de kant van Jakob waarborgde in dit geval de veiligheid van zijn zonen. Hij en heel

zijn huis zouden verdeld zijn indien zijn God hen niet genadig was geweest!

Een precaire situatie!

En dan is daar Jozef. Jakob zag iets in hem. Hij was anders dan de anderen, en niet alleen omdat hij de eerste zoon was van zijn lievelingsvrouw Rachel. Dit element zal zeker hebben meegespeeld, maar was het doorslaggevend? Kan Jakob niet, dóór de heilige Geest, in zijn ziel geweten hebben dat deze jongen een bijzondere bestemming had van God uit?

In de woorden 'een zoon in zijn ouderdom' klinkt een verwondering door. Het was voor Jakob een verrassende gebedsverhoring na vele jaren hoopvol wachten.

Jozef is volgens Genesis 35:24 zijn zevende zoon. Hij is de elfde zoon als de zonen van de bijvrouwen van Jakob worden meegeteld, maar gerekend naar de eigenlijke vrouwen, Lea en Rachel, is Jozef de zevende. Dit is geen toeval. Zeven is drie plus vier - dus ook hierin ligt symbolisch weerspiegeld de verbinding van hemel en aarde. Het getal 'zeven' is vanaf oeroude tijden zwaar beladen. Het gold als een heilig getal.

Ongetwijfeld sprak dit religieuze gegeven mee in zijn motivatie om Jozef een koninklijke mantel te geven. Bovendien wist Jakob stellig door overlevering hoe ook Henoeh, vanaf de schepping van de eerste mens Adam, als stamhoofd de *zevende* was. Henoeh, die voortgekomen was uit Adams zoon Seth, wandelde met God, in tegenstelling tot Lamech - eveneens de zevende vanaf Adam - maar die net als zijn stamvader Kaïn, een man was van geweld.

Uit deze wetenschap kan Jakob verwachting hebben geput dat God ook in zijn eigen nageslacht Zijn plan zou volvoeren en de lijn van Henoeh en Abraham zou voortzetten, waardoor zijn nageslacht toch de trechter zal zijn voor het heil der wereld. In de mantel die hij aan Jozef geeft drukt Jakob zijn heilsverwachting uit, zijn Messiaanse geloof.

Volgens 1 Kronieken 5:2 beschouwde hij Jozef als zijn oudste

zoon en handelde daar ook naar. Hij gaf hem de patriarchale volmacht om het reilen en zeilen van zijn andere zonen te inspecteren, hetgeen we kunnen opmaken uit het feit dat Jakob hem opdroeg te onderzoeken hoe het zijn broers en de schapen verging toen zij deze bij Sichem (!) weidden. Het staat er duidelijk bij vermeld hoe hij Jozef vraagt hem daarvan bescheid te brengen. (Genesis 37:14)

Gezien alles wat Jakob had meegemaakt met zijn zonen was de noodzaak tot deze inspectie bepaald niet overbodig. De verantwoordelijkheid om hen te bewaren onder het verbond drukte zwaar op hem. De enige die hij op dat punt volledig kon vertrouwen was Jozef.

Jozef gaat in zijn 'ambtskleed' op weg om de opdracht van zijn vader te volbrengen. Natuurlijk was het voor Ruben alleen al door het zien van dit kleed duidelijk dat het eerstgeboorterecht hem ontnomen was. De jaloezie en de haat van de broers tegen Jozef waren tot een climax gekomen en toen zij hem in de buurt van Dotan in de verte zagen aankomen, smeedden zij een plan tegen hem om hem te doden. Hieruit blijkt ook zonneklaar hoe de gang naar Betel geen werkelijke reformatie of wedergeboorte van de hele familie betekende. Weliswaar waren de terafim ingeleverd en de reine wisselklederen aangetrokken, maar de 'Betel-reformatie' had geen diepe wortels. De broers waagden zich rustig in het aangekochte deel van het Sichemgebied en hadden geen last van hun geweten toen zij met de 'plaats van hun misdrijf' werden geconfronteerd.

Ook Jakob moest ondervinden hoe het beloofde land niet door aankoop of door moorddadig optreden te veroveren viel. Eveneens zou het voorstel van Hemor (Genesis 34:8-12) - hoe fatsoenlijk dit op zichzelf ook was - wanneer het normaal zou worden uitgevoerd, de poort hebben opengezet voor assimilatie van zijn verkoren familie met een stam uit het land Kanaän. God zou Zelf Zijn belofte op Zijn soevereine wijze waarmaken.

Troost geweigerd

Wanneer dan ook de bebloede mantel onder Jakobs ogen wordt gehouden en door hem wordt geïdentificeerd, dan overvalt hem een existentiële smart. Zoals reeds aan het begin van dit hoofdstuk is opgemerkt, is Jakob ontroostbaar. Al zijn zonen en dochters (waaronder natuurlijk ook zijn schoondochters moeten worden gerekend) proberen hem te troosten, maar hij weigerde hun troost.

In het Oude Oosten werd onder ‘troost’ ook verstaan het rouwbeklag en het zich vertonen in rouwgewaden. Jakob weigerde dit alles. Hij was zich bewust van de precaire situatie.

Hij kende de wijze waarop het verbond van God met Abraham was opgericht. Hij wist hoe daarbij was aangekondigd een ballingschap in een vreemd land met zware verdrukking. Hij had alles ondernomen om van zijn kant het verbond zuiver te houden en zich als ‘familie-herder’ ingespannen om ook zijn nakroost in dezelfde richting te leiden. Daartoe had hij Jozef - wiens dromen harmonieerden met zijn eigen heilsverwachting - geïnstalleerd tot inspecteur en rapporteur inzake het gedrag van zijn zonen.

En nu dit!

Het schokte hem zowel ‘verticaal’, namelijk dat schijnbaar een wild dier juist Jozef had gedood, als ‘horizontaal’, dus voor zijn toekomst als vreemdeling in het beloofde land.

Hij is ontroostbaar. Het was onuitstaanbaar voor hem om het rouwbeklag van zijn zonen en dochters te moeten aanhoren.

Het was van Jakob ook geen passieve ontroostbaarheid, geen in zichzelf verzonken depressiviteit na de zoveelste slag in zijn leven. Zijn ontroostbaarheid was actief. Hij weigerde zich te laten troosten. (Genesis 37:35) We horen hem als het ware zeggen: Schei uit! Hou op met je rouwbeklag!

Nu wij op grote tijdsafstand van dit gebeuren staan en dit

tafereel gadeslaan, kunnen we concluderen dat de poging van de zonen om hun vader te troosten ook hyper-cynisch was. Zij hadden immers de volle wetenschap over het werkelijke gebeuren.

Jakob weigerde zich te laten troosten. Al zijn 'geloofspijlen' had hij afgeschoten op de vijandige machten die dreigden een stabiel verblijf in het beloofde land te verstoren. Daartoe behoorde ook de installatie van Jozef tot inspecteur en rapporteur, inclusief het schenken van de veelkleurige mantel. Meer kon hij niet doen. Maar als mensenwegen ten einde gedacht zijn en onze 'pijlkokers' leeg zijn, dan heeft God altijd nog Zijn onuitputtelijke voorraad 'pijlen' om Zijn krijgsdoel te verwezenlijken. Juist de nu bebloede veelkleurige mantel bevatte een 'profetische' pijl, die volledig doel zou treffen. Alleen zag Jakob dat toen nog niet. Gods wegen zijn hoger dan onze wegen, maar tenslotte werd ook hij - mét het eerherstel van Jozef - in het gelijk gesteld door een uitspraak des Heren. (Psalm 105:19)

De les voor nu

Welke boodschap ligt er voor ons, Joden of niet-Joden, heidenen om in de Bijbelse terminologie te spreken, vandaag opgesloten in deze oude geschiedenis?

Volgens de heilige Schrift wordt het Joodse volk Gods eerstgeborene genoemd (Exodus 4:22) en is daarmee representatief voor heel de mensheid. Het gaat ook ons aan!

Het is waar, de 'foto' van Jozefs broers met het bloedige kleed in hun handen is genomen. Hun vraag, gericht aan hun oude vader: *'Wiens kleed is dit?'* was uiterst hypocriet. Hun 'oecumenische' troost - het was immers een troostpoging van *al zijn zonen en dochters* - was onecht en oneigenlijk. Het enige echte van dit trieste moment was Jakobs weigering.

Werkelijk, het beeld is vastgelegd.

Ze staan er op. Ze zijn vereeuwigd. De ‘foto’ is genomen.

Maar, om het nog eens met Paulus te zeggen: ‘*Beroem u niet tegen de takken!*’ (Romeinen 11:17,18) Welk rapport kan de mensheid, figuurlijk gesproken, over de eigen geschiedenis uitbrengen aan de ‘patriarch Jakob’, zowel wat de kerkgeschiedenis betreft als de algemene geschiedenis? Waarover kunnen wij met een goed geweten ‘naar huis schrijven’? Het is echt niet teveel gezegd: Wij, ja wij, christenen uit de heidenen, wij staan er ook op! Oók wij vragen ijskoud: Wiens kleed is dit?

Was het soms niet de bedoeling dat het *ene* mystieke lichaam van Christus, onze Vrededorst, bekleed zou zijn met de *ene* veelkleurige institutaire ‘mantel’ als vormgeving aan de gemeenschap der heiligen? Wij staan echter rondom ‘Israël’ te rapporteren met een ‘bloedig, aan flarden gescheurd kleed’ in onze handen. Oók die ‘foto’ is genomen en terechtgekomen in de annalen van de kerkgeschiedenis.

Maar er is méér!

Er is nog een fragment uit de Jozef-geschiedenis waaraan wij ons moeten spiegelen.

Voordat de broers vader Jakob confronteerden met de bebloede mantel vond er een andere gruwelijke handeling plaats. We lezen in Genesis 37:24: ‘*En zij namen hem en wierpen hem in de put ...*’ Direct daarop volgt in vers 25: ‘*Daarna zetten zij zich neer om te eten.*’

Dit lezende kun je jezelf afvragen: Hoe is het mogelijk? Hoe krijg je nog een hap door je keel als je het gekerm gehoord hebt van je broer van nog maar zeventien jaar oud, toen hij in een diepe put gesmeten werd?

Maar, nogmaals, wat is er bij ons, christenen uit de heidenen, gebeurd na de instelling van het heilig avondmaal? Hoe was de houding van de gelovigen, vooral na de apostolische tijd? Hoe gedroegen kerken zich na het juist bij het heilig avondmaal opgerichte ‘nieuwe verbond in Zijn bloed’? Laat de beker bij u

rondgaan, zo beval de Here bij het laatste avondmaal. (Lucas 22:17) Maar wat er in werkelijkheid gebeurde overtrof zelfs hetgeen Jozef ondervond van zijn broers. Er werd avondmaal gevierd over het rond der aarde, maar op grond van menselijke dogma's en formules werden ontelbare kinderen Gods met de banvloek getroffen.

In de middeleeuwen en tijdens de reformatie in de zestiende eeuw werden zij zelfs doodgemarteld en levend verbrand, terwijl 'de broers' gingen zitten aan de 'tafel des Heren'!

De 'broers' aan de tafel, de 'profeet' in de put!

Tegelijkertijd!

Simultaan!

Tot op de dag van vandaag wordt in vele kerken het heilig avondmaal gebruikt als sanctiemiddel, hetzij voor de exclusiviteit in de vorm van het afdwingen van het lidmaatschap, hetzij als tuchtmaatregel om de leden te houden bij de 'leer', een leer, die veelal door menselijke inzettingen werd bepaald. In plaats dat de beker rondging onder al Gods kinderen, ontstond er scheuring op scheuring. Dit is het kenmerkende beeld van vele eeuwen, terwijl toch de Bijbel voor ons de verwachting oproept van een komende Messiaanse heilstijd, die begint met een maaltijd voor alle volkeren. (Jesaja 25:6)

Juist aan de tafel bij het laatste avondmaal belooft de Here:

'Ik beschik u het koninkrijk, gelijk Mijn Vader het Mij beschikt heeft, opdat gij aan mijn tafel eet en drinkt in mijn Koninkrijk.' (Lucas 22:29,30)

Het is een testamentaire beschikking!

Evenzo wordt juist aan de tafel Judas ontmaskerd. (Johannes 13:26) Een bijzonder accent krijgt deze tafel wanneer Jezus verklaart:

‘Ik heb vurig begeerd dit Pascha met u te eten, eer Ik lijd. Want Ik zeg u, dat Ik het voorzeker niet meer eten zal, voordat het vervuld is in het koninkrijk Gods.’ (Lucas 22:15,16)

En hier kondigt Hij aan: *‘Gij zult zitten op tronen om de twaalf stammen Israëls te richten.’* (Lucas 22:30)

Wanneer de christenheid vandaag toch aan deze tafel aanschuift, terwijl de zelfs door banvloeken gehandhaafde verdeeldheid blijft, is dit gelijk te stellen met het genoemde tafereel: Jozef in de put en de broers die daarnaast gaan zitten eten. De grote Jozef, onze Here Jezus Christus, die de avondmaalsgemeenschap juist bedoeld heeft als samenbindende factor in een god-vijandige wereld, ondergaat hetzelfde. Wat is het negeren van Zijn bevel: *‘Laat de beker bij u rondgaan’*, anders dan het ‘in de put werpen’ van de Profet, terwijl de broederschap - naar Zijn Naam genoemd - gaat zitten aan de maaltijd?

De onderlinge verhouding der volkeren

En hoe is het gesteld met de verhouding tussen de volkeren?

Ach, er is in de volkerenwereld enorm gesolliciteerd naar een ‘ambtelijke mantel’, teneinde zich te kunnen manifesteren als ‘vredevorst’ of als ‘instituut ten dienste van de wereldvrede’.

In 1995 is met groot ceremonieel de vijftigste verjaardag gevierd van de Verenigde Naties. Er is, zo meldde de pers, een ‘historisch familieportret’ van de wereldleiders genomen. Deze wereldleiders schoven ook samen aan tafel. Daarbij ging het uiterst koosjer toe: geen rund- en varkensvlees, geen schaaldieren, geen alcohol in de gerechten etc. De buitenkant van de ‘beker’ was dus perfect gereinigd.

Maar de binnenkant?

Voor hoeveel van die feestvierende hoge wereldleiders zal bij

de méér dan vorstelijke maaltijd die hun werd voorgeschoteld de vergelijking met het genoemde maaltijd-fragment uit de Jozef-geschiedenis opgaan? Bij hoeveel van hen kermen ‘thuis’ ontelbare politieke gevangenen in verhoorcellen en concentratiekampen? Hoevelen van hen, onder wier verantwoordelijkheid zulk beestachtig optreden tegen Gods beelddraggers plaatsvindt, doen zich tegoed aan exquise spijzen naast ‘de put’, waarin ‘profeten’ en ‘dissidenten’ creperen?

Waar de officiële vertegenwoordigers van machtige (lees: beestachtige) regimes zich zo durven opstellen tegenover hun eigen onderdanen, wat is daarvan dan te verwachten als er conflicten uitbreken met andere naties, terwijl mogelijk massavernietigingswapens hun ter beschikking staan?

Van oudsher is ‘de maaltijd’ of ‘de tafel’ het symbool van gemeenschap, van eenheid en vrede. Aan deze ene tafel van de Verenigde Naties schoven regeringsleiders aan, die de ‘democratische beginselen’ hoog in het vaandel zeggen te hebben, naast degenen, die op het gebied van de ‘mensenrechten’ een twijfelachtige of zelfs slechte reputatie hebben, en zij lieten zich als *‘één familie’* op de foto vereeuwigen. We ontwaren hier het *absolute tegenbeeld* van de Tafel des Heren, die eenmaal in eendrachtige erkenning van onze Vredevorst zal worden opgericht bij de doorbraak van Zijn Koninkrijk.

De conclusie kan geen andere zijn dan deze: Evenals in de geschiedenis van Jakob en zijn zonen, al diens ‘preken’ en andere maatregelen die hij als mens ondernam om zijn zonen bij het verbond te houden uiteindelijk niet baatten, maar daarvoor een uitspraak des Heren nodig was in de vorm van profetie, zo zal ook in onze tijd, zowel op kerkelijk als op politiek gebied, alleen door middel van profetie en de vervulling daarvan een omwenteling te weeg gebracht kunnen worden in de richting van de komst van Zijn Koninkrijk.

Noten:

- ¹ Prof. Dr. G. Ch. Aalders: 'Korte verklaring der Heilige Schrift, het boek Genesis', deel 3, pag. 82. J.H. Kok N.V. Kampen, 1936
- ² Gaalyahu Cornfeld (red.): 'Geïllustreerde Encyclopedie van de bijbel', pag. 419, Uitgeverij Septuaginta BV, Hoofddorp, 1976
- ³ G.F. Kittel: 'Theologisches Wörterbuch zum neuen Testament, Band 6', pag. 483, W. Kohlhammer GmbH., Stuttgart, 1959
- ⁴ A. Soetendorp: 'N.I.W.', jaargang 131, 1 december 1995, pag. 5
- ⁵ Frank Rooze: 'Jozef', pag. 13, J.H. Kok N.V., Kampen, 1981
- ⁶ Nico ter Linden: 'Het verhaal gaat...' pag. 162 en 200, Uitgeverij Balans, Amsterdam, 1996
- ⁷ Walter Lüthi: 'Abraham', pag. 81, Friedrich Reinhardt Verlag, Basel, 1967
- ⁸ Dr. A. van Selms: 'De prediking van het Oude Testament, Genesis deel I', pag. 219, G.F. Callenbach B.V., Nijkerk, 1973

HOOFDSTUK 2

DE DROMEN VAN JOZEF

In een droom kan van alles gebeuren. Het is bijvoorbeeld heel goed mogelijk dat iemand, die zich ernstig bezighoudt met de ruimtevaart, droomt dat hij met zijn gezin gaat barbecuen op de maan en dit in zijn droom als heel echt en absoluut normaal ervaart. Iets wat in het gewone leven onmogelijk is, is in een droom voor de persoon in kwestie heel reëel. In een droom kunnen een wirwar van gevoelens en tegenstrijdige denkbeelden en een kluwen van onsamenhangende zaken voorkomen. Vandaar ook de bekende uitdrukking: Dromen zijn bedrog.

Als het gaat om de oorsprong van de dromen komt men al snel tot de conclusie dat de dromen voortkomen uit ons onderbewustzijn. Maar wat is ons onderbewustzijn? Zodra we ons willen verdiepen in het *onderbewustzijn* gaat dat reeds *boven* ons bewustzijn uit.

Waarom deze inleiding in een hoofdstuk over de dromen van Jozef?

Waar het hier om gaat is om aan te tonen welk een zeer groot wonder er plaatsvindt, wanneer God de droom gebruikt als één van de instrumenten voor Zijn openbaring aan de mensheid.

De Bijbel zegt ons dat God voorheen vele malen en op velerlei wijze tot de vaders gesproken had door de profeten. (Hebreeën 1:1 St. Vert.) Tot deze vormen behoort op vele plaatsen in de heilige Schrift zeer beslist ook de droom.

Het moet een wonder genoemd worden wanneer God middels een droom een zeer zakelijk, objectief en ordelijk beeld oproept te midden van de wirwar van beelden en gevoelens, die een

gewone droom van ons mensen met zich meebrengt.

Des te wonderlijker wordt het wanneer we daarbij in rekening brengen de gecompliceerdheid van het menselijk brein.

Onder iedere menselijke schedel is een 'heleal' gehuisvest. De wetenschap spreekt over miljarden cellen. Verder bevinden zich in ons hersenstelsel afzonderlijke centra met haast onnaspeurlijke dwarsverbindingen. Er zijn zelfs geleerden die trachten de code van onze intelligentie te ontdekken of te formuleren.

Wie zich verdiept in deze ingewikkelde materie komt haast vanzelf met Paulus tot de stelling: *'Wie toch onder de mensen weet, wat in een mens is, dan des mensen eigen geest, die in hem is?'* (1 Korintiërs 2:11)

Wanneer God echter een openbaringsdroom geeft dan weet Hij in dit 'universum' onder onze schedel precies de weg. Daarom moet een openbaringsdroom op zichzelf als een groot wonder worden beschouwd. Het behoort bij de grote werken Gods.

Tot verdieping van ons inzicht in deze werken Gods is het nuttig enkele treffende voorbeelden uit de heilsgeschiedenis nader te bestuderen.

Uit de Jozef-geschiedenis blijkt dan al direct hoe de dromen van Jozef onderstellen de heilige vóórkennis van de levende God. *'Gode zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend.'* (Handelingen 15:18 St. Vert.) Dit blijkt ook uit de droom van Jozef over het tafereel, waarbij hij en zijn broers aan het schoven binden waren in het veld en zijn schoof zich oprichtte en de schoven van zijn broers zich voor die van hem nederbogen, en uit zijn droom over de zon, maan en sterren, die zich voor hem neerbogen. (Genesis 37:5-9)

God heeft, bij wijze van spreken, de 'biografie' van Jozef tot de laatste bladzijde gelezen. Sterker nog, Hij heeft het leven van Jozef Zelf ontworpen en middels die simpele dromen van sterren en schoven de kern van zijn leven bekendgemaakt. Alleen degene

die het geheel overziet kan daarvan een samenvatting geven. Bovendien kwam deze samenvatting op een strategisch moment in de oorlog tussen God en Satan. Het ging om de Messiaanse toekomst van de verkoren familie en daarmee uiteindelijk om de komst van het Koninkrijk Gods.

Kenmerkend ook voor de volgende dromen is het *samenvattende* karakter en het *strategische* moment. Als later de schenker en de bakker dromen, dan getuigt de aard van de dromen van een samenvatting over hun lotsbeschikking. (Genesis 40) Het feit dat Jozef hun dromen trefzeker kan uitleggen behoort bij zijn Messiaanse charisma.

Het was in Jozefs leven een strategisch moment. Hij vertoefde in de gevangenis, waar ook de gevangenen van de koning zaten, onder wie ook de schenker en de bakker. Zij waren hooggeplaatste functionarissen aan het hof van Farao, die belast waren met de voorziening van brood en wijn voor Farao. Kernzaken dus van de hoogste orde. En hoewel er nog geruime tijd over heen ging, werd toch op dat moment Jozefs charisma van droomduiding de sleutel tot het verkrijgen van het hoogste ambt onder Farao. Het zou tevens de sleutel zijn voor de redding van de verkoren familie in een grenssituatie van dood en leven. (Genesis 42:2)

Gerstebrood en tent

Een ander treffend voorbeeld vinden we in de strijd tussen Israël en Midjan ten tijde van Gideon.

André Neher schrijft in zijn boek ‘Het wezen van de profetie’:

‘De oorlog tussen Israël en Midian is de strijd tussen het *gerstebrood* en de *tent*, tussen het symbool van de boer en dat van de nomade, zoals de gegevens van een in een bijbels verhaal genoemde droom dat duidelijk maken, en dat de werkelijke betekenis van het conflict aangeeft. (Richteren 7:13,14)¹

Gideon stond voor een grote overmacht in de naderende veldslag tegen Midjan. *‘Midjan nu en Amalek en al de stammen van het Oosten lagen in de vlakte, talrijk als sprinkhanen, en hun kamelen waren ontelbaar, talrijk als het zand aan de oever der zee.’* (Richteren 7:12)

Daartegenover had Gideon ‘slechts’ 32.000 man. Toch was dit voor God nog teveel krijgsvolk. Hij geeft Gideon de opdracht om ieder die bang is en beefde terug te laten sluipen naar het gebergte Gilead en daarna de overgeblevenen naar het water te laten afdalen, waar Hij het volk zal schiften. Uiteindelijk houdt Gideon driehonderd man over, opdat het voor het volk duidelijk zal zijn dat zij de overwinning op Midjan niet kunnen schrijven op het conto van hun eigen dapperheid, maar dat God Midjan in hun macht zal geven.

En dan lezen we hoe de Here Gideon een wachtwoord geeft alvorens hij de strijd met Midjan gaat voeren:

‘In die nacht zei de HERE tot hem: Sta op, val de legerplaats binnen, want Ik heb die in uw macht gegeven. Indien gij echter bevreesd zijt om die binnen te vallen, daal dan met uw dienaar Pura af naar de legerplaats; dan zult gij horen wat zij zeggen; daarna zullen uw handen gesterkt worden en zult gij de legerplaats binnenvallen.’ (vers 9-11)

Opmerkelijk hoe de Here het wachtwoord voor Gideon verpakt in een droom van een Midjaniet:

‘Toen Gideon aankwam, vertelde juist een man een droom aan zijn makker en zei: Ik heb een droom gehad; zie, een gerstebroodkoek rolde de legerplaats van Midjan binnen, kwam tot aan de tent, stootte die om, zodat ze neerviel, en keerde ze ondersteboven, en daar lag de tent.’ (vers 13)

Let op het woordje ‘juist’. Het gebeurde simultaan, gelijktijdig. Terwijl Gideon daar met zijn dienaar in het grote legerkamp van Midjan precies op de juiste plaats bij de juiste tent terechtgekomen

was, vertelde juist op dat moment één van de Midjanieten een droom aan zijn makker. Wat een strategisch moment!

Wat een kernachtige samenvatting van de werkelijkheid van de situatie, vertolkt in een droom!

Hoe treffend wordt hier de strijd geschetst middels de symboliek van gerstebrood en tent!

Het gerstebrood is symbolisch voor het sedentaire, gesetelde, agrarische Israël. De tent symboliseert het nomadenvolk van Midjan. De Midjaniet begreep de symboliek onmiddellijk: *'Dit is niet anders dan het zwaard van Gideon ...'*

Als Gideon gemerkt heeft hoe God het klavier van het menselijke bewustzijn kan bespelen en hoe de Allerhoogste Zelf de regie over deze strijd in handen heeft, dan buigt hij zich in aanbidding neer en durft hij de strijd met Midjan aan.

Alle elementen, die in de dromen van Jozef aanwezig zijn, vinden we hier terug: Het geheel van de veldslag wordt door God overzien; Hij neemt er Zelf de leiding in; geeft als het ware aan Gideon een code mee, waarvoor Hij het instrument van een droom inschakelt; de betekenis daarvan wordt door de strijdmakker van de Midjaniet uitgelegd, precies op het moment dat Gideon met Pura daar aanwezig waren en Gideon werd gesterkt en ging de strijd aan. Een strijd, die zeer ingrijpend is geweest voor het volk Israël, en waarvan de wonderlijke en goddelijke verlossing nog vele eeuwen nadreunde, getuige het feit dat de profeet Jesaja het effect van de geboorte van de Messias, de Verlosser der wereld, daarmee vergelijkt:

'Want het juk dat het drukte, en de stang op zijn schouder, de roede van zijn drijver, hebt Gij verbroken als op Midjansdag (...) Want een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij rust op zijn schouder en men noemt hem Wonderbare Raadsman, Sterke God, Eeuwige Vader, Vredeworst.' (Jesaja 9:3-5)

De droom van Nebukadnessar

Nebukadnessar droomt. Het is niet zomaar een droom. Ook deze droom kwam op een strategisch moment in de strijd tussen God en Satan. Immers, we lezen in Daniël 1:1,2:

'In het derde jaar der regering van Jojakim, de koning van Juda, kwam Nebukadnessar, de koning van Babel, naar Jeruzalem en belegerde het; en de HERE gaf Jojakim, de koning van Juda, in zijn macht, benevens een deel van het gerei van het huis Gods, en hij bracht ze naar het land Sinear, in de tempel van zijn god; het gerei bracht hij in de schatkamer van zijn god.'

Het heilige vaatwerk van de tempel van Israël dus, werd geplaatst in de schatkamer van de tempel van de afgod van Babel. Daarbij kwam nog dat een keur uit de jongemannen van Israël, prinses en edelen, meegevoerd werden. Met hen deed Nebukadnessar hetzelfde als met het tempelgerei: ze moesten totaal worden verbabyloniseerd. Hun werden andere namen gegeven, een ander menu voorgeschoteld en ze werden onderwezen in de schriften en de taal der Chaldeeën. Let wel: Het overblijfsel van het nageslacht van vader Abraham werd teruggevoerd naar het land waaruit hijzelf op bevel van God moest wegtrekken!

Direct aansluitend aan deze poging van de vergoddelijkte vorst om alles wat aan Jahwe herinnerde uit te wissen, wordt in de ziel van Nebukadnessar een droom neergelaten die hem existentieel schokte en verontrustte. Dit blijkt ook wel uit de wijze, waarop hij zijn eisen ging stellen aan zijn wetenschappelijke staf van raadslieden en wijzen om te weten te komen wat de betekenis van deze droom was.

De inhoud van de droom - zo vermeldt de Schrift - was hem ontgaan. (Daniël 2:5 St. Vert.) Dit kan betekenen dat Nebukadnessar hierin een gelegenheid vond om al zijn wijzen en raadslieden op de proef te stellen. Zij werden voor de eis

geplaatst om zowel te vertellen wat hij gedroomd had, als wat de betekenis daarvan was, op straffe van afgeslacht te worden indien zij daarbij in gebreke bleven.

We treffen in deze episode gelijksoortige trekken aan met het oude verhaal uit de Jozef-geschiedenis. Ook Farao kreeg dromen, die hem mateloos schokten en ook hij ontbood al zijn geleerden en wijzen van Egypte, maar er was niemand die de betekenis van de dromen aan Farao kon uitleggen. Ze staan voor een raadsel. Ze zien alleen dat Farao onrustig is vanwege de dromen, en eer een Farao onrustig wordt ...! Evenmin als de zon zomaar verandert in een zenuwachtig knipperlichtje, zo verliezen de zonen van de 'zonnegod' niet zonder meer hun innerlijk evenwicht. De Farao's zetelen in majesteitelijke rust op hun prachtig versierde tronen. Dat was nog eens zetelen in de eigenlijke zin van het woord.

Alle eschatologie was aan Egypte vreemd. In hun vele diersoorten vereerden zij het eeuwig constante van de soort en hun piramides spotten met de gedachte der vergankelijkheid. Egypte was ook het land van de vaste structuren, rangen, orden en standen en daarom is het logisch dat Farao in deze hem ongewone situatie zijn geleerden bijeenroept. We moeten de wijsheid van het oude Egypte niet onderschatten! De geleerden wisten veel over het onderbewustzijn van een mens en ook met de betekenis van dromen wisten zij wel raad. Maar hier waren zij aan het einde van hun kennen en kunnen. Dit verschijnsel heeft een andere dimensie. Ze blijven het antwoord schuldig.

Er moet een ontzaglijk geladen spanning hebben gehangen in de troonzaal van Farao. De radeloosheid heeft zich stellig op de gezichten afgetekend. Er was iets op komst dat Egypte zou schokken tot op zijn fundamenten en niemand wist raad te verschaffen.

De overeenkomst met de ervaring van Nebukadnessar, zijn onrust en de onmacht van zijn staf van raadslieden is duidelijk.

Zeker, er is een verschil. Farao vertelde zelf zijn dromen aan de wijzen en geleerden en dreigde niet hen af te slachten in geval van onmacht. Bij Nebukadnessar wordt alles op het spel gezet. Ook Daniël wordt bedreigd. De chef van de koninklijk lijfwacht, Arjok, komt ook bij hém. Daniël begrijpt het niet. Waarom dit strenge bevel? (Daniël 2:5)

Arjok vertelt hem wat er aan de hand is en dan zegt Daniël: Laat mij naar de koning gaan en uitstel vragen.

Daniël had eenmaal het wonder in zijn lichaam ervaren toen hij het Babylonische menu weigerde door trouw te blijven aan het woord van de levende God en hij er na tien dagen welvarender uitzag dan alle knapen die wel van de koninklijke Babylonische spijzen hadden gegeten. Zou God dan in deze aangrijpende crisis niet opnieuw een wonder kunnen doen?

Daniël maakte zijn metgezellen de zaak bekend en zei hun dat zij barmhartigheid moesten afsmecken van de God des hemels betreffende deze verborgenheid, opdat men Daniël en zijn metgezellen niet ter dood zou brengen. (Daniël 2:16-18) En het grote wonder gebeurde dat de verborgenheid aan Daniël in een nachtgezicht werd geopenbaard. Hij kon als het ware de droom van Nebukadnessar ná dromen en daarna uitleggen. Ontroerend is de dank en aanbidding van Daniël daarop:

‘Geprezen zij de naam Gods van eeuwigheid tot eeuwigheid, want Hem behoort de wijsheid en de kracht! Hij toch verandert tijden en stonden, Hij zet koningen af en stelt koningen aan, Hij verleent wijsheid aan wijzen en kennis aan hen die inzicht hebben, Hij openbaart ondoorgrondelijke en verborgen dingen, Hij weet wat in het duister is, en het licht woont bij Hem. U, o God mijner vaders, loof en roem ik, omdat Gij mij wijsheid en kracht verleend hebt, en mij thans hebt bekendgemaakt wat wij van U gesmeekt hebben, daar Gij ons immers de zaak des konings hebt bekendgemaakt.’ (Daniël 2:20-23)

Wanneer Daniël de droom van Nebukadnessar en de uitleg daarvan aan de koning vertelt, valt het ons op hoe ook hier de droom niet alleen - zoals we reeds vastgesteld hebben - kwam op een strategisch moment, maar tevens - evenals de dromen van Jozef en die van de Midjaniet ten tijde van Gideon - een samenvatting is van de totale situatie in het betreffende tijdsgewricht.

Nebukadnessar zag een groot beeld met een buitengewone glans. Het hoofd van het beeld was van gedegen goud, zijn borst en armen waren van zilver, zijn buik en lendenen van koper, zijn benen van ijzer, zijn voeten deels van ijzer deels van leem. Terwijl de koning ernaar keek raakte, zonder toedoen van mensenhanden, een steen los, die het beeld trof aan de voeten van ijzer en leem en daarmee het gehele beeld verbrijzelde, terwijl de steen die het beeld getroffen had werd tot een grote berg, die de hele aarde vulde.

In dit beeld dat voor de geest van Nebukadnessar opgeroepen werd, is in kort bestek de hele wereldgeschiedenis weergegeven. Welke cartoontekenaar, hoe begaafd ook, is in staat zo'n treffende karakteristiek van de wereldgeschiedenis te schetsen?

Het beeld dat wordt opgeroepen is ook wel zeldzaam dynamisch: Er kwam een steen aanrollen die niet door mensenhanden is uitgehouden. Het is een handeling van God, hetgeen zelfs Nebukadnessar erkende. Hij zegt tegen Daniël: *'In waarheid, uw God is de God der goden en de Heer der koningen, en Hij openbaart verborgenheden: daarom hebt gij deze verborgenheid kunnen openbaren.'* (Daniël 2:47)

Wat zowel in de Jozef-geschiedenis als in de droom van Nebukadnessar sterk naar voren komt, is dat Jozef en Daniël beiden de wijsheid van de droomuitleg niet claimen voor zichzelf, maar alle eer daarvan aan God geven.

Wanneer Farao Jozef ontbiedt maakt deze de opmerking:

‘Gij behoeft een droom maar te horen om hem te kunnen uitleggen.’ Het antwoord van Jozef daarop is: *‘Geenszins; God zal Farao’s welzijn verkondigen.’* (Genesis 41:15,16)

In het geval van de droom van Nebukadnessar lezen we hoe hij aan Daniël vraagt: *‘Zijt gij in staat mij de droom die ik gezien heb, met zijn uitlegging bekend te maken?’*, waarop Daniël de koning ten antwoord geeft: *‘De verborgenheid waarnaar de koning vraagt, kunnen geen wijzen, bezweerdere, geleerden of waarzeggers de koning te kennen geven. Maar er is een God in de hemel, die verborgenheden openbaart; Hij heeft de koning Nebukadnessar bekendgemaakt wat er in de toekomstige dagen geschied zal.’* (Daniël 2:26-28)

De erkenning dat God alleen de verborgenheden van deze droom kan openbaren hield op zichzelf niet in een negatief oordeel over de raadsliden van de kroon, die niet in staat waren om de droom en de uitleg daarvan bekend te maken. Integendeel, Daniël wilde een slachtpartij onder hen, die hen te wachten stond vanwege deze onmacht, juist voorkomen. Hij vraagt nadrukkelijk aan Arjok, de koninklijke lijfwacht, die belast was met de taak dit gruwelijke vonnis te voltrekken, de wijzen uit Babel niet om te brengen. Een regering kan nu eenmaal niet zonder raadsliden. Spreuken 15:22 zegt: *‘... door de veelheid van raadgevers komt iets tot stand.’*

God bedoelde met de wonderlijke droom van Nebukadnessar niet de ‘denktank’ van Babel te vernietigen. De Babylonische structuur, de geestelijke instelling ervan, ja, maar hier ging het in wezen om de inschakeling van Babel om Israël te louteren. In Jeremia 43:10 noemt Jahwe Nebukadnessar zelfs *‘Zijn knecht’*. Maar die loutering heeft grenzen. God heerst soeverein ook over Babel. Door Gods soevereine wil wordt ook de macht van Babel gerelativeerd en kan dit wereldrijk de kracht van het verbond met Abraham en zijn nakroost niet vernietigen.

Aan de ‘bondeling’ Daniël wordt een goddelijk geheimenis geopenbaard. Er komt een steen aanrollen die niet door

mensenhanden is afgehouden en die tenslotte ook het gouden hoofd verbrijzelt en de ganse aarde gaat vervullen. Deze visie is superieur aan alle wijsheid en geleerdheid van - in aardse ogen - deskundigen. De apostel Johannes schrijft in zijn brief: *'Hij die in u is, is meerder dan die in de wereld is.'* (1 Johannes 4:4)

In de wijsheid van zowel Daniël als van Jozef schuilt een dimensie van hogere orde: de eschatologische dimensie van het komende rijk Gods.

Een troostvol perspectief

De mensheid is onrustig geworden. Je hoort alom de vraag: Waar gaat het naar toe? Welnu, wanneer de mensheid thans in een absolute impasse dreigt te geraken, mogen de gelovigen ervan uitgaan dat er een God in de hemel is, die verborgenheden openbaart. Er zijn nog onvervulde profetieën. De Apocalyps wijst ons op nog verborgen donderslagen. (Openbaring 10) Volgens dit hoofdstuk zal er nog profetie worden uitgestoten.

God bedoelt ook nu niet een slachting. Ook niet als de deskundigen van de hele wereld bij elkaar geroepen worden. Gods uiteindelijke bedoeling is de steen die zonder mensenhanden uitgehouden is de ganse aarde te laten vervullen, een koninkrijk, door God Zelf opgericht, dat alle wereldlijke koninkrijken, die alleen uit zijn op macht en heerschappij, zal verbrijzelen en daaraan een einde maken. Maar zelf zal het bestaan in eeuwigheid en de heerschappij daarvan zal op geen ander volk meer overgaan.

'Niet door kracht noch door geweld, maar door mijn Geest!', zegt de *HERE* der heerscharen. (Zacharia 4:6)

De droom als schild

Hoe veelvuldig heeft God de droom gebruikt rond de geboorte van Jezus. Tot vijf maal toe heft God de droom als een schild omhoog, juist op de strategische momenten in de oorlog tussen God en Satan, zoals de Apocalyps het beschrijft in de felle beelden van de draak die voor de vrouw stond die baren zou, om, zodra zij haar kind gebaard had, dit te verslinden. (Openbaring 12:4) Jezus is als het ware geboren op de frontlijn in de strijd tussen God en Satan.

Het is zeer begrijpelijk dat Jozef bij het constateren van de zwangerschap van Maria bevangen werd door een aarzeling. Wij mogen verwachten dat Maria het aangrijpende gebeuren van de boodschap van de engel, namelijk dat de kracht des Allerhoogsten haar zou overschaduwden, niet voor Jozef verzwegen heeft. Toch kon dit gegeven niet zonder meer zijn aarzeling wegnemen om Maria in deze omstandigheden te huwen. Hij wilde op een discrete manier van haar scheiden. (Matteüs 1:19)

Het is voor de menselijke ratio nu eenmaal onmogelijk om het mysterie van de overschaduwing des Geestes te doorgronden of het te kunnen analyseren. Ook Jozef stond voor een raadsel. Er was een droom voor nodig om hem gerust te stellen en Maria als zijn vrouw te aanvaarden. Een engel des Heren verscheen hem in een droom en zei tot hem: *Jozef, zoon van David, schroom niet Maria, uw vrouw, tot u te nemen, want wat in haar verwekt is, is uit de heilige Geest.* (Matteüs 1:20)

De tweede maal dat God ten aanzien van Jozef en Maria een droom als schild gebruikt is om het Kind te beschermen tegen het zwaard van Herodes. Ook dan verschijnt een engel des Heren aan Jozef in een droom en zegt: *Sta op, neem het kind en zijn moeder en vlucht naar Egypte, en blijf aldaar, totdat Ik het u zeg; want Herodes zal alles in het werk stellen om het kind om te brengen.* (Matteüs 2:13)

Het moment waarop hij terug kan keren nadat Herodes was

gestorven wordt eveneens in een droom aan Jozef bekendgemaakt. (Matteüs 2:19,20)

Teruggekomen wordt hij nogmaals van Godswege in een droom gewaarschuwd om zich niet in Judea te vestigen, maar naar Galilea te gaan, naar de plaats Nazareth. Opnieuw werd hier een droom ingeschakeld om Jozef en Maria en het Kind Jezus te beschermen. (Matteüs 2:22,23)

De wijzen uit het Oosten

Ten tijde van de geboorte van Jezus leed Israël onder een ballingschap in eigen land. Het land was bezet door de Romeinen. Keizer Augustus, die net als vorsten in de Babylonische tijd een soort god-koning was, liet om zijn vergoddelijking nog meer te manifesteren het gehele rijk beschrijven. Om het in onze taal te zeggen: de hele wereld moest in zijn computer, inclusief het huis van David.

Wat hier in wezen in het geding is, is het werkelijke herderschap over de volkeren. Het is dan ook een aangrijpend teken dat wijzen uit het Oosten - uit het gebied bij uitstek waarheen het volk Israël bij herhaling werd weggevoerd - nu door de ster geleid, komen om te aanbidden. Dit teken op zichzelf verkondigt dat in dit Kind de ballingschap voor tijd en eeuwigheid is opgeheven. Wanneer dan ook Herodes tot de wijzen het verzoek richt: *'Gaat en doet nauwkeurig onderzoek naar dat Kind; en zodra gij het vindt, bericht het mij, opdat ook ik Hem hulde ga bewijzen'*, dan moet het ons duidelijk zijn hoe gewichtig de droom is die God schenkt aan de wijzen, om niet tot Herodes terug te keren. (Matteüs 2:12)

Hoe strategisch is dit moment!

Wanneer de wijzen op dit verzoek van Herodes waren ingegaan en na hun huldiging werkelijk naar hem zouden zijn teruggekeerd, dan hadden zij daarmee voor deze zetbaas van Rome de weg gebaad om onmiddellijk in te grijpen en te

trachten het Kind te vermoorden en dan was in de grote strijd tussen God en Satan opnieuw het huis van David en eigenlijk de hele mensheid aan een vergoddelijkte totaalstaat uitgeleverd en voor eeuwig in ballingschap gedreven. De droom aan de wijzen vergund, betekende op dit strategische moment een bescherming tegen dit onheil. Immers, nu werd er tijdsruimte geschapen voor Jozef en Maria om uit te wijken naar Egypte. Zo is in heel de heilsgeschiedenis de droom die God neerlaat een geducht wapen in de strijd voor de overwinning en de doorbraak van het Koninkrijk Gods.

De weerstand

‘En zij zagen hem van verre; en eer hij tot hen naderde, beraamden zij tegen hem een listig plan om hem te doden. En zij zeiden de een tot de ander: Zie, daar komt die meesterdromer aan.’ (Genesis 37:18,19 St. Vert.)

Met het woord ‘*meesterdromer*’, zoals de Statenvertaling dit woord heeft vertaald, wordt meer recht gedaan aan de werkelijke betekenis van dit ‘scheldwoord’ dan met het woord ‘*aartsdromer*’, zoals de NBG51-vertaling aangeeft.

Natuurlijk hebben de broers dit woord gebruikt om Jozef te beschimpen, maar eigenlijk moet deze term heel letterlijk genomen worden. De broers bedoelden in werkelijkheid te zeggen: Daar komt de ‘fabrikant’ van zijn eigen dromen, de ‘meester’; de ‘eigenaar’; de ‘ontwerper’.

In het Hebreeuws wordt het woord ‘*Baal Hachalomot*’ gebezigd, hetgeen betekent: heer van de dromen.

Hét conflict de eeuwen door is geweest of de profeten spraken uit hun eigen hart, óf dat het iets was dat van buiten deze wereld kwam. Of zij zelf de ‘fabrikant’ waren van hun visioenen of niet. Of het alleen maar subjectief als een fantasie uit hun onderbewustzijn opwelde en zij dus de ‘meester’ van hun eigen

dromen waren, of dat deze van God kwamen.

In de term ‘meesterdromer’ ligt de ontkenning dat de dromen die Jozef gekregen had van God konden zijn. Voor zijn broers was hijzelf de producent van zijn dromen en hij moest er dus ook voor op zijn nummer worden gezet. Zelfs zijn vader wankelde een ogenblik: *‘Wat is dat voor droom die gij gedroomd hebt? Zullen wij dan inderdaad komen, ik en uw moeder en uw broeders, om ons voor u ter aarde te buigen?’* (Genesis 37:10 St. Vert.)

Zoals reeds vermeld is, bewaarde Jakob deze zaak echter ook in zijn hart. God vraagt niet dat elke droom onmiddellijk als een goddelijke droom wordt erkend, maar Hij vraagt wel een oprechte toetsing.

Reeds hier wordt in de familie van Jakob - al is het dan nog aanvankelijk - de scheiding der geesten openbaar. Er zijn twee mogelijkheden: óf een droom wordt botweg afgewezen als een product van de menselijke geest, óf er wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat God iets openbaart en dus om oprechte toetsing vraagt. Het sterkst werd deze scheiding der geesten openbaar in de lijdensgeschiedenis van Jezus Christus. Jezus, in wie alle lijnen van de profetie samenkomen, die het Woord Gods is in eigen persoon, werd door de Joden ondervraagd: *‘Voor wie houdt Gij Uzelf?’* (Johannes 8:53) Het antwoord van Jezus was niet bepaald bevredigend voor de Joden. Zij namen stenen op om Hem te stenigen.

In Johannes 10:33 lezen we: *‘Niet om een goed werk willen wij U stenigen, maar om godslastering en omdat Gij, een mens, Uzelf God maakt.’* Met andere woorden: U draagt er de verantwoordelijkheid voor dat U Uzelf tot God maakt. Het uiteindelijke resultaat was het kruis.

Zijn getuigen worden later door de Romeinse keizer voor de leeuwen gegoooid. Waar ook maar in volgende eeuwen de goddelijke ‘droom’ naar waarheid verkondigd werd, daar maakte de ganse hel zich op om tegenstand te bieden. Geen

middel werd geschuwd: brandstapels, wurgkoorden, folteringen, verbanningen, vervloekingen, alles werd ingezet. Ook de vervulling van Openbaring 10 zal niet zonder meer welkom zijn. En wanneer de laatste ronde van de geschiedenis aan de orde is, bereikt de tegenstand tegen God en Zijn Woord een climax en vallen de bloedgetuigen onder het geweld van de antichrist.

Wanneer van de historische Jozef in Psalm 105:19 geschreven wordt dat hij in het gelijk gesteld werd door een uitspraak des Heren, dan heeft het woord ‘uitspraak’ hier een juridische klank. Alle millennia van de wereldgeschiedenis vormen samen de ‘rechtszaal’ waarin God het grote geding met de satan voert en de uitkomst van het geding aan het einde van de aardse tijd is dat Jezus in het gelijk gesteld wordt door een uitspraak des Heren, samen met al Zijn getuigen. God gaf gedurende de ‘procedure’ steeds getuigenis middels profeten, zieners, dromen en andere vormen van openbaring. De uiterste en absolute vorm van openbaring was de zending van Zijn Zoon, die getuigenis gaf van de Naam van God.

In Johannes 17:6 zegt Hij in het Hogepriesterlijk gebed: *‘Ik heb uw naam geopenbaard aan de mensen ...’* Telkens draagt het woord ‘getuigenis’ een juridische inhoud en alle vormen van openbaring wijzen heen naar het beslissende moment in de wereldgeschiedenis, waarop de satan de definitieve nederlaag lijdt bij de voleinding der eeuwen. Dit moment zal tevens de uitspraak zijn, waarbij Jezus in het gelijk gesteld wordt als zijnde de rechter der ganse aarde.

Paulus zegt in 2 Thessalonicenzen 2:8:

‘Dan zal de wetteloze zich openbaren; hem zal de Here [Jezus] doden door de adem zijnsmonds en machteloos maken door zijn verschijning, als Hij komt.’

Psychologische verklaring of typologische diepte

Een wonderlijke droom wordt neergelaten in de ziel van de jonge Jozef. De symboliek laat aan duidelijkheid niets te wensen over: Sterren zijn het beeld van het lotbepalende en de schoven zijn het symbool van het levensonderhoud. Immers, gold in de oude tijden niet de sterrenhemel als een zeer groot schakelbord, waarop alle gebeurtenissen van de wereld werden geregeld?

Het wordt erg gevaarlijk voor Jozef om zijn dromen te vertellen. Want in die dromen is hijzelf niet minder dan het middelpunt van een kosmisch stelsel en van de oogst. Ga dat maar eens vertellen aan je bloedeigen familie. Je bent in de ogen van de anderen onmiddellijk onuitstaanbaar hoogmoedig of volkomen 'getikt'. Het is voor Jozef minstens even zwaar als het later voor Jeremia was, toen deze, eveneens op jeugdige leeftijd, moest vertellen hoe God hem riep met de woorden:

'Zie, Ik leg mijn woorden in uw mond; merk op, Ik stel u heden over de volken en de koninkrijken om uit te rukken en af te breken, om te verdelgen en te verwoesten, om te bouwen en te planten.' (Jeremia 1:9,10)

Als je met zo'n verhaal bij je eigen volksgenoten aankomt lijkt het op zijn minst zeer aanmatigend.

En Jozef?

De eerste vraag die de broers natuurlijk stellen is: Zul jij werkelijk over ons heersen? Zullen wij werkelijk in ons lot en levensonderhoud van één uit ons midden afhankelijk worden?

Laten wij ten aanzien van de broers maar geen hoge borst op zetten. Hoe zouden wij hebben gereageerd? Genade is nu eenmaal een heel lelijk woord voor ons vlees. Het roept direct verzet op en pas als we tot bekering zijn gekomen krijgt het een liefelijke klank.

Zo ging het ook bij Jozefs broers. Ze hebben hem uit nijd

verkocht en onmiskenbaar is Jozef in zijn verworpen worden een duidelijke schaduw van de Heiland, die ook uit nijdigheid werd overgeleverd aan de heidenen.

Wanneer we geconstateerd hebben dat het eerste gedeelte van deze geschiedenis een duidelijke schaduw is van de Messiaanse tijd, dan ontdekken we al spoedig ook de sterke overeenkomsten die er schuilen in het vervolg van de Jozef-geschiedenis met de vele in de Schrift uitgesproken beloften over Israëls herstel. Hoe meer we luisteren naar dit verhaal, hoe meer we ervan overtuigd raken dat deze geschiedenis een miniatuurbeeld is van de heilshistorie, een maquette van het rijk Gods. De stamvaders zijn het 'werkwoord', het paradigma, waarnaar God in komende eeuwen de historie van Israël vervoegt en Israël is op zijn beurt weer als volk het 'werkwoord' waarnaar de Allerhoogste het leven van heel de mensheid vervoegt.

Th. J.M. Naastepad schrijft:

'Waar God begint markeert Hij een einde. Volgens Tenach is het laatste der dagen de toekomst van Israël. De evangelisten hebben dat nader gepreciseerd: dat definitieve begin van Israëls toekomst is verankerd in de opstanding van Christus, en daarin is ook de toekomst van de volken besloten.'²

Kort gezegd: Zo stamvaders - zo volk Israël, en zo volk Israël - zo de wereld.

Israël wordt in de Bijbel Gods eerstgeborene genoemd, de oudste zoon in het gezin der mensheid. Het heeft dus een representatieve functie en wordt daarom ook tot een exemplaar gesteld in de wereldgeschiedenis.

Zo is de overeenkomst van Jozefs lijdensweg met die van de Messias treffend. Waar komt die overeenkomst vandaan? Schuilt daar mogelijk goddelijke opzet in? Dienden niet alleen Jozef,

maar ook de broers onwetend reeds een groot goddelijk plan? Van dit laatste zijn wij diep overtuigd. Alle profetie heeft tot doel de opbouw van het geloof. Zo heeft Jezus Zelf de betekenis van profetie ook geformuleerd in Johannes 14:29: *‘En nu heb Ik het u gezegd, eer het geschiedt, opdat gij geloven moogt, wanneer het geschiedt.’* Dit geldt niet alleen voor profetische uitspraken, maar ook voor de schaduwgeschiedenissen van het Oude Testament. Jezus kon van Zichzelf zeggen: *Eer Abraham was, ben Ik.* (Johannes 8:58) Hij sprak reeds vóór Zijn komen in het vlees profetische gelijkenissen uit over Zijn Messiaanse taak en toekomst. Dit immers bedoelt Johannes te zeggen in Johannes 1:1: *‘In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God.’*

Daarom heeft het Joodse volk sinds Abraham werd geroepen van de zomen der aarde altijd óók ‘overdrachtelijk’ geleefd. Daarin zijn zij anders dan andere volken: geheiligd, apart gezet tot een hoger doel. Dit volk draagt de Naam. Dit volk spelt de Naam. De stamvaders zijn gewone mensen, van gelijke beweging als wij, maar zij zijn ook levende hiërogliefen, wondere taalsymbolen van de komende Messiaanse heilstijd, een gezalfde familie, een profetisch geslacht, een verkoren volk, met onvervreembare rechten bij God. Hier ligt ook de oorzaak waarom we hun geschiedenis niet met gewone profane normen kunnen meten. En de karakters van Jozef en zijn broers kunnen alleen maar vertekend worden als we deze diepe bestemming, dit profetische gelijkenis-karakter, deze eschatologische dimensie vergeten.

De stamvaders en hun nakroost zijn in hun bewogen geschiedenis van vele struikelingen en weer opstaan, geroepen tot een dienst in het rijk Gods, waarvan de draagwijdte ver boven hun eigen bewustzijn uitging.

En juist omdat de geest der profetie zo duidelijk in hun familie werkzaam was en zij een bruggehoofd moesten gaan vormen voor het spreken Gods in een van God vervreemde wereld,

werden overal karakterologische wetmatigheden doorkruist. Ten diepste zijn zij nooit zichzelf geweest, doch de van de wereld afgezonderde dragers van het eeuwige Woord, dienaren van de Naam, de wondere al ons denken te boven gaande Naam van de Messias.

Laten we daarom maar direct ophouden Jozef te wringen in onze psychologische schema's, want hij is als type van de Messias betrokken bij de 'dwaasheid' Gods, waardoor de 'wijsheid' dezer wereld beschaamd gemaakt wordt. *'Want de wijsheid dezer wereld is dwaasheid voor God.'* (1 Korintiërs 3:19)

Noten:

- ¹ André Neher: 'Het wezen van de profetie', pag. 162,163, Gooi en Sticht, Baarn, 1993
- ² Th. J.M. Naastepad: 'Daniël', pag. 22, J.H. Kok, Kampen, 1988

HOOFDSTUK 3

DE WEG VAN JOZEF

‘God hoort’ en ‘men lacht’

Dit is de letterlijke betekenis van de namen van Abrahams zonen. Ismaël, wiens naam betekent: ‘God hoort’ en Isaak, wiens naam betekent: ‘men lacht’. Beide namen zijn op uitdrukkelijk bevel van God gegeven en hebben daarom een duurzame betekenis voor alle eeuwen.

Een goddelijke naamgeving is tegelijk een goddelijke karakterisering.

Uit Ismaël zijn de Arabische volken voortgekomen. Het is geen kleinigheid om als nakroost van Hagar, dus als Arabieren, te mogen weten: Over onze geslachten is door de mond van de Allerhoogste het karakteristieke woord ‘God hoort’ uitgesproken - Ismaël.

Het is ook geen kleinigheid wanneer God op bezoek komt bij Abraham met de bedoeling de geboorte van Isaak aan te kondigen. (Genesis 17:16)

Een volgens onze begrippen zeer verrassend en aangrijpend toneel doet zich voor: Abraham valt op zijn aangezicht en lacht. Bij het verschijnen van God is het zeer begrijpelijk dat een mens in aanbidding ter aarde valt. Dat is het toonbeeld van diepe ernst. Hoe vreemd echter lijkt dit tafereel. Een bijna honderdjarige die in *aanbidding* voor God neerligt en tegelijkertijd *lacht*. (Genesis 17:17)

Het lachen van een mens komt vaak voort uit de plotselinge ervaring van snijdende contrasten. Bij de aankondiging van de geboorte van Isaak denkt Abraham onmiddellijk aan zijn eigen leeftijd en die van zijn vrouw enerzijds en aan een eventuele baby

die de vervulling zou zijn van een goddelijke belofte anderzijds. Het lijkt naar de mens gesproken absurd. En dan kwam daar nog overheen de snedige opmerking van God: Als het kind geboren is moet je het noemen ‘men lacht’. Ook dit goddelijke woord in de naamgeving zou voor eeuwig bestaan.

God neemt wat voor het menselijke verstand onmogelijk en onbegrijpelijk is en zelfs absurd of lachwekkend genoemd kan worden voor Zijn rekening. Het is een teken van absolute, soevereine genadewerking wanneer dit kind geboren moet worden. Wanneer dan ook Abraham de opmerking maakt: Och, mocht Ismaël voor Uw aangezicht leven! Met andere woorden, laat de belofte van nageslacht mogen lopen over Ismaël, dan is het resolute antwoord:

‘Nee, maar uw vrouw Sara zal u een zoon baren, en gij zult hem Isaak noemen, en Ik zal mijn verbond met hem oprichten tot een eeuwig verbond, voor zijn nageslacht. En wat Ismaël betreft, Ik heb u verhoord; zie, Ik zal hem zegenen, hem vruchtbaar doen zijn en uitermate talrijk maken; twaalf vorsten zal hij verwekken, en Ik zal hem tot een groot volk stellen. Maar mijn verbond zal Ik oprichten met Isaak, die Sara u op deze zelfde tijd in het volgend jaar baren zal.’ (Genesis 17:18-21)

Wanneer uit de mond van God het ‘neen’ klinkt tegen het voorstel van Abraham, betekent dit dan ook niet dat het bezoek van de Allerhoogste aan deze patriarch de bedoeling heeft in de komende geschiedenis verdeeldheid te brengen tussen Isaak en Ismaël. Het is toch zeer opmerkelijk dat in één en hetzelfde bezoek van God gesproken wordt over hun beider lotsbeschikking. Deze twee figuren: ‘God hoort’ en ‘men lacht’, zijn niet tot elkaar veroordeeld, maar door Gods boodschap op elkaar aangewezen tot dienst aan elkaar.

Wanneer het de bedoeling van de Eeuwige geweest zou zijn om een mentale muur op te richten tussen beide komende

geslachten, dan is het toch ondenkbaar dat in dit éne bezoek hun beider lot en functie voor de toekomst aan de orde komen? Er mogen wat strubbelingen geweest zijn in de jeugdijaren van Isaak en Ismaël, maar we zien wel hoe zij samen hun vader Abraham begraven. (Genesis 25:9) Bij dat graf hebben zij niet met elkaar gevochten!

Wanneer God Zich uitsprekt en aankondigt hoe de ‘genadelijn’ van het verbond over Isaak zal lopen, dan houdt dit niet in dat Ismaël en zijn nakomelingschap is buitengesloten als factor of functie ten dienste van het komende rijk Gods. Immers, uit hem zullen twaalf vorsten voortkomen. (Genesis 17:20) Evenals het getal zeven heeft ook het getal twaalf symbolische waarde. ‘Twaalf’ is drie maal vier: een verbinding tussen het goddelijke en de aarde met haar vier windstreken.

Bovenstaande terugblik in de vóórgeschiedenis van Jakob en zijn zonen is noodzakelijk om de geschiedenis en lotgevallen van Jozef verder te kunnen belichten.

Als Jozef verworpen wordt door zijn broers, dan moet het toch opmerkelijk heten dat juist op het kritieke moment een karavaan Ismaëlieten, aan wie de leiding van een groep Midjanieten moet worden toevertrouwd, langskomt en Jozef voor een slavenprijs loskoopt uit de handen van zijn broers en hem wegvoert naar Egypte. (Genesis 37:25-28) Jozef was een nakomeling van Isaak en de Ismaëlieten, de naam zegt het al, waren nakomelingen van Ismaël. Die karavaan kwam precies op tijd! Wanneer deze een paar dagen later langsgekomen was, had het de dood van Jozef kunnen betekenen.

We kunnen terecht onze kritiek hebben op de slavenhandel van de Ismaëlieten. We kunnen ook zeer zeker onze kritiek hebben op het gedrag van de kleinkinderen van Isaak, de broers van Jozef. Maar een feit is dat Ismaëlieten op het juiste moment ingrepen. En hoe belangrijk is bij nader inzien deze ingreep geweest! Immers, later kon Jozef de hele familie van Jakob

van de hongerdood redden. De ‘genade-lijn’, aangekondigd in het bezoek van God aan Abraham, en die over Isaak en zijn nageslacht zou lopen, zou bij de eventuele dood van Jozef zijn afgebroken. Doch Ismaël greep in!

Als er een God in de hemel leeft, over wie de Schrift zegt: Er valt geen musje ter aarde zonder de wil des Vaders (Matteüs 10:29), dan gaat Jozef met zijn wonderlijke dromen en de vervulling daarvan toch vele mussen te boven. Dit gebeuren van zijn redding kan geen toeval zijn. En wanneer we de geschiedenis op dit punt verder naslaan, dan is Egypte - dat later als volk helemaal onder de Ismaëlitische noemer komen (Arabieren) - de opvang en het redmiddel geweest voor het hele nakomelingschap van Isaak. Zo redde Ismaël ‘God hoort’, Isaak ‘men lacht’. Gods vingers hebben niet alleen het klavier van Jozefs onderbewustzijn bespeeld in de dromen die hij kreeg, maar zij bespelen ook het klavier van de geschiedenis der volkeren. Nog weer later zou de grote Vredevorst, onze Here Jezus Christus, een onderduikadres krijgen in het Egypte, waarvan God in Jesaja 19:25 zegt: *‘Gezegend zij mijn volk Egypte (...)’*.

Egypte heeft in de relatie tot Israël altijd een rol gespeeld. Nu eens om het volk erbij te bepalen dat het niet op de machtige buur mag vertrouwen - in dit verband wordt Egypte een rietstaf genoemd, die breekt wanneer zij erop leunen (Ezechiël 29:6,7) - dan weer wordt Egypte ingeschakeld voor de redding van Israël.

Over Jesaja 19 schrijft Dr. L.A. Snijders:

‘Er is overwinning op het Babel der verwarring. Dat wordt ook nog aangegeven door de positie van ‘Israël’ te onderstrepen: in het midden der aarde. Het is de positie van de verzoener, de plaats van de vredestichter. Het volk is een zegen, een bron van zegen voor de wereld (Zacharia 8:13). Dat de zegen een genadige toewending van God naar de gehele aarde is, wordt verduidelijkt

door het noemen van Egypte en Assur, de elkaar bestrijdende supermachten van de oude tijd en de aartsvijanden van Israël. Zij zijn met het volk van God de 3 partners van YHWH. (...) Geheel anders dan Jesaja elders spreekt over Assur en Egypte, veroordelend en verdoemend (10:5-19; 14:24-27; 31), verkondigt hij hier dus aan het slot van Jesaja 19 een universele vrede. Hij concretiseert het toekomstbeeld dat men geen kwaad doet noch verderf aanricht op de heilige berg en dat de volken de wortel van Isai zoeken (Jesaja 11) en legt in termen van de wereldpolitiek het visioen van het Godsrijk van Jesaja 2:1-5 uit.¹

Heel duidelijk komt in Jesaja 19:23-25 naar voren hoe Egypte met Assur de Here zal dienen en hoe Israël naast Egypte en Assur de derde zal zijn en een zegen in het midden der aarde, omdat de Here der heerscharen het gezegend heeft met de woorden: *'Gezegend zij mijn volk Egypte en het werk mijner handen, Assur en mijn erfdeel Israël'*. In de zegen van Israël is dus begrepen de zegen van Egypte en Assur. Het feit dat Israël hier de derde wordt genoemd wijst op de voltooiing, de volledigheid.

We vermeldden al eerder de rol van Egypte als onderduikadres voor Jezus. Over de reis naar en het verblijf in Egypte wordt niets verteld. Het verhaal van de vlucht eindigt met de woorden: *'... opdat vervuld zou worden hetgeen de Here door de profeet gesproken heeft, toen Hij zei: Uit Egypte heb Ik mijn Zoon geroepen'*. (Matteüs 2:15)

Dit profetische woord uit Hosea 11:1 slaat op de liefde, die Jahwe opgevat heeft voor het in Egypte verdrukte en als slaaf behandelde volk. Een liefde, die zich niet alleen daarin uitte, dat Hij Israël redde uit de slavernij van Egypte, maar vooral daarin, dat Hij het door Zijn roepend woord tot zoon 'adopteerde'.²

Over dit 'zoonschap' schrijft Dr. J.T. Nielsen:

Jezus is als individuele gestalte de representant van Israël. In

Zijn geschiedenis wordt de geschiedenis van geheel Israël gerecapituleerd. Hij is het ware Israël. (...) Zoals Israël - Gods zoon, geroepen werd, zo werd deze Zoon geroepen. (...)

O. Cullmann gebruikt het beeld van de progressieve reductie: een steeds kleiner wordende minderheid neemt de taak over, die oorspronkelijk aan een groter geheel was gegeven. Er loopt een weg van God, van de schepping, naar de gehele mensheid, vandaar naar het ene volk Israël, vandaar naar de rest, vandaar naar Eén, Jezus. Van Hem uit loopt de weg weer naar de gehele mensheid en de schepping.¹³

Inderdaad, ook hier trekt God in Zijn heilswerk, sinds Hij het nakroost van Abraham van de einden der aarde riep (Jesaja 41:9) en het bracht naar het in Jesaja 19:24 genoemde 'midden der aarde', steeds wijdere concentrische cirkels. Zowel de specifieke roeping van dit volk als de geografische ligging van het beloofde land vormen het 'midden' ofwel het 'middelpunt' waar de concentrische cirkels door de grote werken Gods omheen getrokken worden. Deze betrokkenheid op hetzelfde middelpunt maakt de wettelijke verwantschap tussen de cirkels uit.

We behoeven alleen maar de Jozef-geschiedenis te leggen naast Romeinen 9-11 en een machtige parallel wordt zichtbaar: via Egypte, dus via de heidenwereld, komt de familie Jakob/Israël terecht en via de volheid der heidenen (Romeinen 11:25-31) zal gans Jakob/Israël zalig worden. Tenslotte komt alles tot volheid, door Hem, die nedergedaald is en die is opgevaren ver boven alle hemelen, onze Here Jezus Christus. (Efeziërs 4:10)

Reële geschiedenis als profetische gelijkenis

‘Dit alles zei Jezus in gelijkenissen tot de scharen en zonder gelijkenis zei Hij niets tot hen, opdat vervuld zou worden het woord, gesproken tot de profet, toen hij zei: Ik zal mijn mond opendoen met gelijkenissen, Ik zal verkondigen wat sinds de grondlegging der wereld verborgen gebleven is.’ (Matteüs 13:34,35)

‘Maar Ik ben de HERE, uw God, van het land Egypte af. Ik zal u weer doen wonen in tenten als in de dagen der samenkomst. En Ik zal tot de profeten spreken en Ik zal veel gezichten geven, en door de dienst van profeten zal Ik in gelijkenissen spreken.’ (Hosea 12:10,11)

We kunnen onderscheid maken tussen drie soorten gelijkenissen.

1. Gelijkenissen met behulp van fictieve personen en zaken.

Gelijkenissen, die Jezus uitsprak met behulp van fictieve personen en zaken, zoals de gelijkenissen van de verloren zoon en de barmhartige Samaritaan en vele andere, zijn niet ontleend aan reële geschiedenis. Geen archeoloog zal op stap gaan om te zoeken en te graven naar de fundamenteën van de herberg, waar de Samaritaan zijn barmhartigheid bewees aan een mishandelde reiziger. Ook zal niemand op zoek gaan in de geslachtsregisters van Israël om te weten te komen bij welke familie de verloren zoon en diens oudste broer hun rol speelden.

2. Gelijkenissen in de vorm van handelingen en daden.

Onder gelijkenissen, die Jezus uitsprak in de vorm van handelingen en daden, kunnen we onder meer scharen het gaan van Jezus over de zee in de stormnacht, de wonderbare visvangst, de voetwassing, de tempelreiniging, de bruiloft te

Kana enzovoort. Tenslotte was Hijzelf in heel Zijn verschijning en optreden een gelijkenis. Immers, Hij kon zeggen: *‘Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien (...)’*. (Johannes 14:9) De schrijver van de brief aan de Hebreëen vertolkt het aldus:

‘Nadat God eertijds vele malen en op vele wijzen tot de vaderen gesproken had in de profeten, heeft Hij nu in het laatst der dagen tot ons gesproken in de Zoon, die Hij gesteld heeft tot erfgenaam van alle dingen, door wie Hij ook de wereld geschapen heeft. Deze, de afstraling zijner heerlijkheid en de afdruk van zijn wezen, die alle dingen draagt door het woord zijner kracht, heeft, na de reiniging der zonden tot stand gebracht te hebben, Zich gezet aan de rechterhand van de majesteit in den hoge, zóveel machtiger geworden dan de engelen als Hij uitnemender naam boven hen als erfdeel ontvangen heeft.’ (Hebreëen 1:1-4)

3. De historische werkelijkheid als profetische gelijkenis.

Ook deze laatste vorm van gelijkenissen vinden we zelfs in het Nieuwe Testament. Bijvoorbeeld bij Jezus' kruisgang wanneer Hij uitspreekt: *‘Want indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal met het dorre geschieden?’* (Lucas 23:31) Of wanneer Hij bij Zijn onderwijs in verband met de dag van de Zoon des mensen het aangrijpende geschiedenisfeit van de zondvloed vermeldt en daarbij uitspreekt: *‘En gelijk het geschiedde in de dagen van Noach, zó zal het ook zijn in de dagen van de Zoon des mensen: zij aten, zij dronken, zij huwden, en zij werden ten huwelijk genomen tot op de dag, waarop Noach in de ark ging en de zondvloed kwam en allen verdelgde.’* (Lucas 17:26,27) In ditzelfde verband vergelijkt Jezus de geschiedenis van Sodom en Gomorra: *‘Op dezelfde wijze als het geschiedde in de dagen van Lot: zij aten, zij dronken, zij kochten, zij verkochten, zij plantten, zij bouwden. Maar op de dag, waarop Lot uit Sodom ging, regende vuur en zwavel van de hemel en verdelgde hen allen. Op dezelfde wijze zal het gaan op de dag, waarop de Zoon des mensen geopenbaard wordt.’* (Lucas 17:28-30)

Duidelijk is hoe Jezus hier historische gebeurtenissen gebruikt als een profetische gelijkenis voor de toekomst.

Deze drie soorten gelijkenissen treffen we eveneens aan in het Oude Testament.

Wanneer de profeet Natan koning David moet bestraffen over zijn handelwijze ten aanzien van de Hethiet Urija doet hij dit in de vorm van een *gelijkenis met behulp van fictieve personen*.

Hij vertelt David over een rijke man, die zeer veel runderen en schapen had en een arme man, die slechts één ooilam bezat dat hij had gekocht en met liefde had opgekweekt. De rijke man kreeg bezoek, maar hij kon er niet toe komen om één van zijn runderen of schapen voor de reiziger te bereiden, dus nam hij het enige ooilam van de arme man en bereidde dat voor de reiziger die bij hem gekomen was. Toen de toorn van David daartegen ontbrandde moest Natan tegen David zeggen: *'Gij zijt die man!'* (2 Samuël 12:1-10)

Een *gelijkenis in daden* vinden we bijvoorbeeld bij de profeet Jeremia in de dagen van de belegering van Jeruzalem door de koning van Babel wanneer hij van God de opdracht krijgt een akker te kopen als symbool dat er een dag zal komen waarop er weer huizen, akkers en wijngaarden gekocht zouden worden in het land Israël namelijk, dat de Here na de zware rampspoed die Hij over het volk gebracht heeft, Hij zó ook weer heil zou brengen over hen. (Jeremia 32:1-44)

Een ander voorbeeld vinden we in 1 Koningen 11, waar de profeet Ahia een nieuwe mantel nam en deze in twaalf stukken scheurde en tien ervan aan Jerobeam gaf en daarbij uitsprak: *'... zo zegt de HERE, de God van Israël: zie Ik ga het koninkrijk van Salomo afscheuren, en Ik geef u de tien stammen - maar één stam zal voor hem zijn, ter wille van mijn knecht David en van Jeruzalem, de stad die Ik uit alle*

stammen van Israël verkoren heb (...).’(vers 30-32)

Ten derde de profeet Elia, die de noodzakelijke eenheid van het volk predikte door op de hoogte van de Karmel twaalf stenen te nemen, symboliserende de twaalf stammen van Israël, om er een altaar voor de Here van te bouwen en daarmee het verbroken altaar te herstellen.

Ook vinden we in het Oude Testament *gelijkenissen die door profeten worden uitgesproken aan de hand van een reële geschiedenis.*

Een treffend voorbeeld hiervan lezen we in Jesaja 9:1-6, waar de geboorte van de Messias wordt aangekondigd en de profeet het effect van Zijn verschijning en optreden vergelijkt met de slag van Gideon op de Midjanieten.

De profeet Hosea interpreteert de ballingschap door in gelijkensivorm te wijzen op de geschiedenis in het dal Achor. Immers, hij spreekt uit: *‘Daarom zie, Ik zal haar lokken, en haar leiden in de woestijn, en spreken tot haar hart. Ik zal haar daar wijngaarden geven, en het dal Achor maken tot een deur der hoop.’* (Hosea 2:13,14)

De Thora geeft een betrouwbaar geschiedenisverslag. Dit geldt *alle* geschiedenissen van het Oude Testament. Zij zijn *alle* een *werkelijk* verslag van *reële* gebeurtenissen. Niettemin zijn het *ook* profetische gelijkenissen die Jezus voor Zijn vleeswording heeft uitgesproken. Zoals Johannes schrijft:

‘In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. Dit was in den beginne bij God. Alle dingen zijn door het Woord geworden en zonder dit is geen ding geworden, dat geworden is. In het Woord was het leven en het leven was het licht der mensen; (...)

Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid.’ (Johannes 1:1-4 en 14)

Zoals reeds eerder opgemerkt: Jezus kon naar waarheid zeggen: *'Eer Abraham was, ben Ik.'* (Johannes 8:58) Heel de Thora getuigt van Jezus, zoals Hijzelf zegt tegen de Farizeeën: *'Gij onderzoekt de Schriften, want gij meent daarin eeuwig leven te hebben, en deze zijn het, welke van Mij getuigen (...).'* (Johannes 5:39), en zoals Hij na Zijn opstanding de harten van de Emmaüsgangers brandende maakt door met hen te spreken over de noodzaak van het lijden van Christus. Daarbij zegt Hij: *'O onverstandigen en tragen van hart, dat gij niet gelooft alles wat de profeten gesproken hebben. Moest de Christus dit niet lijden om in zijn heerlijkheid in te gaan? En Hij begon bij Mozes en bij al de profeten en legde hun uit, wat in al de Schriften op Hem betrekking had.'* (Lucas 24:25-32)

Het is een bevestiging van hetgeen Hosea zegt in hoofdstuk 12:11: *'... door de dienst van profeten zal Ik in gelijkenissen spreken.'*

Het spreken in gelijkenissen ging zelfs zo ver, dat profeten soms zelf door God tot een gelijkenis werden gemaakt door uit te beelden in hun huwelijksleven het verdriet dat God had over de ontrouw van zijn volk. Hosea is daar één van (Hosea 1:2-12) en een ander voorbeeld is de profeet Ezechiël. In hoofdstuk 24:24 zegt de Here tegen het volk: *'Ezechiël zal u tot een zinnebeeld zijn; juist zoals hij doet, zult gij doen, wanneer het komt; en gij zult weten, dat Ik de Here HERE ben.'*

De Jozef-geschiedenis maakt op bovenstaande uiteenzetting over reële geschiedenis als profetische gelijkenis geen uitzondering.

Integendeel!

De weg van Jozef blijkt ook de weg van Israël te zijn en zelfs de weg van Jezus, alsmede de weg van Jezus' gemeente in alle tijden, namelijk: door lijden tot heerlijkheid.

De overeenkomst tussen Jozefs lijdensweg en zijn verhoging met die van onze Heiland is werkelijk treffend. Vooral in het eerste deel van zijn geschiedenis ligt het typologische karakter haast voor de hand, zoals in hoofdstuk 1 reeds is uiteengezet:

de goddelijke openbaring via zijn dromen wordt absoluut niet aanvaard. Samen met de dromen wekt de vorstelijke mantel de naijver van zijn broeders op. Zozeer gloeit de haat in hun harten op, dat zij op het punt staan om hem te doden. Het loopt uit op de verkoop van hun broer voor een slavenprijs aan een karavaan kooplieden die onderweg zijn naar het in hun ogen vijandige Egypte. Dit stond in die dagen praktisch gelijk met de dood.

Ook Jezus werd voor een slavenprijs overgeleverd aan de bezettende vijandelijke macht der heidenen.

Omdat God in alle verdrukking toch met Jozef was en hij charismatisch buitengewoon begenadigd werd, kwam hij alle vernedering te boven en klom hij op tot de hoogste ambtelijke positie onder Farao. Heel Egypte plus de omringende volkeren werden van hem afhankelijk en door hem gered. Ook zijn eigen familie.

Zo zakelijk en realistisch is God dat Hij de hele wereld onder Jozefs dromen doorjaagt: Farao met zijn macht en de broers met hun slechte geweten.

Met hun oerschuld!

Wie kan het axioma, de grondstelling van het koninkrijk der hemelen breken? Voor het herstel, voor de vergeving en voor de afwending van een dreigende banvloek is alles afhankelijk van de genade van een koningsfiguur uit Jakob/Israël voortgekomen! Die genade viel heel de familie van Jakob ten deel en zal ook het ganse Joodse volk ten deel vallen.

Niet knippen

Niemand moet dan ook proberen in deze geschiedenis te knippen door de verwerping van Jozef wél te zien als een schaduw van Christus' verwerping doch de bekering van de broers - dus de volle ontknoping waar die historie op uitloopt - niet. Als het eerste gedeelte een typologische strekking heeft, dan ook het

tweede. Als het tweede gedeelte niet eveneens een profetie is, dan is deze geschiedenis maar een wonderlijk geval, waar we, als we eerlijk zijn, niet zo goed raad mee weten.

Het hele Jozef-verhaal is wel een al te toevallige samenloop van omstandigheden, als het tweede deel niet geformeerd is als een gelijkenis van de opstanding van Israël door de hand van Hem die er was vóór Abraham.

Jozef is hun tot een val en opstanding. Ze struikelen, maar hun val is niet dodelijk, niet definitief. Hun verharding is maar ten dele. Ze blijven beminden om der vaderen wil. Alleen, God legt bepaalde wegen met hen af. God heeft een heilsplan en daaraan zijn ze in hun val en opstanding dienstbaar.

Geef dan acht op het profetische woord, dat schijnt in een duistere plaats en let dan niet alleen op de wegen waarlangs ze ten val kwamen, maar ook op die waarlangs hun opstanding tot stand kwam. De weg waarlangs de familie van Jakob ten val kwam is duidelijk. Voor de weg naar het herstel zijn drie hoofdkenmerken te noemen:

1. God brengt een *existentiële nood* over Israël.
2. God spreekt Israël in die nood aan door *uitstoting van profetie*.
3. Voordat iets van Gods oordeel zichtbaar wordt ligt reeds een *volheid van genade* gereed.

Gods heilige methode

De toepassing van deze drie kenmerken voor de wederenting van de natuurlijke takken op de oude stam van de gelovige vaderen is in heel de heilshistorie Gods heilige werkmethode gebleven. Ook bij het ingaan van de volheid der heidenen wordt dit de weg waarlangs Israël wordt aangenomen om tot zijn eigen bestemde

volheid in te gaan.

God brengt allereerst een absolute nood over land en familie. Nauwelijks is duidelijk geworden dat alle staf des broods verbroken is,* of Jakob zegt tegen zijn zonen: Ga naar Egypte en koopt daar koren, opdat wij in leven blijven en niet sterven. Het wordt dus een kwestie van dood of leven, niet zo maar een wat moeilijke tijd, waar men zich, zij het met wat ontberingen doorheen weet te slaan, neen, de schroef wordt net zo lang aangedraaid tot hij pakt. Het wordt een 'to be, or not to be', zijn of niet zijn.

Vervolgens wordt er in de radicale bedreiging van hun leven door de hongerdood nog dit in religieus opzicht belastende getuigenis tegen hen aangevoerd: de oplossing kan niet worden gezocht in het eigen beloofde land, maar er is een dubbele en zeer vernederende ballingschapsreis voor nodig.

Er moet intussen wel heel veel gebeurd zijn als het door de Allerhoogste beloofde land geen voedsel meer kan voortbrengen voor Jakob en zijn kinderen. De lege zakken waarmee zijn zonen naar Egypte werden gestuurd, waren voor hem een echte geloofsbeproeving. Er hadden immers bij herhaling gesprekken plaatsgevonden tussen de Eeuwige en de aartsvaders over het land Kanaän, waarvan de bestemming niet gering zou zijn: Een nieuw Eden, een onderpand en voorteken van de nieuwe aarde.

Daarbij passen geen lege zakken. Het is toch eigenlijk geen stijl om hiermee als verkoren familie naar heidens gebied te moeten trekken. Werkelijk te *moeten*. Staat dit niet gelijk met als een stel 'afgehouden takken' in de 'Egyptische tuin' terecht te komen? Zij worden dan ook al snel op een verachtelijke manier aan de tand gevoeld: Wat doen jullie hier? Jullie zijn verspieters!

Jakobs kroost bevindt zich in een vreemde natie, niet om in de lijn van de goddelijke belofte alle volkeren tot een zegen te zijn,

* Psalm 105:16: Deze uitdrukking wordt wel gebruikt om aan te geven dat alle broodwinning is ontnomen.

maar om door de nood gedreven een paar zakken ‘zegen’ op te halen.

Het kan niet anders of de situatie waarin de familie van Jakob is beland heeft een duistere achtergrond. Zingt Mozes later niet van Jakob:

*‘Hij deed hem rijden over de hoogten der aarde,
en eten de opbrengst van het veld;
Hij deed hem honing zuigen uit de rots,
en olie uit het keihard gesteente.
Boter van runderen en melk van kleinvee,
met vet van lammeren;
en rammen van Basan en bokken,
met het vetste der tarwe;
en druivenbloed dronkt gij, schuimende wijn.’*
(Deuteronomium 32:13,14)

Maar als ze God verwerpen die hen gemaakt heeft en minachten de Rots van hun heil, dan komt God ook met Zijn oordelen:

*‘Daarom zal Ik hen tot nijver verwekken door wat geen natie is,
door een dwaas volk zal Ik hen krenken.
Want een vuur is in mijn toorn ontstoken,
het brandt tot in de diepten van het dodenrijk;
het verteert de aarde met wat zij opbrengt
en verzengt de grondvesten der bergen.
Ik zal rampen over hen ophopen
al mijn pijlen tegen hen afschieten.’*
(Deuteronomium 32:21-23)

In de Jozef-geschiedenis ontwaren we reeds het voorspel van Gods geduchte handelen met het verkoren volk.

Zie hoe Jozef de ene pijl na de andere afschiet op zijn broers.

Is er wel een ergere prikkel tot jaloersheid denkbaar dan te moeten ondervinden hoe er, buiten de lichtkring der bijzondere openbaring, op heidens gebied, volle graansilo's zijn omdat er een man optreedt die dichter bij God schijnt te leven dan zij en die zelfs algemeen erkend wordt als iemand in wie de wijsheid Gods aanwezig is? Notabene bij een volk dat niet begenadigd is met de speciale 'eden Gods'! Zij *lege* zakken, hij *volle* graansilo's.

In het licht van de gesprekken van de Eeuwige met de aartsvaders is dit de omgekeerde wereld. Sprak de Here niet tot hun stamvader Abraham: 'In *u* zullen alle geslachten der aarde gezegend worden.'? Is hun familie dan niet meer de trechter, waardoor God Zijn heil laat vloeien over heel de wereld? Waarom is het zwaartepunt verlegd naar Egypte, de heidenwereld, en waarom stromen de volkeren rondom niet naar het beloofde land om daar koren te kopen?

Het drievoudig snoer: God - Israël - het heilig land, schijnt verbroken. De lege zakken klagen hen aan. Ze zijn verbannen van de eigen dis!

Zó te moeten aankomen in Egypte is ballingschap. Je tot tweemaal toe te moeten vernederen onder de condities van een vreemde heerser is dubbele ballingschap.

Wat een verdenkingen!

Wat een bitse woorden!

Wat een verdriet thuis bij hun oude vader: '*Gij berooft mij van kinderen (...) dit alles is tegen mij!*' (Genesis 42:36)

Deze bittere klacht van Jakob draagt heel ver. Die klacht is een loodzware profetie, reikend over vele eeuwen. Ze is gehoord tot in Assyrië en Babel. Ze is gehoord bij de verwoesting van Jeruzalem. Ze is gehoord ... ach, hier wordt ieder mens stil bij, ook de rasechte heiden. En ze zal gehoord worden totdat Jakob niet langer meer hoeft te zeggen: 'Dit alles is tegen mij', op het moment waarop het hart der vadersen waarlijk gebracht is bij het hart der kinderen. Dan is niets meer tégen Jakob, maar alles vóór

hem. Dan wordt Jakob niet langer van kinderen beroofd, maar zal zijn zaad, mede door de velen die bij Israël worden ingelijfd, zijn als het zand aan de oever der zee en als de sterren aan het firmament. Ontelbaar: geslachten - families - melkwegen. Een licht tot verlichting der heidenen en tot heerlijkheid van Zijn volk Israël.

Noten:

- ¹ Dr. L.A. Snijders: 'De prediking van het Oude Testament, Jesaja deel I', pag. 203, G.F. Callenbach BV, Nijkerk, 1979
- ² Dr. C. van Leeuwen: 'De prediking van het Oude Testament, Hosea', Pag. 223, G.F. Callenbach BV, Nijkerk, 1968
- ³ Dr. J.T. Nielsen: 'Het evangelie naar Matthéüs I', pag. 51, G.F. Callenbach BV, Nijkerk, 1978

HOOFDSTUK 4

DE TRANEN VAN JOZEF

De mensheid heeft de wetenschap niet nodig gehad om erachter te komen hoe het traanvocht in onze ogen werkt. Ieder mens, groot en klein, ondergaat weleens de weldaad van een tranenvloed wanneer er een ooghaartje, een stofje of een zandkorreltje in het oog binnendringt. Doordat de tranen het oog schoonspoelen wordt het behoed voor de eventuele schadelijke gevolgen ervan, zoals een infectie of anderszins.

Verder reageert het oog ook onmiddellijk wanneer het geprikkeld wordt door irriterende stoffen, zoals bij het werken met bijvoorbeeld ammoniak of bij het schillen van uien.

Ook bij emotionele gebeurtenissen, zoals bij grote blijdschap of een diep verdriet, komen vaak de tranen los. Tot zover niets nieuws dus. Deze functie van het traanvocht is allang en alom bekend. Waar de wetenschap wel nieuwsgierig naar was, is de chemische samenstelling van de tranen die het oog voortbrengt onder de verschillende omstandigheden. Daartoe heeft men een aantal jaren geleden in Amerika een onderzoek gehouden onder vrijwilligers, die hun tranen beschikbaar hebben gesteld om in de laboratoria te worden geanalyseerd. Uit dit onderzoek is gebleken dat wanneer de waterlanders tevoorschijn komen bij een hevige smart het eiwitgehalte ervan 23% hoger is dan bij tranen die vloeien bij het schillen van uien.

De wetenschap onderzoekt van alles.

De theologie ook?

Is er bijvoorbeeld wel voldoende analytisch onderzoek ingesteld naar die plaatsen in de heilige Schrift waar gesproken wordt over *wenen*?

In dit hoofdstuk wordt speciaal aandacht gevraagd voor de tranen van Jozef.

Natuurlijk zijn deze tranen niet vergaard in een flesje om in een laboratorium te worden geanalyseerd. Maar figuurlijk gesproken zijn de tranen van Jozef wel degelijk bewaard gebleven en het verslag van hun geestelijke samenstelling lezen we in het boek Genesis.

Tot zes maal toe is er in de Schrift opgetekend dat Jozef weende.

Wat is de boodschap van die tranen?

Wat waren de omstandigheden waaronder deze hem in de ogen sprongen?

Op het moment, waarop de broers zich meldden in Egypte om koren te kopen lag zijn *'Via dolorosa'* toch reeds een behoorlijke tijdsfase achter hem? Waarom dan nog zo'n emotionele afrondings-geschiedenis geënceneerd, vol harde maatregelen en bitse woorden, vol spanningen en leed, zelfs voor zijn vader, die tenslotte ook Benjamin moest prijsgeven aan de ontknoping van het aangrijpende familiedrama?

Veel commentaarschrijvers kunnen dit optreden van Jozef maar moeilijk met waardering een plaats geven. De opvatting is dan: Jozef had bij de eerste confrontatie met zijn broers direct vol vergevingsgezindheid een paar racewagens moeten laten aanrukken om zijn oude vader te ontmoeten en te troosten. Nu enceneert hij een langgerekte en pijnlijke procedure.

Het lijkt op deze manier echt een spelletje van kat en muis: even loslaten en dan weer grijpen. Laten voelen dat je stevig in het zadel zit. Je gram halen. Wraak nemen. Hen de doodschrik op de ziel jagen.

Jozef werpt zijn broers meteen in een onderaardse gevangenis zoals hijzelf eens door hen in een put gesmeten werd.

Geen enkel argument van hen accepteert hij, zoals:

'Wij zijn kinderen van één vader'.

Het klinkt oecumenisch, maar hij gelooft het niet.

En: 'Wij zijn eerlijke lieden'.

Het doet Jozef niets. Ze worden stante pede van spionage beschuldigd. Deze beschuldiging is schrikbarend en moet wel zeer hard aangekomen zijn bij de broers. Ze werden daardoor op slag als staatsgevaarlijk beschouwd. Als spionnen worden ontmaskerd wordt er niet zachtzinnig met hen afgerekend, toen niet en nu niet, nooit en nergens!

Jozef laat hen dan ook op basis van deze verdenking onmiddellijk drie dagen opsluiten. Drie dagen wil zeggen: vandaag, morgen en de ochtend van de derde dag. Daarbij verordent hij dat ze één uit hun midden mogen laten afreizen om koren naar hun familie te brengen en Benjamin op te halen. (Genesis 42:16)

Ook deze eis moet hun wel extra spanning bezorgd hebben. Wie van hen kan en wil deze zware opdracht op zich nemen? Wie staat borg voor de anderen? Bovendien, alleen is maar alleen op zo'n lange en mogelijk gevaarlijke reis en hoeveel kan één persoon met zijn lastdier eigenlijk wel meenemen? Zal vader Jakob/Israël zijn lievelingszoon überhaupt *willen* meegeven nu negen van zijn zonen in de gevangenis moeten achterblijven?

De broers tobben twee dagen en twee nachten lang in een onderaards hol. Op de derde dag komt Jozef hen opzoeken. De enige geruststelling die hij voor hen in petto heeft is de verandering van de conditie waaronder Benjamin moet worden opgehaald. Allen krijgen de vrijheid terug op één na, Simeon. Hij moet achterblijven. Een vermindering van de zwaarte van de voorwaarde weliswaar, maar de eis blijft: Benjamin ophalen!

Nu blijkt het effect van Jozefs rigoureuze optreden.

Hun gezamenlijke belijdenis is:

'Voorwaar, nu boeten wij voor wat wij onze broeder aangedaan hebben: wij zagen zijn zielsbenauwdheid, toen hij ons om erbarming smeekte, maar

wij hoorden niet; daarom is deze benauwdheid over ons gekomen. Toen antwoordde Ruben hun: Heb ik u niet gezegd: bezondigt u niet aan de knaap! Maar gij hebt niet geluisterd. Nu wordt zijn bloed van ons geëist.’ (Genesis 42:21,22)

Jozef plaatst deze behandeling die hij op zijn broers toepast onder de noemer: ‘toetsing op hun eerlijkheid’, maar dan wel een heel bijzondere toetsing, namelijk voor het aangezicht Gods. Hij gebruikt juist hier de uitdrukking: *‘Ik vrees God’* in combinatie met de dreiging: *‘(...) opdat gij in leven blijft.’* (Genesis 42:18) Het is voor de broers een kwestie van dood of leven. De toetsing heeft de geladenheid van het afleggen van een eed.

Na dit te hebben aangehoord komt hun belijdenis voor de dag en direct in aansluiting hierop *weent* Jozef. Hij moest profetisch rammelen aan hun vastgeroeste geweten.

Jozef is vóór alles profheet.

Het ontroert hem diep te constateren hoe de eerste pijl die op hen afgeschoten werd doel trof en de ‘deur’ van hun bekering op een kier ‘open’ kwam te staan.

Waarom toch moest deze eerste pijl die Jozef op hen afvuurde bestaan uit de beschuldiging van spionage? Was dit omdat hij uit wraakzucht of uit een vorm van sadisme had uitgezocht met welk middel hij hen zo pijnlijk mogelijk kon treffen?

Beslist niet!

Er schuilt een zekere ‘zakelijkheid’ in deze beschuldiging. Immers, waar was destijds de verwerping door zijn broers mee begonnen? Zij duldden niet dat hij hun vader tot ogen was.

Hij rapporteerde over hun gedrag bij vader thuis en was daarom in hun ogen een spion. Zeker, men kan een cocktail van gevoelens van afkeer opsommen in de gezindheid van de broers ten opzichte van Jozef, maar waar hun wezenlijke weerzin jegens hem op neer kwam was toch zijn zogenaamde ‘spionage’-gedrag.

Afbakening van territorium

Wat toch is de geestelijk achtergrond van Jozefs felle beschuldiging?

Deze is kort en zakelijk gezien: het door zijn broers verlaten en schenden van het verbond en het daarbij behorende geestelijk 'territorium'. Zij kozen er in feite voor eigen morele grenzen te trekken en daarmee een eigen gebied af te bakenen, waar het toezicht van de patriarch niet meer welkom was.

Het is bekend hoe bij verschillende diersoorten het eigen territorium wordt afgegrensd door gebruikmaking van stinkklieren of urine.

Welnu, de grenzen die Simeon en Levi demarkeerden bij Sichem waren even onwelriekend. Jakob oordeelt: *'Gij hebt mij in het ongeluk gestort door mij in een kwade reuk te brengen bij de inwoners van dit land (...)'*. (Genesis 34:30) Stinkende grenzen zijn er getrokken, nu zelfs het heilig sacrament van het verbond, de besnijdenis, werd misbruikt om volop te moorden en te plunderen.

En - vergeef mij de sprong - wat is er later gebeurd in de grote kerkelijke wereld, juist door de inzet van de heilige sacramenten doop en avondmaal, om eigen territorium af te grendelen?

Moord en doodslag - stinkende grenzen!

De broers lustten geen toezicht meer - ook niet indirect middels de 'meesterdromer' met zijn pronkgewaad. Vader mocht dan nog sterk rekening houden met het 'contract' dat God met Abraham, hun overgrootvader, had afgesloten - een verbond dat ook hen evenzeer aanging - maar het legde geen beslag meer op hun hart en leven.

Natuurlijk waren er genoeg redenen om de zorg van vader te begrijpen. Immers, de vorm waarin het 'contract' gesloten werd, was ernstig genoeg: God ging over de bloedstraat. (Genesis 15:1-21) Wie het verbond zou schenden kon rekenen op een verscheuring, zoals de geslachte dieren symboliseerden. En

zoals in hoofdstuk 1 reeds is uiteengezet, had vader Jakob in zijn tumultueuze leven zelf ook de nodige ‘ervaringen’ gehad, zoals bij Betel en Pniël.

Maar moest krachtens dit verbond de lijn van de bijzondere en goddelijke openbaring nu persé lopen over die dromer Jozef?

Hun houding tegenover Jozef, die oprecht en met een zuivere bedoeling de opdracht van zijn vader wilde nakomen, bewees hoe sterk zij zich van de oude historie hadden losgemaakt. Zij waren zelfs bereid om Jozef te vermoorden. Hun ‘territorium’ was boordevol vijandschap tegenover het oude ‘territorium’ van het verbond Gods.

Jozef heeft daarom met zijn beschuldiging van spionage niets teveel gezegd. Immers, de rollen waren nu volstrekt omgekeerd. In de wijze van deze omkering lag op zichzelf reeds een getuigenis, een aanklacht: Jozef werd eerst beschuldigd van ‘spionage’, waarna hij in de *put* werd gegooid en vervolgens op transport gesteld naar *Egypte* - nu werden zij beschuldigd van *spionage*, daarna werden zij in de *onderaardse gevangenis* gezet in *Egypte*. De associatie ligt voor de hand. Trouwens, reeds eerder bleek het woord *Egypte* bij de broers associaties op te roepen. Nauwelijks viel het woord *Egypte* in verband met de noodzaak daar koren te kopen of Jakob moet de vraag stellen: ‘*Waarom ziet gij elkander aan?*’ (Genesis 42:1)

Het was een ‘understatement’ tussen broers!

Jakob voelt dit ragfijn aan. Hun blik over en weer was veelbetekenend.

En zullen zij nog weer later, op hun reis naar *Egypte*, nooit indachtig zijn geweest aan het feit dat Jozef diezelfde zware route moest afleggen in een volslagen ontredde toestand?

Nu zij in de gevangenis zitten is de conclusie van hun geweten: ‘*Zijn bloed wordt geëist.*’

Werkelijk, Jozef zei geen woord teveel en bovendien was zijn optreden tegenover zijn broers geen eigenmachtige straf-

uitoefening, maar een profetisch getuigenis in de procedure die God middels Jozef met de broers voerde. Blijkbaar hoort bij een goddelijke afrekening met de ‘misdaad’ ook het proefondervindelijk laten aanvoelen wat het ‘slachtoffer’ aan pijn en ellende door de misdadiger is aangedaan.

Jozef weent als hij hun schuldbelijdenis verneemt.

Doch hiermee was de procedure nog niet beëindigd. We lezen: *‘Daarna keerde hij tot hen terug en sprak met hen; hij nam Simeon uit hun midden en liet hem in hun bijzijn binden.’* (Genesis 42:24)

Tenslotte ging het hele drama niet alleen maar om het leed dat hem persoonlijk was aangedaan als *mens* en als broeder, maar om de miskennis van hem als *profeet*. In het *ethische* vlak zagen de broers nu hun vergrijp wel in en spraken over de benauwdheid die zij hun toen nog zo jonge broer hadden aangedaan. Zij herinnerden zich nu sterk zijn erbarmelijke geschreeuw om hulp en hun wrede negeren van zijn smeekbeden. Maar veel dieper ligt hun afwijzing van Gods verbond met hun geslacht door de absolute versmading van zijn dromen. Deze afwijzing ligt op het *religieuze* vlak en zal blootgelegd worden als Benjamin meegebracht is en in zijn zak de beker gevonden wordt waaruit Jozef voorspellingen doet.

In werkelijkheid hebben de broers aan de wereld het goddelijke Woord ‘ontroofd’, de profetie ‘gestolen’. Als dit aan het licht komt en in een ontroerende rede van Juda beleden wordt, komen bij Jozef opnieuw de tranen tevoorschijn en weent hij zo luid en hartstochtelijk dat het door alle muren heen dringt tot zelfs in Farao’s paleis.

Mens en profeet

Zoals reeds is opgemerkt hebben veel exegeten er moeite mee het optreden van Jozef tegenover zijn broers gedurende de twee ballingschapsreizen te aanvaarden als een door God geïnspireerde

profetische behandeling. Eerder wordt er gedacht aan een soort traumatische reactie vanwege het leed dat hem is aangedaan in zijn jeugd of aan een vorm van compensatiezucht vanwege een jarenlange frustratie, gemengd met een dosis rancune. Enkele voorbeelden daarvan:

Franz Werfel schrijft:

‘Slechts de grote wond in Jozefs ziel verklaart het sluw verheven komediespel, dat hij tot straf met zijn broeders opvoert, een lang en gevaarlijk spel, voordat hij zich te kennen geeft en met bevende stem die tot heden weerklinkende woorden spreekt: Ik ben Jozef, uw broeder!’

Overeenkomstig daarmee en wel nog altijd in geestelijke climax, zal er tussen Christus en Israël, als de tijd rijp is, d.w.z. dor genoeg is geworden, nog menige dramatische verdrietelijkheid en een verheven spel zijn, voordat de verhoogde broeder zich aan de vernederden te kennen geeft en tot hen en uit hen de woorden aanheft: Ik ben Jezus, uw broeder, de Messias (...)¹

In het boek: ‘De ballingschap van het woord’ van de Joodse professor André Neher vinden we de volgende passage:

‘Reeds bij de terugkeer van de broers, wanneer hij echter voor hen nog niet meer is dan de gouverneur van Egypte, tracht hij helder te zien: ‘Jullie oude vader, over wie jullie hebben gesproken, leeft hij nog?’ (43,27). Verbergen jullie de waarheid niet voor mij met een leugentje om bestwil? Leeft hij werkelijk nog, jullie oude vader, die ook de mijne is al kunnen jullie dat niet weten? Want als hij niet meer leeft, waarop slaat dan die hele komedie die ik voor jullie opvoer, wat betekent dan die hele tragedie die God met ons speelt, waartoe dient het dan het komische of tragische spel des levens te spelen? Mijn oude vader wil ik terugvinden, niet

jullie of zelfs mijzelf. Om hem terug te vinden heb ik geleden, door geleefd en het spel gespeeld. En op het moment dat ik mijn masker laat vallen (45,3) en aan allen laat weten dat ik Jozef ben is er maar één ding waarvan ik nu wil weten of het waar of niet waar is, één ding waarvoor het de moeite waard is in dit uur te leven: ‘Leeft mijn vader nog?’²²

Juist deze passage uit het boek van Professor Neher roept vragen op: Is het niet riskant om een redenering op te zetten met een ‘als’ aan het begin? Maakt het eventueel niet meer in leven zijn van zijn vader de hele louteringsprocedure, waarvoor Jozef het profetisch instrument moest zijn, tot een komedie? Is vader Jakob/Israël als zodanig de spil waar alles om draait of gaat het erom de oerschuld van de broers bloot te leggen met de bedoeling een waarachtige verzoening te bewerken na hun schuldbelijdenis? Is de patriarch, puur omdat hij bestaat, het evangelie naast het evangelie?

God zei tegen Abraham: ‘*In u* zullen alle geslachten der aarde gezegend worden’, dus zijn nageslacht wordt door God gebruikt als instrument, teneinde het door Hem gestelde doel te bereiken. Zo is het en zo blijft het - ook als Abraham, Isaak en Jakob gestorven zijn. Echter het kan noodzakelijk zijn voor het ‘instrument’ om een reiniging te moeten ondergaan.

Reeds hier trad Jozef als voortype van de Messias op met een ‘tempelreiniging’. De ‘slagen’ waren hard. De ‘wisseltafels’ werden ook door hem ‘omgekeerd’.

Wat hadden de broers zo al niet ter tafel gebracht om Jozef tevreden te stellen!

‘Wij zijn eerlijke lieden ...’

‘Wij zijn zonen van één vader’.

‘Eén is er niet’.

‘Wij zijn geen verspieders’.

‘Wij hebben het geld niet verstoppt in de zakken’

‘Wij hebben de voorspellingsbeker niet gestolen.’

Het lijken steekhoudende argumenten. Wie gaat er bijvoorbeeld met tien personen tegelijk spioneren? De missie zou bij voorbaat gedoemd zijn te mislukken. Bovendien onderstreept het eens te meer dat zij niet zomaar een stel bedienden of slaven zijn die voor hun opdrachtgever koren komen kopen, maar diens bijna voltallige gezin. Je stelt toch niet zomaar bijna heel je nageslacht in de waagschaal voor een spionagetocht? Toch was dit argument geen geldige ‘munt’ voor Jozef, waarmee zij zijn vertrouwen konden winnen.

Zeker, de broers spreken de waarheid wanneer zij voor Jozef staan en zeggen: ‘... één is niet meer’ en toch is het niet de volle waarheid. Wat zal Jozef in zijn ziel gevoeld hebben toen hij zijn broers zo over hém hoorden spreken.

Aan de ene kant: kinderen van één vader - aan de andere kant: één is er niet.

Alle beweringen over de eenheid van die ‘kinderen van één vader’ is dan niets anders dan show en ijdel gepraat. Daarom zegt Jozef: Jullie zijn verspieters! Je komt met vijandige bedoelingen!

Jozef keert alle ‘wisseltafels’ om en zijn woorden zijn felle zweepslagen.

Het tafereel biedt een voorspel van de taak en functie van de latere profeten en niet het minst die van de grote profeet Jezus Christus. Alle profeten hebben hun volk zeer liefgehad. Maar de liefde van God wordt fel als zij gekrenkt wordt. Van deze liefde moesten de profeten een uitbeelding zijn in heel hun wezen en optreden.

Vanzelfsprekend bracht de profetische gedrevenheid bij Gods knechten innerlijke spanningen teweeg. Ze waren tenslotte ook *mens* en niet zomaar gevoelloze robots of lede poppen die slechts handelden in een soort mechanische afhankelijkheid van een ondefiniceerbare hogere macht. De profeten waren niet van beton, maar in hun ziel had hun roepingbesef wel het overwicht.

Hun innerlijke strijd valt daarom niet met onze gangbare psychologische maatstaven te meten.

Dit geldt ook voor Jozef. Wanneer hij aan het einde van de tweede reis van zijn broers naar Egypte Benjamin ontmoet, is hij zo ontroerd dat hij terstond in afzondering zijn tranen de vrije loop laat. Hoewel Benjamin hem zeer na stond kunnen we de vraag stellen: Sprak hier enkel en alleen de bloedband? Bij de ontmoeting met zijn broers na de eerste reis weende hij niet. Pas na de twee dagen opsluiting en na het horen van hun aanvankelijke schuldbelijdenis zocht Jozef een apart vertrek om te wenen.

Was de reden van dit verschil in reactie dat zij ‘maar’ halfbroers waren, terwijl Benjamin uit dezelfde moederschoot geboren was als hij - en nog wel uit die van Jakobs lievelingsvrouw Rachel?

Het valt moeilijk na te trekken, doch wat zeker ook in rekening gebracht moet worden is het feit, dat Jozef *wist* wat hij Benjamin *moest* aandoen door straks zijn voorspellingsbeker in diens zak te stoppen. Het is alsof hij met het oog op de beproeving van Benjamin hem bij voorbaat wil troosten met de woorden: ‘*God zij u genadig, mijn zoon.*’ (Genesis 43:29) Daarom kan niet zonder meer de conclusie worden getrokken dat de tranen van Jozef bij de ontmoeting van Benjamin uitsluitend veroorzaakt werden door de speciale bloedband. Het profetische element ontbrak daarbij zeker niet.

Wat toch zal er in Jozefs brein zijn omgegaan?

Er lag een lange periode tussen deze ontmoeting met Benjamin en zijn bevel bij de eerste reis van de broers om hun jongste broer tot hem te brengen. De aarzeling van zijn vader om Benjamin mee te geven ontlokte bij Juda de opmerking: ‘*Hadden wij niet getalmd, dan zouden wij zeker al tweemaal terug zijn.*’ (Genesis 43:10) Al die tijd heeft Jozef kunnen nadenken over een komende ontmoeting met Benjamin. Maar evenzeer over de vraag: Wat zal deze eis om Benjamin mee te geven mijn vader doen nu

hij ook mij al zo'n 22 jaar mist en in de veronderstelling leeft dat ik gestorven ben? Jozef begrijpt: Voor mijn vader staan er door mijn eis en toedoen drie zonen op het spel: Simeon is in de gevangenis, Jozef is er niet meer en nu gaat Benjamin een lange en niet ongevaarlijk reis ondernemen.

Toch *moest* het zo!

Het was een *heilig* moeten.

Het is ondenkbaar dat hij in die lange periode zijn plan met Benjamin op het laatste nippertje bedacht zou hebben. Het draaiboek lag klaar.

Regeren is vooruitzien. Jozef echter kon *charismatisch* vooruitzien. Beide - zowel het vooruitzien als de terugblik - was een zien door vele tranen heen.

Retrospectieve benadering

Waar komt toch in alle mogelijke theologische geschriften en zelfs in de publieke prediking van de kansel die uiterst negatieve beoordeling van Jozefs roeping en optreden vandaan?

De paar voorbeelden die reeds genoemd zijn, zijn maar het spreekwoordelijke 'topje van de ijsberg'. Hetgeen er onlangs in een kerkdienst aan zulke negatieve beoordeling via de TV werd uitgezonden slaat werkelijk alles. In genoemde dienst ging het in de prediking over Jozef en daarbij werden ten aanzien van zijn dromen termen gebruikt als: *'luchtfietserij'*; *'hij verfoeide zichzelf en zijn mooie dromen'* (...) en *'in de gevangenis kwamen zijn rare dromen boven'*. Onderweg naar Egypte zou hij *'half hallucinerend'* door de woestijn hebben gelopen, etc.³

Elk respect voor Jozef en zijn dromen als instrument in dienst van Gods openbaring ontbrak in deze prediking.

Gode zij dank is er in Nederland vrijheid van meningsuiting, maar houdt dit in dat men zomaar, in naam van hetgeen zich kerk noemt, Gods gezanten en Zijn heilige profeten die een

slutelpositie hebben moeten innemen in de dienst van het komende rijk Gods en daarbij vaak zwaar geleden hebben, mag diskwalificeren voor een breed publiek?

Toegegeven, de leef- en handelwijze van profeten is soms onbegrijpelijk en af en toe zelfs vreemd te noemen, maar geeft dit ons het recht om daarover onze eigen beoordelingen te geven en nog wel gerekend naar onze burgerlijke maatstaven? Moeten wij niet veeleer de profeten en aartsvaders bezien in het licht van Gods maatstaven en Zijn heilig handelen met betrekking tot het heil der volkeren?

Is het dan de bedoeling om in dit boek postuum eerherstel na te streven voor iemand als Jozef?

Absoluut niet! Dit is totaal overbodig. De heilige Geest heeft in Psalm 105:19 over Jozef laten noteren: ‘... tot de tijd, dat zijn woord uitkwam, de uitspraak des *HEREN* hem in het gelijk stelde.’ Dit was een rechterlijke uitspraak. Jozef kreeg van God *gelijk*! Dit geldt voor zijn dromen en de onmiskenbare vervulling daarvan en eveneens voor zijn handelingen in de lange procedure met zijn broers.

Maar waar het hier wel zeer nadrukkelijk om gaat is de opscherping van de waakzaamheid tegen de afbraak van zeer oude ‘wegwijzers’ die wij als mensheid stellig nog hard nodig hebben in de naaste toekomst.

In hoofdstuk 3 zijn als hoofdkenmerken voor Israëls herstel genoemd: *een existentiële nood over Israël, uitstoting van profetie en een volheid van genade* die gereedligt voordat er iets van Gods oordeel zichtbaar wordt.

Dit is natuurlijk een heel summiere samenvatting. Het is een basisformule, een axiomatische schets. Doch dit was globaal gesproken de procedure in de Jozef-geschiedenis en zo werd later Gods therapeutische formule ook toegepast in de herhaalde perioden van ballingschap van het Joodse volk. Profeten begeleidden met hun godsspraken de nadering van het gericht

en openen ook het uitzicht op herstel. Dezelfde toepassing van deze methode vinden we in de volheid des tijds door Jezus' aankondiging van de wereldwijde ballingschap, die vergezeld ging van Zijn belofte: '... *totdat gij zegt: Gezegend Hij, die komt in de naam des Heren!*' (Matteüs 23:39)

En zo zal het in grote lijnen ook gaan bij de vervulling van de beloften over het ingaan van de volheid der heidenen en het zalig worden van gans Israël. (Romeinen 11:25,26) Er zal in de komende *nood* die een *universele* nood voor alle volkeren met zich mee zal brengen, *uitstoting van profetie* zijn (Openbaring 10), terwijl aanvankelijk onzichtbaar de *volheid van genade* reeds gereedligt in het beloofde aanbreken van de tijden van verkwikking en het vrederijk. Deze uitstoting van profetie heeft Jezus onder andere aangekondigd bij de verheerlijking op de berg, toen de discipelen Hem vroegen over de verwachte komst van Elia: '*Elia komt wel eerst en herstelt alles.*' (Marcus 9:11,12)

Ook deze beschrijving van hetgeen er in de dagen voorafgaande aan de tijden van verkwikking zal plaatsvinden is maar een summier samenvatting van Gods grote werken tot redding der wereld. Intussen gaat de mensheid wel door een diep dal. Het Joodse volk kan middels het seculiere zionisme de eeuwenlange en wereldwijde ballingschap niet opheffen. De mond zonder bedrog heeft verklaard: '*Zie, uw huis wordt aan u overgelaten.*' (Matteüs 23:38,39) Dit is het grote godsteken voor de waarachtigheid van Jezus' Messiaanse zending. Ieder volk krijgt te maken met een absolute impasse, gezien het eeuwig *representatieve* karakter van het Joodse volk.

Daarom past het ons aandachtig te letten op de oude 'wegwijzers' die God geplant heeft in het gehele Oude en Nieuwe Testament. De 'wegwijzers' in de Jozef-geschiedenis staan al duizenden jaren overeind. Wanneer wij daarop acht geven kunnen zij ons behoeden voor 'verdwalen'. Probeer deze 'wegwijzers' dus niet een halve slag om te draaien of onklaar

te maken. Beklad ze niet en tracht deze niet uit de grond te trekken waarin God ze nadrukkelijk geplant heeft, want zij zijn bedoeld om de mensheid te dienen op haar zware pelgrimstocht naar de eeuwige stad. Zij bevatten een 'blauwdruk' van Gods reddend ingrijpen in de heilsgeschiedenis en wanneer wij daar goed acht op slaan zien we de vaste orde van Gods handelen en de mathematische verwantschap van hetgeen in hoofdstuk 3 genoemd is: *de concentrische cirkels van de grote werken Gods*.

Er is een *gelijksoortigheid* waar te nemen in de betrokkenheid tot het ene middelpunt van Gods bedoeling met de roeping van Abraham, namelijk om bij alle herhalingsmotieven en wisselende omstandigheden een *zegen te brengen over alle geslachten der aarde*.

God is liefde!

Vanwege deze mathematische verwantschap kan de Jozef-geschiedenis licht werpen op het latere ingrijpen Gods door profeten rondom de ballingschap en het herstel en nóg weer later over de toekomst, waarin de belofte over de volheid der heidenen en Israëls totale oprichting in vervulling zullen gaan. Vanwege deze overeenkomst is het eveneens gewettigd de Jozef-geschiedenis *retrospectief* te benaderen vanuit het licht dat de latere profeten werpen op Gods reddingswerk, met name waar het gaat om de exegetische inzake de saillante kruispunten in de levensgang van Jozef.

Een paar voorbeelden:

Wanneer Jozef verneemt hoe bij zijn broers schuldbesef is ontwaakt over hun optreden in het verleden en zij zelfs belijden: *'Zijn bloed wordt geëist'*, dan is het hem een moment teveel en zoekt hij de afzondering om te wenen. Hoe vreemd lijkt het dan op het eerste gezicht wanneer hij zich direct daarop vermant en Simeon laat binden voor de ogen van zijn broers, waarbij hij tegelijkertijd de onvoorwaardelijke eis stelt Benjamin tot hem te brengen.

Zou het hier alleen maar gaan om een stukje profane geschiedenis dan kon al snel de conclusie getrokken worden: Dit getuigt van een gespleten persoonlijkheid of een zeer paranoïde gedrag. Deze geschiedenis is echter allesbehalve profaan, maar van een hoge en gewijde orde.

De broers waren in het genoemde stadium aan het einde van hun eerste reis naar Egypte in zekere zin genaderd tot een besef van hetgeen in onze dagen ‘medemenselijkheid’ genoemd wordt. Daarbij ontbrak een religieuze dimensie niet, zoals we kunnen constateren uit hun woorden: *‘Zijn bloed wordt geeïst.’* Deze uitdrukking houdt een soort bekenten van schuld in over hun handelwijze ten aanzien van het willen *eliminieren* van Jozef. Tevens ligt in hun woorden opgesloten een rekening houden met een ‘hogere macht’, aan wie het rechtens toekomt het ‘bloed’ van hun broeder van hun hand te ‘eisen’. Maar Jozef heeft nog geen belijdenis uit hun mond vernomen over het leed hem aangedaan door de spot en hoon vanwege zijn *dromen*. Tenslotte ging het niet om hem persoonlijk, maar was hun gedrag puur vijandschap tegen het verbond en daarmee tegen God zelf.

De in gang gezette procedure was nog lang niet afgerond. Het ging om méér dan ‘normen en waarden’ in het ethische vlak. Het ging eveneens om veel meer dan gevulde graanzakken. *‘Niet alleen van brood zal de mens leven, maar van alle woord, dat uit de mond Gods uitgaat.’* (Matteüs 4:4, Deuteronomium 8:3) Het woord Gods is het Brood met een grote B, de graanzakken bieden brood met een kleine b.

Bovendien, wat betekenen ‘normen en waarden’, wanneer zij niet innerlijk verankerd zijn in de goddelijke openbaring die neergelaten wordt krachtens het verbond der genade en die vervuld wordt in onze Here Jezus Christus? Zulke ‘normen en waarden’ zijn als bloemen die van hun stengels zijn afgesneden! Een sterke waarschuwing in dit verband treffen wij aan wanneer Mozes de stenen tafelen, waarop God eigenhandig de Tien

Woorden gegrift heeft, aan het volk moet presenteren. Als Mozes de berg afdaalt en ontdekt hoe het volk danst rondom het gouden kalf, wordt hij vervuld van toorn en werpt hij met instemming van Zijn Zender de tafelen aan gruzelementen. (Exodus 32:19 vv.) Dit aan stukken werpen van de stenen tafelen was een teken dat het verbond van God met Zijn volk door hen verbroken was. (Exodus 24:7,8)

Wanneer God zelf en Zijn uitredding ingeruild worden voor de natuurkracht van een stier, die zij tevens de uitleiding uit de slavernij van Egypte toedichten, dan is het volslagen vruchteloos om ‘normen en waarden’ over te dragen aan het in schandelijke afgoderij verzonken volk. Dit geldt des te meer voor de met Gods eigen vinger beschreven Tien Woorden. Het hierop volgende strafgericht is dan ook weergaloos zwaar. Door de borgstelling en voorbede van Mozes, die daarbij pleit op het verbond dat de Here gesloten had met Abraham, Isaak en Jakob, keert de Eeuwige het verkoren volk niet definitief de rug toe, maar lezen we hoe de Here berouw kreeg over het kwaad, dat Hij gezegd had Zijn volk te zullen aandoen. (Exodus 32:13,14) Doch toen Mozes zag hoe teugelloos het volk was, ging hij in de poort van de legerplaats staan en zei: *‘Wie is voor de HERE? Die kome tot mij!’* (vers 25,26)

Mozes verlangt dus van het volk opnieuw een keuze voor de Here en daarmee een afzweren van hun afgoderij met het gouden kalf. Op deze vraag van Mozes treedt de hele stam van Levi naar voren en deze krijgt van hem in Gods Naam de opdracht: *‘Zó zegt de HERE, de God van Israël: Ieder gorde zijn zwaard aan zijn heup en ga heen en weer door de legerplaats van poort tot poort en dode, ieder zijn broeder en ieder zijn verwant en ieder zijn naaste.’* Het gevolg is een dodental van drieduizend man! (vers 27,28)

Vervolgens kan Mozes van God een engel ter beschikking krijgen, die alle vijandige volken verdrijft en het volk Israël het beloofde land binnenbrengt, maar God zelf zal niet meegaan,

waarop de ontroerende tegenwerping van Mozes volgt: *'Indien Uw aangezicht niet medegaan zal, doe ons van hier niet optrekken!'* (Exodus 33:3,15 St. Vert.)

Deze uiterst spannende episode uit de exodus-geschiedenis bewijst wel zeer krachtig de noodzaak om boven alle bloedbanden en ook boven alle normen en waarden prioriteit te verlenen aan de heiliging van de Naam des Heren.

Mozes ging in de *poort van de legerplaats* staan om zijn oproep te laten horen om voor de Here te kiezen. Deze plaatsaanduiding wijst op zich reeds op de ernst van het hele gebeuren. De 'poort' is hier méér dan een geografisch gegeven. Het was in Oud-Israël de centrale plaats waar nagenoeg alle geestelijke en maatschappelijke beslissingen genomen werden. De 'poort' fungeerde - om het in onze termen te zeggen - als het 'kantoor van de notaris', als de officiële plaats voor de huwelijksluitingen, als de 'beurs' of de 'markt' en als 'centrum van publicatie', etc. Aankondigingen in de 'poort' gedaan betroffen het gehele volk dat binnen de poort verbleef. Zo bezien heeft de aanduiding '*poort van de legerplaats*' een symboolwaarde, en is deze óók bedoeld als een 'pars pro toto', als een deel voor het geheel; het is een *representatieve* plaats.

Dit gegeven is van groot belang omdat - figuurlijk gesproken - eigenlijk alle profeten, zowel vóór Mozes als na hem, hun oproep en boodschap in Gods Naam hebben moeten brengen in 'de poort van de legerplaats'.

Ook Jozef was daaraan onderworpen. Hij nam krachtens Gods raad een sleutelpositie in. Hij stond als het ware in de 'poort' van het wereldgebeuren van toen. Ook voor hem gold de opdracht om de heiliging van de Naam des Heren prioriteit te geven boven alle bloedbanden uit. Een prioriteit, die hij volledig nakwam. Niettemin was hij ook een gewoon mens en stellig sprak de bloedband in zijn overleggingen mee, maar de *profeet* was bij hem niet onderworpen aan de *mens* doch de *mens* was in

zijn natuurlijke verlangens ondergeschikt aan de *profeet*.

Hierdoor kreeg de heiliging van de Naam telkens weer voorrang, mogelijk ondanks innerlijke worsteling en vele tranen. Zo ging het ook bij zijn ontmoeting met Benjamin. Het weerzien van zijn 'bloedbroeder' ontroerde hem diep, maar het weerhield Jozef er niet van om zijn voorspellingsbeker te laten stoppen in de korenzak van Benjamin, waardoor deze een tijdlang de angst op de ziel werd gejaagd vanwege het huiveringwekkende uitzicht op een doodvonnis, waarop stellig de terechtstelling zou volgen.

Het ligt voor de hand dat er, voordat Jozef deze beslissing nam, in zijn ziel een spannende dialoog heeft plaatsgevonden tussen de *mens* Jozef en de *profeet* Jozef. Doch het resultaat van deze dialoog was een gehoorzaamheid, zoals die in het Nieuwe Testament door Jezus gevraagd wordt met de woorden:

'Wie vader of moeder liefheeft boven Mij, is Mij niet waardig; en wie zoon of dochter liefheeft boven Mij, is Mij niet waardig; en wie zijn kruis niet opneemt en achter Mij gaat, is Mij niet waardig. Wie zijn leven vindt, zal het verliezen, maar wie zijn leven verliest om Mijnentwil, zal het vinden.'
(Matteüs 10:37-39)

In het hele proces is niet de herkenning van Jozef als broer het eerste dat aan de orde moet komen, maar de verhouding van zijn broers tot God. Ook mogen zij niet door een opgedrongen herkenning naar het vlees tot de erkenning van de waarheid van zijn dromen worden gedwongen. In de oude geschiedenis geldt evenzeer dat de Geest komt om te *overtuigen*, hetgeen automatisch elk gebruik van geweld uitsluit.

Alle profeten hebben voor hetzelfde dilemma gestaan als Jozef en evenals hij in hun ziel een spannende dialoog doorleefd: Als mens hadden zij een brandende liefde voor het eigen land en volk, maar als profeet moesten zij gehoorzaam zijn aan hun roeping en in Gods Naam naderende gerichten aankondigen.

Het bleef echter niet bij een innerlijke zielsworsteling. Bij de uitoefening van hun roeping waren zij vaak het mikpunt van spot en vervolging. 'Profet zijn' is in veel gevallen identiek met 'martelaar zijn'. Niet voor niets heeft Jezus de vermaning uitgesproken:

'Zalig zijt gij, wanneer men u smaadt en vervolgt en liegende allerlei kwaad van u spreekt om Mijnentwil. Verblijdt u en verheugt u, want uw loon is groot in de hemelen; want alzo hebben zij de profeten vóór u vervolgd.' (Matteüs 5:11,12)

Deze woorden van Jezus sluiten aan bij hetgeen we kunnen terugvinden in 2 Kronieken 36:11-21, waar verslag wordt gedaan van de verwoesting van de tempel onder Nebukadnessar en het wegvoeren van het volk in ballingschap naar Babel. In vers 15,16 vertelt de kroniekschrijver hoe God boden, zoals de profet Jeremia (vers 12) tot het volk zond, vroeg en laat, vanwege Zijn *ontferming* over Zijn volk. Maar zij bespotten dezen en verachtten Zijn woorden en hoonden Zijn profeten, totdat de gramschap des Heren zich zozeer tegen Zijn volk verhief, dat geen herstel meer mogelijk was.

Wanneer Jeremia betrokken is bij de aankondiging van dit gericht, heeft het hem als mens diep geraakt, blijkens zijn uitlatingen: *'Ach, dat mijn hoofd water ware en mijn oog een bron van tranen, dat ik dag en nacht kon bewenen de verslagenen van de dochter mijns volks!'* (Jeremia 9:1) en: *'Ik echter heb bij U niet op rampspoed aangedrongen, de onheilsdag heb ik niet begeerd.'* (Jeremia 17:16)

De zielestrijd van Jeremia wordt zelfs nadrukkelijk beschreven in de Schrift:

'Gij hebt mij overreed, HERE, en ik heb mij laten overreden; Gij zijt mij te sterk geweest en hebt overmocht. Ik ben tot een bespotting geworden de ganse dag, allen honen zij mij. Want telkens wanneer ik spreek, moet ik

het uitschreeuwen, van geweld en onderdrukking roepen; want het woord des HEREN is mij geworden tot smaad en spot de ganse dag. Maar zei ik: Ik wil aan Hem niet denken en in zijn naam niet meer spreken, dan werd het in mijn hart als een brandend vuur, opgesloten in mijn gebeente; wel matte ik mij af om het in te houden, maar ik kon het niet. (...)

Vervloekt zij de dag waarop ik geboren ben; de dag waarop mijn moeder mij baarde, zij niet gezegend. Vervloekt zij de man die mijn vader de blijde boodschap bracht: U is een jongen geboren, waarmede hij hem zozeer verblijdde; die man zij als de steden die de HERE ondersteboven heeft gekeerd, zonder dat het Hem berouwde; hij hore des morgens geschreeuw en des middags krijgsumroer, omdat Hij mij niet deed sterven in de moederschoot, zodat mijn moeder mijn graf ware geworden en haar schoot voor immer zwanger gebleven. Waarom toch ben ik uit de moederschoot voortgekomen om moeite en kommer te aanschouwen en opdat mijn dagen in schande ten einde spoeden?’ (Jeremia 20:7-9 en 14-18)

Uit deze woorden blijkt hoezeer zijn profetische taak hem als mens in de smartelijkste eenzaamheid dreef. Deze strijd in de ziel van Jeremia wordt schitterend verwoord in een gedicht van J.A. de Groot:

‘... ik zal gaan en spreken voor mijn Heer
wiens woorden in mij branden als een vuur.
- Vaarwel mijn huis in dit ontzaglijk uur,
wie Gods stem volgt beraamt geen wederkeer,

maar wordt een vlam, waarin hij zelf verteert
oplaaiend boven ‘t hachelijkst avontuur
helder en zonder rook, een felle speer,

die beeft en invreet als een bijtend zuur.
Zie, van de bergen slaat de regen neer,
maar onuitblus’lijk brandt in mij het vuur.’⁴

Van de profeet Ezechiël lezen we hoe hij van God een ‘diamanten voorhoofd’ kreeg om aan zijn opdracht te kunnen voldoen. Deze toerusting was bepaald niet overbodig. Immers, het was Ezechiël van tevoren aangekondigd dat hij Gods boodschap moest brengen aan een weerspanning geslacht en hoe zij niet naar hem zouden luisteren. Wel werd hij door de Here bemoedigd met de woorden:

‘En gij, mensenkind, wees niet bevreesd voor hen, noch voor hun woorden, al groeien er netels en doornen bij u en al woont gij bij schorpioenen; wees niet bevreesd voor hun woorden noch beangst voor hun blik, want zij zijn een weerspanning geslacht. Maar gij, spreek mijn woorden tot hen, of zij horen dan wel het nalaten (...)’ (Ezechiël 2:6,7)

De strijd die daarop in de ziel van Ezechiël ontbrandde wordt door Dr. A. Noordt zij op treffende wijze beschreven:

‘De taak roept. En nu stelt zich met ontstellende klaarheid het ontzaglijke, neen meer, het weerzinwekkende van de tot hem gekomen roeping voor Ezechiëls geestesbewustzijn. Tot de ballingen moet hij gaan met dat geweldige: ‘Zo spreekt de Heer Heere!’ en dan getuigen van komende jammer. En dat tot zijn eigen volk, zijn eigen vlees en bloed, tot hen, die toch al zoveel te lijden hebben in dit vreemde land. Hun lijden moet hij verzwaren, hun horizon verdonkeren, hij, Ezechiël! En uit de onpeilbare diepten van zijn zieleleven borrelt met onweerstaanbare drang bitterheid en gramschap naar boven. Een storm wordt ontketend en zijn ganse persoonlijkheid is erbij betrokken: hoofd en hart en hand. Het ‘waarom ben ik daartoe geroepen?’ welt uit zijn ziel. (...)

Zo worstelt hij twee lange dagen met zichzelf ... en met zijn God. Ja, ook met zijn God. Want al is ‘des Heren heerlijkheid’ van hem weggegaan, ‘des Heren hand’ is op hem blijven rusten.

Zwaar voelt hij de druk ervan. Sprakeloos moge Ezechiël neerzitten in het midden der zijnen, daar binnen in hem, daar wordt een ontroerende sprake gehoord. Daar wordt een ontzaglijke worsteling gestreden: van God en mens, van mens en God.²⁵

In deze woorden wordt de strijd in de ziel van Ezechiël tussen de *mens* en de *profeet* voor de lezer bijna voelbaar. Maar uiteindelijk wint de profeet het van de mens.

Ook bij de profeet Jesaja was zijn ‘mens zijn’ ondergeschikt aan zijn ‘profeet zijn’. Hij kreeg van God de opdracht om, hoewel van voorname huize, ongekleed en barrevoets drie jaar lang in het publiek rond te lopen als een zinnebeeldige waarschuwing aan het volk om niet te vertrouwen op andere volken dan op God alleen. (Jesaja 20:1-6)

De weergave van Jezus’ worsteling, zoals we die vinden in het Nieuwe Testament, kan bij de retrospectieve benadering van de tranen van Jozef zeker niet gemist worden, waar Jozef toch, zoals we reeds opmerkten, in heel zijn leven een type was van de Messias.

Ook bij Jezus waren de twee elementen van *profeet zijn* en *mens zijn* in een sterke worsteling aanwezig. Reeds bij de wonderbare spijziging werd duidelijk hoe de schare Zijn koningschap verkeerd opvatte. (Johannes 6:14,15) Er moet, toen Hij zag hoe men Hem met geweld Koning wilde maken, wel heel veel in de bewogen ziel van Jezus zijn omgegaan! Hier stond Hij reeds, evenals later bij de intocht in Jeruzalem, voor het totale misverstand omtrent Zijn Messiaanse roeping. We lezen in Lucas 19 hoe Jezus omstuwd is door een enthousiaste menigte.

De lucht trilt van het massale ‘Hosanna!’ geroep.

Vol blijdschap begon de gehele menigte der discipelen met

luider stem God te prijzen om al de krachten die zij gezien hadden en zij zeiden:

‘Gezegend Hij, die komt, de Koning, in de naam des Heren; in de hemel vrede en ere in de hoogste hemelen.’ (Lucas 19:37,38)

Deze lofprijzing is niets minder dan de vreugderoep van Psalm 118, een begroeting welke alleen aan de beloofde Messias toekwam! Door Hem zouden alle sferen van hemel en aarde tot harmonie gebracht worden. Hij is de Koning, de grote Davidszoon, die komt in de Naam des Heren ...!

Takken worden van de bomen afgehouden ..., groen van de veldgewassen gerukt ..., klederen op de weg uitgespreid ..., alles om Jezus van Nazareth te huldigen als Vorst Messias!

En hoe reageert Jezus?

Werkt de blijdschap van de juichende schare op Hem niet aanstekelijk?

Jezus barst bij het zien van Jeruzalem in snikken los! In de Griekse grondtekst staat *‘εκλαυσεν’* (*eklausen*), hetgeen een sterke uitdrukking is van het woord ‘wenen’.

Waaraan danken we dit vreemde tafereel met het felle contrast van een jubelende menigte en een wenende Messias? Op deze vraag geeft de Heiland zelf het antwoord:

‘Och, of gij ook op deze dag verstond wat tot uw vrede dient; maar thans is het verborgen voor uw ogen. Want er zullen dagen over u komen, waarin uw vijanden een bolwerk tegen u zullen opwerpen en u omsingelen en u van alle zijden in het nauw brengen, en zij zullen u en uw kinderen in u vertreden en zij zullen in u geen steen op de andere laten, omdat gij de tijd niet hebt opgemerkt, dat God naar u omzag.’ (Lucas 19:42-44)

God zag om naar Zijn volk in deze Jezus, die als de beloofde Vredevorst van Zacharia 9:9 op een ezelsveulen kwam binnen-

rijden, rechtvaardig, zegevierend en nederig.

De menigte die met luider stem God begon te prijzen deed dit om al de krachten die zij hadden gezien. De Allerhoogste omringde het optreden van Jezus met een wemeling van tekenen en wonderen en dit had het volk ertoe gebracht Hem te accepteren als de eigen nationale held. Deze man kon hún zaak dienen, hún Jeruzalem, hún land en volk! Een figuur, begenadigd en bevestigd door zúlke opzienbarende tekenen en wonderen kon Israëel aan de spits der natiën brengen! Zo werden de goddelijke tekenen en het goddelijke woord over de komende lijdende Knecht des Heren uitéén gerukt. De bovennatuurlijke krachten werden door hun ‘vlees’ geannexeerd voor een eigen *chauvinistisch* doel.

Jezus weent!

Hij ziet de wáre gedaante van Jeruzalem en de consequentie van haar vleselijkheid. Jeruzalem zal met de grond gelijkgemaakt worden! En in het verlengde van deze verwoesting zien Zijn betraande ogen *profetisch* de gruwelijke verstrooiing van dit verkoren volk onder alle natiën.

Als *mens* sneed het Hem door de ziel!

Onpeilbaar diep is echter de worsteling geweest die Jezus in Zijn ziel doorgemaakt heeft in Gethsemané. In Marcus 14:33-36 lezen we:

‘En Hij begon zeer ontsteld en beangst te worden, en Hij zei tot hen: Mijn ziel is zeer bedroefd, tot stervens toe; blijft hier en waakt. En Hij ging een weinig verder, en Hij wierp Zich ter aarde en bad, dat, indien het mogelijk ware, die ure aan Hem zou voorbijgaan, en Hij zei: Abba, Vader, alles is U mogelijk, neem deze beker van Mij weg. Doch niet wat Ik wil, maar wat Gij wilt.’

Zo dodelijk werd Zijn angst dat Zijn zweet als bloeddruppels op de aarde viel. Zelfs verscheen Hem een engel uit de hemel om

Hem kracht te geven. (Lucas 22:43,44)

Als mens bad Jezus: ‘Laat deze beker aan Mij voorbijgaan’, maar het overwicht kreeg Zijn *profetisch Messiaanse* roeping, blijkens de woorden: ‘Niet *Mijn* wil, maar *Uw* wil geschiede.’

Het is passend om hier Hebreëen 5:7-10 naast te leggen:

‘Tijdens zijn dagen in het vlees heeft Hij gebeden en smekingen onder sterk geroep en tranen geofferd aan Hem, die Hem uit de dood kon redden, en Hij is verhoord uit zijn angst, en zo heeft Hij, hoewel Hij de Zoon was, de gehoorzaamheid geleerd uit hetgeen Hij heeft geleden, en toen Hij het einde had bereikt, is Hij voor allen, die Hem gehoorzamen, een oorzaak van eeuwig heil geworden, door God aangesproken als hogepriester naar de ordening van Melchizédek.’

In navolging van Jezus hebben ook de apostelen een soortgelijke smart ervaren ten aanzien van hun *menselijke* verbondenheid met hun volk en de *roeping* om het tot bekering te manen. (Romeinen 9:1-5; Handelingen 2:40)

Absolute macht gekoppeld aan absoluut priesterschap

Het is niet uitsluitend de zielsworsteling van de profeten tussen hun ‘mens zijn’ en hun ‘profeet zijn’, die een diepe emotie bij hen losmaakt, doch ook het in vervulling zien gaan van de profetische dromen en voorzeggingen. In het geval van Jozef kwam daar nog bij de bevrediging van de lang gekoesterde wens, die opkwam uit de algemene menselijke verwantschap.

Wij gebruiken wel de uitdrukking: ‘Het bloed kruipt waar het niet gaan kan’, waarmee we bedoelen dat de band van het bloed zo sterk is dat het zelfs langdurige vetes kan overwinnen en in tijden van kommer en kwel de eigen ‘clan’ absolute voorrang geeft. Hoewel uit het voorgaande blijkt dat Jozef deze gevoelens

niet liet prevaleren boven zijn profetisch ambt, waren die hem natuurlijk ook niet vreemd.

Bij de patriarch Jakob bracht de vervulling van Jozefs dromen zelfs met zich mee de opheffing van zijn smartelijke rouw over het 'verlies' van zijn doodgewaande zoon. Een rouwperiode, die tweeëntwintig jaar duurde! Het behoeft weinig verbeeldingskracht om zich een voorstelling te kunnen maken over het weerzien van vader en zoon, na alles wat zich in die periode had afgespeeld. Toen Jozef het bericht kreeg dat zijn familie in aantocht was kon hij zich niet meer bedwingen. *'Hij spande zijn wagen aan en trok naar Gosen, zijn vader Israël tegemoet. Toen hij hem ontmoette, viel hij hem om de hals en weende geruime tijd aan zijn hals.'* (Genesis 46:28,29)

Zijn tranen getuigden op dat moment ook van een diepe ervaring van Gods trouw aan het verbond, waarvan de dromen die God hem gaf onder andere een uitwerking waren.

Ook als hij later bij het heengaan van zijn vader hem de ogen toesluit is zijn wenen méér dan alleen maar smart om het verlies van een geliefde vader, maar tevens is het een afscheid van een fel bewogen geschiedenis, waarin de levende God zo krachtig aanwezig is geweest.

Jozefs profetische beleving van dit afscheid is hier sterk verstrengeld met zijn beleving als mens en als zoon. Het toedrukken van Jakobs ogen door Jozef bewijst de innige band die er was tussen vader en zoon, maar tevens is het een in vervulling gaan van hetgeen de Here zelf aan Jakob had gezegd in een nachtgezicht: *'... Jozef zal u de ogen toedrukken.'* (Genesis 46:4)

Jozef weent.

Het is geen kleinigheid wat zich heeft afgespeeld. Hij mocht de reddende schakel zijn tussen de verkoren familie Israël en de grote heidenwereld en door deze ontwikkeling in de oude geschiedenis heeft Jakob/Israël de heidenwereld kunnen zegenen.

Welk een perspectieven zijn hiermee geopend!

Perspectieven, die hun oorsprong vinden in de belofte aan

Abraham: 'In *u* zullen alle geslachten der aarde gezegend worden.' Doch deze zegen is slechts 'uit te delen' in de diepste afhankelijkheid van God en alleen vanuit de *status*, die dit volk heeft voor God. Dit zien we ook in het aangrijpende tafereel van de oude Jakob, die Farao zegent.

Als de broers en hun vader in Egypte aankomen, introduceert Jozef zo spoedig mogelijk zijn vader aan het hof van Farao. Waar het bij deze audiëntie, met alle ceremonie er omheen, op aankomt zijn de simpele woorden: '*En Jakob zegende Farao.*' (Genesis 47:7)

Het zijn slechts vier woorden, maar als we ons dit schouwspel proberen voor te stellen, dan moet het ons adembenemend overkomen.

Jakob en Farao.

Een schaapherder die in zijn verschijning pover moet hebben afgestoken tegen de pracht en praal van het Egyptische hof, én de vorst van het machtigste rijk ter wereld.

Wat een tafereel!

Wat een evenement!

Zie hoe de honderddertig jaar oude patriarch zijn handen opheft om Farao, die vereerd werd als de god-koning, te zegenen. Handen nog wel van een schaapherder, een beroep dat voor de Egyptenaren een 'gruwel' was. (Genesis 46:34)

De Schrift zegt: '*Nu is het onwedersprekelijk, dat het mindere door het meerdere wordt gezegend.*' (Hebreeën 7:7) Melchisedek, in wiens orde ook Jezus Christus is opgenomen, en die rechtstreeks namens de Allerhoogste kwam, kon als priester de handen opheffen om Abraham te zegenen en was daardoor de meerdere van Abraham. Doch hier is het Jakob, die de handen opheft en Farao zegent. Natuurlijk heeft Farao begrepen dat Jakob in deze handeling zijn meerdere was, maar hij heeft het geaccepteerd, hetgeen een ongewone reactie was, omdat, normaal gesproken, iedere onderdaan die Farao's troon naderde zich vol eerbied

voor hem ter aarde moest buigen. Nog opmerkelijker wordt het wanneer we vernemen hoe Jakob zich bij deze audiëntie als het ware inspant om tot een totale zelfontleding te komen.

Nu is het niet zo dat Jakob onvoorbereid het paleis van Farao kon betreden. Er ging wel degelijk een bepaald 'protocol' aan vooraf. Allereerst deelt Jozef aan Farao persoonlijk mee dat zijn familie is gearriveerd. Bovendien stelt hij een delegatie van vijf mannen uit zijn broeders samen, die hij instructies geeft alvorens hij hen aan Farao voorstelt. Deze 'gedelegeerden' moesten op de vraag van Farao wat hun bedrijf was - om zo te zeggen - hun 'geloofsbrieven' tonen: *'Uw knechten zijn schaapherders, wij evenals onze vaderen. (...) Wij zijn gekomen om als vreemdelingen in dit land te vertoeven, want er is geen weide meer voor de kudde, die uw knechten hebben, omdat de hongersnood zwaar is in het land Kanaän.'* (Genesis 47:3,4)

Als even later Jakob bij Farao gebracht wordt en Farao hem naar zijn leeftijd vraagt, verbloemt hij zijn nomadenbestaan niet. Zijn antwoord luidt: *'Het getal mijner vreemdelingschap is honderdendertig; weinig en kwaad zijn al mijn levensjaren geweest, en zij hebben niet bereikt het getal der levensjaren van mijn vaderen in de dagen hunner vreemdelingschap.'*

Tot tweemaal toe gebruikt Jakob de term 'vreemdelingschap': ten eerste als het gaat om zijn eigen leeftijd en de tweede keer als hij het over zijn vaderen heeft. Hij legt dus de volle nadruk op het *nomadische karakter* van zijn bestaan. Hij is een 'zwerfer', een 'allochtoon'. Hij bezit geen eigen stekje en is nergens gesetteld.

Ook over de kwaliteit van zijn leven kan hij niet roemen: *'weinig in getal en kwaad zijn al mijn levensjaren geweest.'* Weinig in getal vergeleken met de leeftijd die Abraham bereikt heeft, namelijk 175 jaar en Isaak 180 jaar.

Onmiddellijk nadat hij zich zo heeft blootgegeven, zegent Jakob Farao.

Het is opmerkelijk dat Jakob - juist na de opsomming van zijn eigen nietigheid - de armen opheft om Farao te zegenen. Dit kan

hij dan ook alleen maar doen vanuit een *religieuze status*, vanuit de *verkiezing* om met zijn vaderen en zijn nageslacht een zegen te zijn voor *alle* geslachten der aarde. Jakob zegent uit kracht van Gods Woord, uit kracht van een roeping.

Nog steeds is het verlangen van het nageslacht van Jakob, zowel orthodox als liberaal, om dienstbaar te zijn aan *Tikkoen Olam*, het herstel van de wereld, en om *l'or gojim* te zijn, het licht der natiën.⁶ Een verlangen dat in de erkenning van hun Messias op mondiale schaal werkelijkheid zal worden! Met dit perspectief voor ogen is het adembenemende schouwspel dat zich hier in het paleis van Farao afspeelt een *profetisch* evenement van ongekende importantie, voor zowel het Jodendom als de christenheid.

De zegen die Jakob over Farao uitspreekt mogen we niet isoleren uit het geheel en het universele van Gods plannen. Immers, het is een schakel uit de *keten* van zegeningen, die een aanvang namen in het paradijs. Reeds daar spreekt God de zegen uit over Adam en Eva, en daarmee over de ganse schepping, waarvan zij de representanten zijn. (Genesis 1:28, 5:2) Na de zondvloed heeft God een verbond gesloten met de enig overgebleven familie, die genade vond in de ogen des Heren, Noach en zijn zonen. En God zegende ook deze nieuwe representanten van de mensheid. (Genesis 9:1) Onder deze zegen vallen de zeventig volken, die uit Noach zijn voortgekomen en welke vermeld staan in de volkenlijst van Genesis 10.

Dit was echter niet de laatste schakel aan de keten van Gods zegeningen. Na de torenbouw van Babel, waarbij de Here de mensenkinderen verstrooide over de gehele aarde, heeft God Abraham geroepen uit Ur der Chaldeeën met de woorden:

'Ik zal u tot een groot volk maken, en u zegenen, en uw naam groot maken, en gij zult tot zegen zijn. Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt zal Ik vervloeken, en met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden.' (Genesis 12:2,3)

Met andere woorden, Abraham is op het moment van zijn roeping met zijn nageslacht door God gesteld als de nieuwe representanten van de mensheid. Hetzelfde geldt voor Jakob wanneer hij met zijn zeventig zielen naar Egypte vertrekt. Mozes zegt daarvan:

*‘Toen de Allerhoogste aan de volken hun erfenis toedeelde,
toen Hij de mensenkinderen van elkander scheidde,
heeft Hij de grenzen der volkeren vastgesteld
naar het aantal der zonen van Israël.’* (Deuteronomium 32:8)

De keten van zegeningen vindt zijn voltooiing in Lucas 10:1-20, waar Jezus de zeventig uitzendt met een boodschap van vrede, die door Jezus in directe relatie gesteld is met de nabije komst van het Koninkrijk Gods.

Terugkomend op het gebeuren in het paleis van Farao, waar Jakob Farao zegent, dan is het aangrijpende hiervan niet gelegen in het tafereel *an sich*, hoe indrukwekkend ook, maar in Jakobs handhaving van de *continuïteit* van Gods heilsbedoelingen met de mensheid. Immers, op dat cruciale moment van een hongersnood die nog vijf jaar zou duren was Farao als vorst van het machtigste rijk ter wereld daarvan het hoofd.

Wanneer nu het volk uit Jakob voortgekomen het verlangen heeft om het licht der natiën te zijn en dienstbaar wil zijn aan het herstel van de wereld, en wanneer de christenheid, die als wilde loot geënt is op de saprijke wortel van de olijf (Romeinen 11:17), in haar vaandel schrijft te willen streven naar vrede, gerechtigheid en heilheid van de schepping, dan kan dit alleen effect hebben, wanneer het gefundeerd is in de borgtochtelijke *vreemdelingschap* van de grote Zoon van Jakob, Jezus Christus, die, in de gestalte Gods zijnde, het Gode gelijk zijn niet als een roof heeft geacht, maar Zichzelf ontledigd heeft, en de gestalte van

een dienstknecht heeft aangenomen (...), en Zich vernederd heeft en is gehoorzaam geworden tot de dood des kruises. (Filippenzen 2:7,8)

Ten aanzien van Zijn vreemdelingschap sprak Hij de woorden: *‘De vossen hebben holen en de vogelen des hemels nesten, maar de Zoon des mensen heeft geen plaats om het hoofd neer te leggen.’* (Lucas 9:58)

Jezus heeft ten diepste alle vreemdelingschap op Zich genomen tot en met de godverlatenheid aan het kruis. Vanuit die vreemdelingschap heft Hij de handen op om allen die Hem willen volgen een eeuwige vrede te verzekeren.

Dit absolute priesterschap van Jezus, gekoppeld aan Zijn absoluut profetische en koninklijke ambt, was reeds typologisch uitgebeeld in de geschiedenis van Jozef.

Konden de broers, gezien de dieptedimensie van hun leven en dat van Jozef, na de dood van hun vader wel tot een juiste duiding van hun ervaringen komen zonder de profetische belichting van Jozef?

Na de ontmoeting van Jakob met Farao verliepen er nog vijf jaren van honger, waarin Jozef hun hele familie onderhield.

Het beste deel van het land Egypte werd hun op last van Farao als grondbezit toegewezen. (Genesis 47:6,11) Toch slaat de angst hen om het hart als Jakob sterft en zij onder Jozefs weldadige hoede reeds zeventien jaren in Egypte hebben gewoond. De gedachte grijpt hen aan als zou Jozef hen mogelijk gespaard hebben om wille van vader. Zal hij nu, waar hij het volstrekte monopolie van de macht in Egypte verkregen heeft, en ook zij voor honderd procent van hem afhankelijk zijn, het moment aangebroken achten om volledig wraak te nemen vanwege alles wat zij hem hebben aangedaan?

De broers sturen Jozef de boodschap: *‘Uw vader heeft vóór zijn sterven geboden: zo moet gij tot Jozef zeggen: och, vergeef toch de overtreding uwer broeders en hun zonde, want zij hebben u kwaad aangedaan. Nu dan,*

vergeef toch de overtreding der dienaren van de God uwes vaders.’ (Genesis 50:16,17)

‘En Jozef *weende*, toen men zo tot hem sprak.’ (vers 17)

Voor de laatste maal vermeldt de Schrift hier de tranen van Jozef.

Wanneer de broers op deze manier pleiten en hun angst voor hem openbaren is hij diep geraakt. Het bedroeft hem dat zij hem innerlijk tot wraak in staat achten. Maar toch maakt dit niet de kern van zijn verdriet uit. De tranen springen hem in de ogen omdat zij blijkbaar *nog* niet begrijpen hoe al de wonderlijke wegen, vanaf zijn dromen en zijn verwerping, en vooral vanaf de dramatische ontknoping bij zijn bekendmaking, één en al uitdrukking zijn van Gods vergevende liefde.

‘Ben ik in Gods plaats?’, zo vraagt hij.

Heb ik na jullie schuldbelijdenis nog het recht om jullie op een zwarte lijst te plaatsen of als verdachten van moord te laten arresteren?

Jozef ontkent niet hun schuld aan hetgeen zij ten kwade tegen hem hebben gedacht. Hij moffelt hun verantwoordelijkheid over de boze plannen die zij in het verleden tegen hem hadden beraamd niet weg, maar hij betuigt met tranen in de ogen: *‘Gij hebt wel kwaad tegen mij gedacht, maar God heeft dat ten goede gedacht, ten einde te doen, zoals heden het geval is: een groot volk in het leven te behouden. Vrees dus niet, ik zal u onderhouden en ook uw kinderen.’* (Genesis 50:20,21)

Het is niet de eerste keer dat Jozef zich in deze trant tegenover zijn broers uitlaat. Reeds direct bij zijn bekendmaking aan zijn broers, die daarbij van schrik voor hem terugdeinsden, heeft hij de troostwoorden gesproken: *‘Weest nu niet verdrietig en ziet er niet zo ontsteld uit, omdat gij mij hierheen verkocht hebt, want om u in het leven te behouden heeft God mij voor u uit gezonden.’* Tot driemaal toe gebruikt hij de term: *‘voor u uit gezonden’*. De laatste keer trekt hij zelfs de conclusie: *‘Dus zijt gij het niet, die mij*

hierheen gezonden hebt, maar God.' (Genesis 45:7,8).

Dit zijn woorden om toch nooit over uitgedacht te raken. Vanuit dit hemelhoge perspectief, vanuit de onpeilbare vergevingsgezindheid Gods kijkt Jozef met betraande ogen naar zijn broers en ziet met profetische blik hoe in het optreden van zijn broers reeds een *beslotenheid van God* lag teneinde Zijn heilsplan uit te voeren. Daarom zegt hij: Jullie hebben het niet gedaan. *God zond mij vooruit* om te redden.

De betraande ogen van Jozef zijn veelzeggend!

Zij kijken ook ons aan, ons christenen uit de heidenen!

Hebben wij in onze tweeduizendjarige geschiedenis de 'boodschap' van deze tranen verstaan?

Hebben wij een 'oor' gehad om te horen wat de heilige Geest hiermee tot de gemeenten te zeggen had?

Hadden wij niet eeuwenlang de Schrift tot onze beschikking, waarin staat hoe Jezus aan het kruis bad voor Zijn volk: *'Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.'*?

We konden immers weten hoe de Vader Hem altijd hoort?! (Johannes 11:42)

Verstonden wij wel iets van deze tranen in de perioden van de kruistochten, of erger nog, van de shoah?

Verstaan de al of niet kerkelijke groeperingen wel iets van deze tranen wanneer er een soort vervangingstheologie in exclusieve zin ten aanzien van Israël beleden wordt?

Jozef werd in de geschiedenis *door God* vooruitgestuurd! Ook dit vooruitgestuurd worden gebeurde profetisch exemplarisch en ook dit is een 'gelijkenis' die betrekking heeft op heel het Joodse volk, zowel van vóór de geboorte van Christus als daarna! Het Joodse volk is en wordt in de geschiedenis van de mensheid vooruitgestuurd in *val* en *opstanding* vóór de grote en doorluchtige Dag des Heren.

In meest verheven zin geldt dit *'vooruitgestuurd'* zijn eveneens voor Jezus. En zowel in het geval van Jozef als van het Joodse volk in zijn geheel, en in het bijzonder voor Jezus, is het doel ervan om *borgtochtelijk* te redden!

'Vreest niet', zo bezweert Jozef zijn broers herhaaldelijk. Ze behoeven niet bang te zijn voor de uitzonderlijke machtspositie die Jozef ten deel is gevallen. Inderdaad, heel Egypte is van hem afhankelijk. Hij heeft alle landerijen en financiën en de hele veestapel van de Egyptenaren in zijn bezit en uiteindelijk stellen de Egyptenaren ook hun eigen lichaam aan hem ter beschikking om dienstbaar te zijn aan Farao ten tijde van de hongersnood. Zij werden dus zijn lijfeigenen. Zo absoluut gecentraliseerd en totaal was de macht van Egypte.

Ook deze absolute macht die Jozef in handen was gegeven door Farao is een voorafschaduwing van het komende rijk Gods. In de brief aan de Filippenzen lezen we hoe Jezus *alle dingen Zich kan onderwerpen*. (3:21) Tot deze dingen behoort de vervulling van alle beloften in de Schrift.

Jezus is bij machte om de geschiedenis zodanig te richten en te schikken dat er door de goddelijke vergeving een wonderbare ontsluiting komt, waarop het vrederijk zal worden gevestigd. Doch wij moeten als christenen wel bereid zijn om a priori in die royale vergeving te willen geloven.

De visie van Jozef vraagt daar om.

Daar vragen zijn *'tranen'* om.

Het *'vooruitgestuurd'* worden, het *'voortouw nemen'*, het *'borg staan'*, is in de Bijbel een motief met een diepe strekking. Wanneer de pelgrims optrekken naar Jeruzalem om er de feesten des Heren te vieren, ontleent Jezus daaraan een gelijkenis om aan Zijn discipelen duidelijk te maken wat de bedoeling is van Zijn heengaan naar de Vader:

‘...Ik ga heen om u plaats te bereiden; en wanneer Ik heengegaan ben en u plaats bereid heb, kom Ik weder en zal u tot Mij nemen, opdat ook gij zijn moogt, waar Ik ben.’ (Johannes 14:2,3)

Jezus roept hier het beeld op van de pelgrims die op de feestdagen optrokken naar Jeruzalem. Zo’n reisgezelschap van pelgrims had vaak de gewoonte om huisdienaren vooruit te sturen om een gelegenheid te zoeken voor logies. Als de dienaar of de slaaf alles in gereedheid had gebracht voor de ontvangst van zijn meester, dan liep hij weer naar het reisgezelschap terug, zodat zij niet naar een verblijfplaats hoefden te zoeken. Hij was dan tevens de gids om hen te begeleiden naar de gereserveerde plaats.

Onder dit beeld vat Jezus Zijn werk samen. Hij is vooruitgestuurd tot in de kruisdood om een groot volk voor eeuwig te behouden. God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende, hun zonden hun niet toerekenende. (2 Korintiërs 5:19)

Aan Jezus is alle macht gegeven in hemel en op aarde. Voor dit ‘monopolie’ behoeven wij echter geen angst te hebben, want Zijn *absolute macht* is onlosmakelijk verbonden met Zijn *absolute priesterlijke liefde*. Ook Zijn onvoorstelbare macht aan de rechterhand des Vaders is geplaatst onder de noemer van Zijn borgtochtelijk ‘vooruitgezonden zijn’.

Wie zal bekennen de hoogte, de lengte, de breedte en de diepte van de liefde Gods in Christus Jezus, die, wetende dat de Vader Hem alle dingen in handen gegeven heeft, dus het volledige monopolie van het rijk Gods, de voeten van Zijn discipelen ging wassen als een *slaaf*? (Johannes 13:1-20)

De *absolute Monarch* is tegelijkertijd de *absolute slaaf*!

Jozef troost zijn broers. Hij is niet uit op wraak.

Net zo min als Jezus, de grote Jozef, uit is op wraak. Hoezeer wij ook - als de broers van Jozef - gezondigd hebben en de

heerlijkheid Gods derven, wij worden om niet gerechtvaardigd uit Zijn genade, omdat die Ene is vooruitgestuurd om als eersteling voor allen geofferd te worden en ook als eersteling op te staan uit de doden. Hij roept ons toe: *'Ik leef en gij zult leven.'* (Johannes 14:19)

*'Wat zou ooit Zijne macht beperken?
'i Heelal staat onder Zijn gebied;
Wat Zijne liefde wil bewerken,
ontzegt Hem Zijn vermogen niet!'**

* Gezang 291, eerste couplet, Liedboek voor de Kerken, 1973

Noten:

- ¹ Franz Werfel: 'Zwischen oben und unten', Stockholm, 1946. Vertaling overgenomen uit het blad: 'In de waagschaal', 29 maart 1958, Jaargang 13, nummer 27.
- ² André Neher: 'De ballingschap van het woord', pag. 31, Gooi en Sticht, Baarn, 1992.
- ³ Ds. Yko van der Goot in een uitzending van de NCRV vanuit de Nicolaikerkerk te Utrecht op zondag 14 september 1997
- ⁴ J.A. de Groot: 'Jeremia, een sonnettenreeks', pag. 9, G.F. Callenbach, Nijkerk.
- ⁵ Dr. A. Noordt zij: 'Korte verklaring der Heilige Schrift, Ezechiël', pag. 61, J.H. Kok, Kampen, 1932
- ⁶ Hebreeuwse uitdrukkingen zijn overgenomen uit het artikel 'Liberaal jodendom en zionisme: een beginselverklaring voor de eeuwwisseling', in 'Levend Joods Geloof', pag. 12,13, 44e jaargang, nr. 1, 1997

HOOFDSTUK 5

DE BEKER VAN JOZEF

De symboliek van de voorspellingsbeker

De symboliek van de voorspellingsbeker is op zichzelf genomen zeer eenvoudig. In de Schrift wordt het woord beker vaak gebruikt als het symbool van het *lot*.

We noemen enkele voorbeelden:

David zegt in Psalm 16:5: ‘O *HEREN*, mijn erfdeel en mijn beker, Gij zelf bestendigt wat het lot mij toeweest.’ En in Psalm 23:5: ‘...mijn beker vloeit over.’

Psalm 75:9 vermeldt: ‘Want in des *HEREN* hand is een beker en de wijn bruist daarin, overvloedig gemengd; Hij schenkt daaruit tot de droesem toe, alle goddelozen op aarde moeten hem slorpemde drinken.’

De goddelozen krijgen het bezinsel der geschiedenis te slikken!

Let op hun einde! (Psalm 73:17-20)

Psalm 116:13: ‘De beker der verlossing zal ik opheffen, ik zal de naam des *HEREN* aanroepen.’

De profet Jeremia gebruikt ook de symboliek van de beker met betrekking tot het lot: ‘Babel was in de hand des *HEREN* een gouden beker die de gehele aarde dronken maakte; van zijn wijn dronken de volken, daardoor werden zij verdwaasd.’ (Jeremia 51:7)

Zeer treffend is deze symboliek in de woorden van de Heiland, toen Hij bad: ‘Mijn Vader, indien het mogelijk is, laat deze beker Mij voorbijgaan; doch niet gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt.’ (Matteüs 26:39)

Jezus heeft vanuit Zijn lijdensbeker Zijn eigen toekomst voorspeld. Als Hij voor Kajafas staat en Kajafas Hem onder ede de belijdenis laat afleggen: ‘Ik bezweer U bij de levende God, dat Gij ons zegt, of Gij zijt de Christus, de Zoon van God’, dan antwoordt

Jezus: *'Gij hebt het gezegd.'* Wanneer Kajafas dit hoort scheurt hij zijn klederen en zegt: *'Hij heeft God gelasterd! Waartoe hebben wij nog getuigen nodig? Zie, nu hebt gij de godslastering gehoord.'*

Jezus echter zegt: *'Van nu aan zult gij de Zoon des mensen zien, gezeten aan de rechterhand der Macht en komende op de wolken des hemels.'* (Matteüs 26:63-66)

Met andere woorden: Mijn lijden betekent ook Mijn grote toekomst.

De beeldspraak van de beker is door de eeuwen heen altijd levend gebleven.

Rabbijn S. Ph. De Vries Mzn. schrijft over de inwijdingsceremonie bij de huwelijksluiting o.a. het volgende:

*'De beker wordt de aanstaande echtelieden geboden tot het nemen van een teug (...) En zij drinken uit dezelfde kelk. Zoals zij voortaan slechts één gezamenlijke levensbeker mogen kennen, zullen hebben.'*¹

Het verbond door God gesloten met Israël was, zinnebeeldig gesproken, een *huwelijksverbond*. Daarop grijpt Jezus terug, wanneer Hij het avondmaal instelt en de woorden spreekt: *'Deze beker is het nieuwe verbond in Mijn bloed, die voor u uitgegoten wordt.'* (Lucas 22:20) Matteüs vermeldt hierbij de opdracht: *'Drinkt allen daaruit.'* (26:27,28)

Het nieuwe verbond is in wezen hetzelfde huwelijksverbond door de Eeuwige gesloten met Zijn volk uit Jood en heiden. Jezus Christus is de *Bruidegom* en Zijn gemeente is Zijn *bruid*.

Deze werkelijkheid wordt tot uitbeelding gebracht in de *beker der dankzegging*, die bij *allen* moet rondgaan.

Ook in het meer seculiere vlak is de beeldspraak van de beker

blijven leven. Denk maar aan het opheffen van het glas bij de wensen die aan de feesttafel worden uitgesproken. Of neem het gebruik van de beker in de sport.

In elk facet van het mensenleven, of het nu gaat om sport of spel of de politiek, altijd gaat het wel ergens om de ‘wereldcup’.

Vanzelfsprekend is de ‘beker’ van Jozef niet te vergelijken met zo iets ijdels als de ‘wereldcup’, maar voor zijn tijd en in zijn omstandigheden heeft Jozef middels zijn beker, waarmee hij de toekomst placht te voorspellen, wel de touwtjes in handen en waren zowel Egypte als de omringende landen voor hun bestaan van hem en van zijn maatregelen afhankelijk.

Nu, déze beker stopt Jozef in de graanzak van Benjamin!

Zakelijk gesproken zijn zijn broers dus volstrekt onschuldig aan de ‘diefstal’ ervan. Maar het ging Jozef om de ‘betekende zaak’, om het getuigenis daarvan in een soort beeldspraak, om een werkelijkheid waaraan zij wél schuldig stonden, namelijk de aantasting van hem als profet. De broers hebben zijn door God neergelaten dromen veracht en daarmee de goddelijke openbaring verworpen.

Dát is hun wezenlijke oerschuld!

Die oerschuld valt niet te vereffenen door het vullen van een paar graanzakken. Zelfs het geld voor het koren wil Jozef niet aanvaarden. Hun redding zal alleen door *genade* zijn.

Door zijn ‘voorspellingsbeker’ te roven zijn zij zelf de oorzaak van hun eigen nood en hebben zij, figuurlijk gesproken, eigenlijk heel Egypte ‘leeggeroofd’. Immers, zonder de ingreep van Jozef, in wie volgens Faraó de wijsheid Gods aanwezig was, had ook Egypte geen toekomst meer.

Laten wij vooral niet denken dat Jozef vervallen is in een Egyptisch bijgeloof. Hij is geen waarzegger die een beker gebruikt, waarin op het water een paar druppels olie drijven, om van daaruit de toekomst te orakelen. Zijn optreden heeft niets te maken met magie of occulte inspiratie.

Het hanteren van de voorspellingsbeker moeten wij ons ongeveer zó voorstellen: Wanneer Jozef moest spreken over het lot van Egypte en over de wijze maatregelen die genomen moesten worden teneinde het Egyptische volk te dienen, dan hief hij aan de tafel zijn zilveren drinkbeker op en sprak daarbij zijn profetische toespraken uit. Daaraan dankt zijn beker de naam ‘voorspellingsbeker’. (Genesis 44:5) Egypte’s *lot* en dat van de hele wereld is afhankelijk van de gave der *profetie* door God aan Jozef gegeven.

Daarom is het leggen van juist deze beker in de graanzak van Benjamin zo ad rem. Het is een schot in de roos!

Natuurlijk had Jozef de gelegenheid om een ander kostbaar voorwerp in de zak van Benjamin te laten stoppen, bijvoorbeeld een gouden krokodilletje of een zilveren miniatuur piramide.

Hij zal als Egyptische onderkoning stellig sieraden genoeg hebben gehad. Maar geen van die sieraden voldoet om te dienen als getuigenis inzake de kern van zijn aanklacht. Er schuilt werkelijk goddelijke wijsheid in de loop van de procedure die Jozef arrangeert.

Zo is het ook niet denkbaar dat de beker reeds bij de eerste reis tegelijk met het teruggelegde geld dienst had kunnen doen als middel tot beschuldiging. Immers, Benjamin was er toen nog niet bij. Door eerst bij de tweede reis zijn beker juist in de graanzak van Benjamin te laten stoppen had Jozef een geducht middel in handen om zijn broers op de proef te stellen inzake hun solidariteit of borgstelling tegenover elkaar.

Hij wist nu vóóruit: Benjamin wordt gearresteerd en daarmee worden de broers geplaatst voor de vraag: laten we Benjamin eenvoudigweg in hechtenis nemen en het hem *alleen* laten opknappen of zullen we mee teruggaan en *samen* een eventueel doodvonnis afwachten?

Wij, die achter deze geschiedenis staan, kunnen concluderen hoe terecht en noodzakelijk deze toetsing was. Wat toch doet

Ruben als hij na de eerste reis thuiskomt en Jakob geplaatst wordt voor de onvoorwaardelijke eis om bij een volgende reis, die onherroepelijk zou komen, Benjamin mee te geven? Gedwongen door de noodzaak van opnieuw naar Egypte te moeten probeert hij druk op zijn vader uit te oefenen om hem over te halen toch Benjamin mee te geven, omdat zonder hem een tweede reis bij voorbaat zinloos zou zijn. Daarbij stelt hij zijn vader voor: *'Gij moogt mijn twee zonen doden, indien ik hem niet tot u breng; geef hem onder mijn hoede en ik zal hem tot u terugbrengen.'* (Genesis 42:37)

Is dat borg zijn voor elkaar?

Is de patriarch geholpen met het voorstel om twee van zijn kleinkinderen te doden als mogelijk Benjamin niet gezond en wel terugkomt uit Egypte?

Zou dit voorstel van Ruben Jakob over de streep kunnen trekken om afstand te doen van Benjamin?

Gedreven door de 'wijsheid Gods' die in Jozef werkt gaat hij nu bij de tweede reis doorstoten naar de diepste motieven van hun hart. Niet voor niets heeft hij, toen de broers zich bij hun eerste reis beriepen op hun 'eerlijkheid', betuigd: 'Ik vrees God.' De 'eerlijkheid' van de broers echter lag louter in het ethische vlak. Maar wanneer er vrede en eenheid in het verkoren geslacht gebracht moet worden, is er meer aan de orde dan enkel een *ethisch* probleem, dan is het een *religieuze* kwestie.

Wat doen zij bijvoorbeeld met zijn profetisch ambt?

Hoe staan ze tegenover de 'verkiezing' van hun geslacht om een zegen te zijn voor alle volkeren?

Het moet nu aan zijn *beker* openbaar worden hoe God Zijn verbond houdt en Zijn beloften waarmaakt. Het is al gebleken hoe zijn dromen - zij het aanvankelijk - zijn uitgekomen.

Daarbij waren het dromen die duidelijk afkomstig waren van Hem bij wie heden en toekomst van eeuwigheid bekend zijn.

De broers krijgen daarom nu een korte 'preek', een 'preek' waarbij geen woord gesproken wordt, maar die niet mis te

verstaan is in de ‘sprake’ die ervan uitgaat: de voorspellingsbeker zit in de graanzak van Benjamin! Daarmee zal Jozef doorstoten naar de religieuze wortel van hun bestaan.

Het wordt het *alles bekronende slot* van Jozefs ‘procedure’ met zijn broers.

De graanzak van Benjamin

De broers zijn voor de tweede maal in Egypte aangekomen.

De ontvangst is heel anders dan bij de eerste reis. Jozef houdt zijn woord: Nu Benjamin meegekomen is wordt Simeon uit de gevangenis gehaald en vrijgelaten.

Jozefs huisbestuurder geeft de broers de gelegenheid om zich te verfrissen en hun lastdieren worden van voedsel voorzien.

Intussen laat Jozef alles in gereedheid brengen voor een maaltijd. Eenmaal in de eetzaal aangekomen laat Jozef zijn broers tot hun verbazing precies naar de volgorde van hun geboorte aan tafel plaatsnemen. Wanneer de spijzen worden opgediend doet zich evenwel iets opmerkelijks voor: Benjamin krijgt het *vijfvoudige* van het gerecht van ieder hunner.

Nu was het getal vijf in Egypte niet zonder symbolische betekenis. Zo is bij de kroning en intronisatie van de koning de voornaamste inhoud van het ‘protocol’ (statuut, verbond), de *‘grote naam’*, de *‘vijfde koningstitulatuur’*, die de Farao bij zijn troonsbestijging krijgt.²

Het ligt voor de hand dat Jozef, die reeds meer dan twintig jaar in Egypte vertoefde en een hoge positie aan het hof van Farao innam, met dit gegeven bekend was. Maar we mogen ook veilig aannemen dat hij evenzeer op de hoogte is geweest van zijn *eigen* vorstelijke afkomst, maar dan in religieuze zin.

Immers, reeds zijn overgrootvader Abraham werd door de Hethieten erkend als een *vorst Gods*. (Genesis 23:6) En natuurlijk wist Jozef van zijn vader Jakob hoe deze met God gestreden had

en daarbij van God de naam 'Israël' kreeg met de woorden: 'Want gij hebt gestreden met God en mensen en gij hebt overmocht.' (Genesis 32:28)

De worsteling van Jakob bij de dood van Rachel, zijn lievelingsvrouw, is eveneens zwaar geweest. Het was een geloofsoverwinning dat hij, tegenover de naamgeving van Rachel: Ben-Oni, zoon van het ongeluk, het kind bij wiens geboorte Rachel stierf, noemde: Benjamin, zoon van mijn rechterhand. Deze naamgeving drukt eigenlijk het wezen uit van Jakobs overwinning. De glans van het vorstelijke ligt erover uitgespreid.

Naar oudtestamentische begrippen is 'zoon van mijn rechterhand' eenvoudigweg 'mijn rechterhand'. Ten diepste gaat de patriarch Jakob door deze 'rechterhand' een wending geven aan de hele geschiedenis.

Stellig heeft Jozef door juist aan Benjamin, de 'zoon van zijn vaders rechterhand', vijf porties te geven hulde willen brengen aan zijn vader Jakob/Israël, in diens religieuze status als een *vorst Gods*. In het oude oosten was het gebruikelijk dat men bij de maaltijd overdadige hoeveelheden gaf wanneer men iemand een speciale eer wilde bewijzen. Echter, ook in Oud-Israël draagt de symbolische betekenis van het getal vijf een *vorstelijk* karakter. Dit komt op meerdere plaatsen in de Schrift tot uiting. Hiervan wordt zeker blijk gegeven wanneer de exodus uit Egypte haar afronding vindt bij de oprichting van het Davidische koningschap.

Wanneer koning David in 2 Samuël 23 zijn laatste 'psalm' dicht, is het opmerkelijk hoe hij daarin zijn *vijfvoudige* door God gegeven titulatuur bezingt:

1. De spreuk van David, *de zoon van Isai*,
2. ja, de spreuk van *de man die hooggeplaatst is*,
3. *de gezalfde van de God Jakobs*,
4. *de lieflijke zanger van Israëls lofpsalmen ...*

Na deze woorden volgt er een profetische Messiaanse boodschap over de komst van een rechtvaardige heerser over de mensen:

*‘De Geest des HEREN spreekt door mij,
zijn woord is op mijn tong,
de God van Israël heeft mij gezegd,
de Rotssteen van Israël gesproken:
Een rechtvaardige heerser over de mensen,
een heerser in de vreeze Gods
hij zal zijn als het morgenlicht bij het opgaan der zon,
een wolkenloze morgenstond,
waarin door de glans na de regen
het jonge groen uit de aarde spruit.’*

Deze verzen waarin David de Messiaanse toekomst bezingt moeten gezien worden als een inleiding op het *vijfde* en tevens het *glanspunt* van zijn titulatuur bij vers 5:

‘Waarlijk, is mijn huis niet alzo bij God?’

Met andere woorden: David is, met het rijk dat hij heeft mogen oprichten, door God aangewezen als een prefiguratie, een voorafbeelding van het godsrijk dat de Messias zal brengen.

Bovengenoemde dichtregels van David zijn niet zonder reden genomen uit de vertaling van Dr. C.J. Goslinga in zijn boek over Samuël in de serie ‘Korte verklaring der Heilige Schrift’. Dit omdat zowel de St. Vert. als de vertaling van het NBG helaas niet zuiver tot uitdrukking brengen wat de werkelijke betekenis is van hetgeen David hiermee wil zeggen.

Dr. Goslinga benadert m.i. de juiste bedoeling van vers 5. In het Hebreeuws begint vers 5 met het woordje *‘ki’*. Dit woord kan men vertalen door ‘maar’, zoals de NBG51-vertaling doet, of door de uiterst zeldzame betekenis van ‘hoewel’, zoals in de St.

Vert., maar veel meer voor de hand ligt de vertaling in ‘voorwaar’ of ‘waarlijk’.³

Wanneer David bij de aankondiging van de Messiaanse heerser benadrukt dat de Geest des Heren op hem is en Zijn woord op zijn tong, dan geeft dit aan hoe gewichtig de retorische vraag bij vers 5 is. In relatie tot het betoog over de komst van het rijk Gods stelt David: *‘Waarlijk, is mijn huis niet alzo bij God?’*

Geheel in overeenstemming met deze retorische vraag is de vermelding van het eeuwige verbond van God met zijn dynastie: *‘Immers, Hij heeft mij een eeuwig verbond gegeven.’*

Dit grijpt terug op de profetie van Natan in 2 Samuël 7:12: *‘Wanneer uw dagen vervuld zijn en gij bij uw vaders te ruste zijt gegaan, dan zal Ik uw nakomeling, uw eigen zoon, na u doen optreden, en Ik zal zijn koningschap bevestigen.’* En in vers 9 kunnen we lezen hoe de profeet Natan namens God tot David zegt: *‘Ook zal Ik u een grote naam maken gelijk die van de groten der aarde.’*

Tegelijkertijd grijpen deze woorden ook vooruit op hetgeen de engel Gabriël zegt tegen Maria: *‘Deze zal groot zijn en Zoon des Allerhoogsten genoemd worden, en de Here God zal Hem de troon van zijn vader David geven, en Hij zal als koning over het huis van Jakob heersen tot in eeuwigheid, en zijn koningschap zal geen einde nemen.’* (Lucas 1:32,33)

Wanneer Jesaja de geboorte van de Messias aankondigt, is het opmerkelijk hoe deze Hem eveneens een vijfvoudige tituluur toekent: *‘Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der eeuwigheid, Vrededorst,* waaraan de profeet onmiddellijk toevoegt: *‘...aan de grootheid dezer heerschappij en de vrede zal geen einde zijn op de troon Davids en in zijn koninkrijk, om dat te bevestigen en dat te sterken met gericht en met gerechtigheid, van nu aan tot in eeuwigheid toe. De naijver des HEEREN der heerscharen zal zulks doen.’* (Jesaja 9:5,6 St. Vert.)

Leg hier 2 Samuël 23:5 naast en de overeenkomst zal ieder duidelijk zijn.

Het getal vijf speelt ook in het Jodendom een rol in de liturgische dienst bij de viering van Pesach. Rabbijn J. Soetendorp schrijft hierover:

‘De vier bekers wijn die op die avond worden gedronken zijn een herinnering aan de vier uitdrukkingen, waarin de uittocht werd aangekondigd. De vijfde beker die apart staat en meestal wat groter is, is ‘de beker voor Elia de profet’ (...)

De uitdrukkingen waar het om gaat, zijn die in Exodus 6 vers 6 en 7: *‘Ik zal uitvoeren, Ik zal redden, Ik zal verlossen en Ik zal nemen.’* Dit vormen dan de verschillende stadia waarin de bevrijding zich voltrok. Het voeren uit slavernij, het afwerpen van het slavenjuk, het bevrijden van alle afhankelijkheid van Egypte en de uitverkiezing van het volk met een speciale opdracht van God. De *vijfde* belofte: *‘Ik zal Israël terugbrengen in Kanaän’*, is dan het laatste stadium, de belofte die aanleiding gaf tot ‘de beker van Elia’.⁴

Door deze terminologie wordt ook in de Pesachliturgie het *vorstelijke karakter* van de uitleiding uit Egypte onderstreept.

Inderdaad had de uittocht uit Egypte een vorstelijk karakter.

Er was in die dagen in Egypte een Faraos aan het bewind die Jozef niet gekend had en die, uit angst voor de sterke vermenigvuldiging van het Hebreeuwse volk, de opdracht had gegeven om alle jongens die uit dit volk geboren werden in de Nijl te werpen met de bedoeling het vrouwenzaad uit te roeien. Hiermee was hij een voortype van de antichrist. Stellig had ook deze Faraos zijn vijfvoudige titulatuur behouden.

Doch dan ontwaakt de naijver Gods waarover Jesaja spreekt als hij de Messiaanse toekomst beschrijft. Deze naijver Gods valt duidelijk waar te nemen in de uitspraak: *‘En de Egyptenaren zullen weten, dat Ik de HEERE ben, wanneer Ik verheerlijkt zal worden aan Faraos, aan zijn wagens en aan zijn ruiters.’* (Exodus 14:18 St. Vert.)

Bij *vijven*, dat wil zeggen in slagorde, trokken de kinderen Israëls uit Egypteland. (Exodus 13:18 St. Vert.) Het is alsof we hier reeds de 'lach' van God in Psalm 2 horen. Het in colonne bij *vijven* uittrekken uit Egypte was, afgedacht van de noodzakelijke strategie, op zichzelf al een 'hoon' ten opzichte van Faraó met zijn vijfvoudige koningstitulatuur.

Maar, als we nu terugkomen op de maaltijd van Jozef en zijn broers, is het dan niet al te paradoxaal om de vijf porties die Benjamin kreeg te kwalificeren als een vorstelijke onderscheiding, terwijl Jozef toch van plan was om zijn voorspellingsbeker juist in de graanzak van Benjamin te stoppen?

Bij deze vraag moeten we er ernstig rekening mee houden dat heel deze getuigenis-procedure van een hoge orde is. Het is *de orde van de verkiezing* tot een heilsdoel voor de mensheid. Deze exclusieve verkiezing brengt ook speciale verantwoordelijkheden met zich mee. De profeet Amos formuleert het als volgt:

'U alleen heb Ik gekend uit alle geslachten van het aardrijk; daarom zal Ik al uw ongerechtigheden aan u bezoeken.' (Amos 3:2)

Tot de ergste ongerechtigheid mag wel gerekend worden: de verwerping van de profetie.

Wanneer het volk later een koning begeert in de plaats van de profeet Samuël en Samuël zijn mishagen daarover aan God bekend maakt, is Gods antwoord aan hem: *'... niet ú hebben zij verworpen, maar Mij hebben zij verworpen, dat Ik geen koning over hen zou zijn.'* (1 Samuël 8:7)

Zo was ook de verwerping van de jonge Jozef met zijn door God verwekte dromen in wezen ook reeds een verwerping van God zelf. Maar de Here God handhaaft Zijn verkiezing en Zijn verbond door alles heen en ondanks menselijke ontrouw en struikelingen, al gaat dit ook via de onderwerping van Zijn volk

aan een zwaar louteringsproces.

Dit hebben de patriarchen in hun persoonlijk leven ook ten volle ondervonden. Het was één aaneenschakeling van beproevingen om ook van hun kant het verbond dat God met hen gesloten had te bewaren en te komen tot volledige overgave aan God en Zijn genade. Zo heeft Jakob eveneens vele momenten van strijd gekend.

Als hoofdmomenten in zijn geloofstrijd kunnen we toch wel noemen allereerst zijn worsteling te Pniël, waar hij zich onderwierp aan de soevereine en genadige wil van God, een worsteling die bekroond werd met de nieuwe door God gegeven naam Israël. Ten tweede het ongelukkige uur van Rachels dood, toen hij tegenover de naamgeving door Rachel, het kind waarbij Rachel het leven liet, 'Benjamin' noemde. En tenslotte de beslissing om, na een zware strijd, Benjamin mee te geven met zijn broers naar Egypte, waarbij hij zich opnieuw overgaf aan Gods leiding met de woorden: *'God, de Almachtige, geve u barmhartigheid voor het aangezicht van die man, opdat hij uw andere broeder late gaan, alsook Benjamin.'* (Genesis 43:14)

Eigenlijk heeft Jakob zich tot driemaal toe *vorstelijk* gedragen met God en met mensen en uit Gods eigen mond de eretitel *Israël* gekregen.

Wanneer Jozef nu bij de maaltijd met zijn broers aan Benjamin het vijfvoudige geeft van hetgeen ieder hunner kreeg, dan past dit harmonisch bij de hoge orde van de verkiezing waaraan ook Jozef zelf in heel zijn levensweg onderworpen was. De wijsheid Gods beheerste zijn gedachten en plannen. Benjamin zou een centrale plaats gaan innemen in de ontknoping van de 'familietragedie'. Hij zou - in figuurlijke zin - bij de wending die deze geschiedenis nam, toch 'de rechterhand' van vader Jakob/Israël zijn.

Jozefs dromen kwamen uit - in de lijn van de verkiezing.

Gods Woord houdt stand - al wordt daarbij ook het menselijk vlees gekruisigd.

De voorspellingsbeker wordt gestopt in de graanzak van Benjamin!

Waarom juist in die van hem en niet in de graanzak van één van zijn andere broers?

Als we het alleen maar zouden willen beoordelen naar onze psychologische maatstaven dan ligt de conclusie voor de hand: het is een ‘magistrale zet’ van Jozef op het ‘schaakbord’ van de in gang gezette procedure. Immers, de persoon van Benjamin lag zo gevoelig! Jozef kon van tevoren uitrekenen wat de arrestatie van de broers en het vinden van de beker in de graanzak van juist Benjamin in hun ziel zou aanrichten.

Het zou een existentiële schok teweegbrengen!

Als Jozef gelovig rekende met de dromen die hij in zijn jeugd van God ontving, dan kon hij een positieve verwachting hebben, want die dromen vertelden hoe de familie als één gaaf geheel voor hem zou buigen.

Maar er is méér!

Zoals reeds opgemerkt mag heel de Jozef-geschiedenis beschouwd worden als een profetische gelijknis van de grote toekomst des Heren en is deze een typologische uitbeelding van Israëls val en opstanding. De figuren die in deze geschiedenis optreden zijn als levende hiërogliefen geschreven op de ‘muur’ van de wereldgeschiedenis. Aan God zijn al Zijn werken van eeuwigheid bekend! Laten we daarom ook deze handelingen van Jozef eens retrospectief bezien in het licht van de latere historische ontwikkelingen. Immers, het is bij het plaatsen van de voorspellingsbeker in de graanzak van Benjamin niet gebleven. Het is alsof de grote Jozef, de Messias, zowel vóór de vleeswording van het Woord, als ook daarna, bij herhaling de ‘profetische beker’ gestopt heeft in de ‘graanzak van Benjamin’ om daarmee aan te tonen hoe zwaar de ongerechtigheid afgestraft wordt wanneer de profeten gedood en Zijn afgezanten gestenigd worden.

Mozes sprak over Benjamin de volgende profetie uit:

‘De beminde des HEEREN, hij zal zéker bij Hem wonen; Hij zal hem de ganse dag overdekken, en tussen zijn schouders (berghellingen) zal Hij wonen.’ (Deuteronomium 33:12 St. Vert.)

Deze profetie is letterlijk vervuld bij de verdeling van het land na de intocht in Kanaän: Jeruzalem behoorde bij het erfdeel van Benjamin. (Jozua 18:28) Zo was het door het lot, door Jozua voor het aangezicht des Heren geworpen te Silo, bepaald. Het stamgebied der Benjaminiten lag tussen de Judeeërs en de Jozefieten. Doch van Jeruzalem zegt God in 1 Koningen 11:36: *‘...de stad die Ik Mij verkoren heb om Mijn naam daar te vestigen.’*

Jeruzalem was dus door God voorbestemd om het brandpunt van Zijn openbaring te worden, maar dezelfde stad bleek in de geschiedenis ook steeds het centrum van verzet daartegen.

Van Jeruzalem zegt Jezus: *‘Het gebeurt niet dat een profheet gedood wordt buiten Jeruzalem.’* (Lucas 13:33 St. Vert.) En in Zijn rede tegen de Farizeeën sprak Hij:

‘Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt, en stenigt, wie tot u gezonden zijn, hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen vergaderen, gelijk een hen haar kuikens onder haar vleugels vergadert, en gij hebt niet gewild. Zie, uw huis wordt aan u overgelaten. Want Ik zeg u, gij zult Mij van nu aan niet meer zien, totdat gij zegt: Gezegend Hij, die komt in de naam des Heren!’ (Matteüs 23:37-39)

Dit alles heeft zich afgespeeld in het stamgebied van Benjamin, waarin Jeruzalem een centrale plaats innam. Het stamgebied, waaruit het levensonderhoud gehaald moest worden voor alle Benjaminiten, dus ook voor Jeruzalem, zouden we metaforisch kunnen vergelijken met de graanzak van Benjamin uit de Jozef-geschiedenis. Doch in die ‘graanzak’ zit telkens weer de gestolen

‘voorspellingsbeker’, de ‘roof’ van de profetie, de schuld aan het doden der profeten en de weerstand tegen de grote Jozef, de Messias, die op aarde kwam om Gods Naam te openbaren aan de mensen, de Naam Jahwe, Ik ben die Ik ben. (Johannes 17:6) Ook tegen Hem kwam het volk in verzet, terwijl Hij zowel vóór Zijn verschijning in het vlees als daarna niets anders wilde dan in liefde Zijn volk vergaderen, *‘gelijk een hen haar kuikens onder haar vleugels vergadert’*.

Maar het volk wilde niet!

Het wilde alléén de ‘graanzak’. Het wenste geen Samuël en geen profetie. Het volk zei tegen Samuël: ‘Stel een koning over ons aan om ons te richten, als bij alle andere volken.’ Daarmee wilde het volk gelijk zijn als de volkeren rondom. Doch de Here had dit volk bestemd om een *heilig volk* te zijn, een *koninkrijk van priesters*. (Exodus 19:6) Toen nu het volk als de andere volken een koning wenste, omdat het niet wilde dat God koning over hen zou zijn, heeft het inderdaad koningen gekregen. Doch de profet Hosea zegt daarover:

‘Het is uw verderf, Israël, dat gij u keert tegen Mij, uw helper. Waar is toch uw koning, dat hij u zou verlossen in al uw steden, en waar zijn uw regeerders - gij die zei: Geef mij een koning en vorsten! Ik geef u een koning in mijn toorn, en Ik neem hem weg in mijn verbolgenheid.’ (Hosea 13:9-11)

En in Ezechiël 20:32 luidt het woord van de Here, HERE:

‘En wat u in de zin gekomen is zal geenszins geschieden, namelijk dat gij zegt: wij willen aan de volken gelijk worden, gelijk aan de geslachten der landen, door hout en steen te dienen.’

Telkens weer moesten de profeten het volk indachtig maken hoe het alleen Jahwe mocht dienen en telkens weer dwaalde het af en liep andere goden na. Het werd een snelle afgang en het liep

uiteindelijk uit op ballingschap.

Ook waren profeten voorspraak voor het volk bij God om barmhartigheid over hen af te smeken, zoals de profet Daniël, die met het volk in ballingschap naar Babel was gevoerd.

Hij stelde zich solidair met zijn volk op en bad:

‘...wij hebben goddeloos gehandeld en zijn weerspannig geweest; wij zijn afgeweken van uw geboden en van uw verordeningen, en wij hebben niet geluisterd naar uw knechten, de profeten, die in uw naam gesproken hebben tot onze koningen, onze vorsten en onze vaders, en tot het ganse volk des lands. (...)

HERE, moge naar al uw gerechtigheid uw toorn en uw grimmigheid zich toch afwenden van uw stad Jeruzalem, uw heilige berg; want om onze zonden en om de ongerechtigheden onzer vaders zijn Jeruzalem en uw volk tot een smaad geworden voor allen om ons heen.’ (Daniël 9:5,6 en 16)

In de ‘graanzak van Benjamin’ zit telkens weer de ‘roof’ van Gods openbaring.

Bij herhaling is dan ook een ‘arrestatie’ gevolgd met een dodelijke bedreiging!

Precies als in de Jozef-geschiedenis!

Afgedacht van het wegvoeren van de tien stammen na de val van Samaria in 722 v. Chr. vond de eerste ‘arrestatie’ van de twee overgebleven stammen Juda en Benjamin plaats onder Nebukadnessar in 586 v. Chr. Op de 9e Av ging de tempel in vlammen op. (2 Kronieken 36:19) De volgende ‘arrestatie’ was in 70 na Chr. door Titus, ook op de 9e Av. Het zou een ballingschap worden van tweeduizend jaar!

En hoe is de geestelijke gesteldheid van het volk van Gods openbaring nu?

Is het Joodse volk opnieuw tevreden met een ‘graanzak’?

Denkt het met een seculiere staat, een bloeiende economie, een leger en vloot, en een bestaan als ‘de volkeren rondom’ thuis

te kunnen komen en de ballingschap op te kunnen heffen, zonder te geraken tot de heilige status van koninkrijk van priesters?

Is dit woord uit Exodus 19:6, uitgesproken door de Allerhoogste bij Zijn verschijning op de Sinaï, hetwelk gepaard ging met donder en bliksemstralen en een zeer sterk bazuingschal, niet meer van kracht?

En in hoeverre geldt dit voor het woord van Jezus: *‘Zie, uw huis wordt aan u overgelaten. Want Ik zeg u, gij zult Mij van nu aan niet meer zien, totdat gij zegt: Gezegend Hij, die komt in de naam des Heren?’*

Zit dit woord niet meer in hun ‘graanzak’, ofwel de ‘roof’ van Hem, die het Woord Zelf is?

Volgt er nu geen ‘arrestatie’ meer, die tot gevolg zal hebben het herstel van hun ‘familie’ en van de ‘familie’ der ganse mensheid naar het woord over de komst van Elia? (Maleachi 4:5)

Deze laatste vragen kunnen niet zonder meer worden afgevuurd op het volk der verkiezing, daarvoor is er met betrekking tot dit volk te veel gebeurd in de niet-joodse wereld, ofwel in de heidenchristelijke wereld. Als christenen hebben wij, gezien deze lange geschiedenis en het grote lijden van het Joodse volk daarin, alle krediet verloren om met recht dit volk te ‘ondervragen’ over de inhoud van hun ‘graanzak’.

Bovenstaande vragen kunnen alleen gesteld worden in directe opdracht van Hem, die ook gevolmachtigd is tot de zending van de beloofde profeet Elia, (Maleachi 4:5; Matteüs 17:11; Marcus 9:12) wiens opdracht zal zijn een onvoorwaardelijke oproep aan de ganse christenheid om hun eschatologische barmhartigheidstaak jegens het Joodse volk (Romeinen 11:31,32) waar te nemen in het uur van de dreigende banvloek over de hele mensheid.

Immers, ook wij, christenen uit de heidenen, hebben onze eigen ‘Benjamin’, die de ‘roof’ van de ‘profetische beker’ meezeult in zijn ‘graanzak’. Ook wij zullen aan een ‘arrestatie’ niet ontkomen.

De plaatsing naar anciënniteit

Aan de maaltijd geeft Jozef zijn broers precies naar hun leeftijd een plaats. Het zal hun zeker te denken hebben gegeven, evenals het geld, dat bij hun eerste reis boven op het koren in hun zakken lag. Toen zij daarover bij hun tweede reis een opmerking maakten, met de bedoeling dit geld aan de huisbestuurder van Jozef terug te geven, troostte deze Egyptenaar hen met de woorden: *'Weest gerust, vreest niet; de God van u en van uw vader heeft u heimelijk een schat in uw zakken gegeven (...).'* (Genesis 43:23)

In de *'heidenwereld'* heeft de kennis omtrent Gods geheime handelingen met de verkoren familie schijnbaar een bepaalde voorrang.

Stellig zal ook de onthulling van Gods voorlaatste geheimenis van Openbaring 10 in de *heidenwereld* prioriteit krijgen! De eschatologische strekking van de Jozef-geschiedenis als typologische uitbeelding is heel diep en reikt zeer ver.

Ook de plaatsing van de broers aan de maaltijd naar anciënniteit heeft een diepere betekenis dan alleen de stimulans om aan Gods leiding te denken. Daartoe zal deze handeling zeker óók gediend hebben. De broers zullen zich wellicht hebben afgevraagd hoe in Egypte, en nog wel aan het hof van deze hooggeplaatste 'gouverneur', hun geboorte-geschiedenis volledig bekend kon zijn. En mogelijk zullen zij zich eveneens verwonderd hebben over de speciale behandeling die Benjamin ten deel viel.

De diepere betekenis in typologische zin van de 'figuur Benjamin' kunnen we echter alleen verstaan indien we deze bezien in het licht van de geestelijke inhoud van Jakobs naamgeving aan zijn jongste zoon. Zoals reeds opgemerkt was deze naamgeving: 'Benjamin', zoon van mijn rechterhand, een geloofsdaad van de patriarch tegenover de naamgeving van Rachel: 'Ben-oni', zoon van het ongeluk.

Op dit hoge geloofsniveau wijst ook de profeet Jeremia, wanneer hij ten aanzien van Israëls ballingschap en herstel zegt:

‘Zo zegt de HERE: Hoor, te Rama klinkt een klacht, bitter geweest: Rachel weent om haar kinderen, zij weigert zich te laten troosten over haar kinderen, omdat er geen meer is. Zo zegt de HERE: Weerhoud uw stem van wenen, uw ogen van tranen; want er is loon voor uw arbeid, luidt het woord des HEREN, zij zullen terugkeren uit het land van de vijand. Ja, er is hoop voor uw toekomst, luidt het woord des HEREN, de kinderen zullen naar hun gebied terugkeren.’ (Jeremia 31:15-17)

Op dezelfde geestelijke achtergrond doelt Matteüs bij de kindermoord van Bethlehem:

‘Een stem is te Rama gehoord, geweest en veel geklaag: Rachel, wenend om haar kinderen, weigert zich te laten troosten, omdat zij niet meer zijn.’ (Matteüs 2:18)

Wanneer we in de heilige Schrift bij herhaling deze geestelijke werkelijkheid aantreffen, mogen we ook de vrijmoedigheid hebben om hier, aan de maaltijd in Jozefs huis, bij de plaatsing van de stamvaders naar hun anciënniteit, de conclusie te trekken: Israëls geschiedenis loopt niet uit op ‘Ben-oni’, maar op ‘Benjamin’ - niet op ondergang, maar op overwinning.

Op het eerste gezicht lijkt het te resulteren in de ondergang van de familie gezien de bedoeling van Jozef om zijn voorspellingsbeker te stoppen in de graanzak van Benjamin, doch het mondde uit in een volledige overwinning en het herstel van de ganse familie.

De plaatsing naar anciënniteit is symbolisch voor de geboortegeschiedenis van Israël en daarmee voor het *geheel* van Israëls geschiedenis. Benjamin, als jongste, kunnen we overdrachtelijk beschouwen als de jongste historie van het Joodse

volk, met andere woorden: Benjamin krijgt een plaats aan het ‘voeteneinde’ van de geschiedenis. En aan dit ‘voeteneinde’ vond en vindt de ontknoping plaats van het mysterieuze gebeuren met zowel de stamvaders als hun nageslacht. Bij deze ontknoping was Jozef, als profet, betrokken. Sterker nog, hij speelde er een *cruciale* rol in.

Aan het eind van de Jozef-geschiedenis is daar de onthulling van de ‘roof’ van het *ene nodige*, het Woord Gods, gesymboliseerd in de voorspellingsbeker.

Zo zal het ook gaan met de heiden-christelijke ‘Benjamin’. De grote Jozef, de Messias, kent ook de hele kerkgeschiedenis en het ‘voeteneinde’ daarvan. Hij kan ook in ons midden alles foutloos naar anciënniteit in een goede orde rangschikken.

Waar is na tweeduizend jaar de kerkgeschiedenis op uitgelopen?

Wij zijn wel heel ver afgeweken van het begin van de christelijke gemeente, waarover Paulus in zijn brief aan de Efeziërs zegt:

‘Bedenkt daarom dat gij, die vroeger heidenen waart naar het vlees, en onbesneden genoemd werd door de zogenaamde besnijdenis, die werk van mensenhanden aan het vlees is, dat gij te dien tijde zonder Christus waart, uitgesloten van het burgerrecht Israëls en vreemd aan de verbonden der belofte, zonder hoop en zonder God in de wereld. Maar thans in Christus Jezus zijt gij, die eertijds veraf waart, dichtbij gekomen door het bloed van Christus. (...)

‘Zo zijt gij dan geen vreemdelingen en bijwoners meer, maar medeburgers der heiligen en huisgenoten Gods, gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, terwijl Christus Jezus zelf de hoeksteen is. In Hem wast elk bouwwerk, goed ineensluitend op tot een tempel, heilig in de Here, in wie ook gij mede gebouwd wordt tot een woonstede Gods in de Geest.’ (Efeziërs 2:11-13 en 19-22)

Paulus stelt dus dat wij, die vroeger heidenen waren en zonder Christus leefden, uitgesloten van het *burgerrecht Israëls* en vreemd

aan de verbonden der belofte, zonder hoop en zonder God in de wereld, thans in Christus Jezus mochten toetreden en ingaan in Israëls burgerrechten door het bloed van Christus. Maar begrijpen wij wel dat wij door ons ingaan in Israëls erfenis als christenen uit de heidenen nu ook een bijzondere verantwoordelijkheid dragen?

Zijn wij er wel voldoende van doordrongen dat we nu met Jahwe te maken hebben, met Hem wiens Naam is: *'IK BEN DIE IK BEN'*?

Zullen wij dan, aan het 'voeteneinde' van onze geschiedenis aan een 'inspectie' en 'arrestatie' ontkomen?

Als Hij de 'natuurlijke takken' niet gespaard heeft, zal Hij dan de 'wilde takken' ontzien? (Romeinen 11:21)

Is de dreigende banvloek uitsluitend bestemd voor de Joden en blijven wij buiten schot?

De Egyptenaar zegt tegen Jozefs broers: Vreest niet, weest gerust, er is een heimelijke onderhandeling in het spel met de God van u en van uw vader. Met deze woorden is deze Egyptenaar een dienaar van het evangelie, zeker, maar het houdt toch in dat desondanks de graanzakken opengaan en de schrik des Heren zal vallen over de familie van Jakob/Israël. Dit geldt ook nu ten aanzien van de 'familie' der mensheid. Het ontsloeg destijds de familie Jakob/Israël niet en het ontslaat thans ook ons niet van de verantwoordelijkheid voor het 'stelen' van de voorspellingsbeker, de 'roof' van de profetie.

Is dit verantwoordelijkheidsbesef wel enigszins aanwezig over de lengte en breedte van het hedendaagse christendom?

Hebben de kerken, ongeacht hun signatuur, ook maar enig *schuldbesef* ten aanzien van het 'roven' van de profetie?

Het diep tot ons door laten dringen van de geschiedenis die beschreven staat in Genesis 44 kan ons helpen bij het beantwoorden van deze vraag.

Hoe en in welke stemming zijn de broers van Jozef, na de

wonderlijke ervaringen bij de maaltijd, uit Egypte vertrokken? Er was op dat moment reden genoeg om de terugtocht met een gevoel van voldaanheid en optimisme te aanvaarden. Immers, het tij was volledig gekeerd in vergelijking met hun eerste reis. Ze hadden zelfs een maaltijd genoten in de eetzaal van de machtige ‘gouverneur’ van Egypte.

Hun zakken waren tot de rand gevuld met koren.

Simeon was uit de gevangenis ontslagen.

Maar bovenal kon Benjamin veilig onder hun hoede bij hun bezorgde vader worden teruggebracht. Weldra kan deze zijn jongste zoon weer in de armen sluiten. Zijn grijze haar hoefde niet met verdriet in het dodenrijk neer te dalen. Ieder van hen kon van ganser harte zeggen: Wat wil je nog méér?

Nu, Jozef wilde nog méér!

Dat bleek uit hun ‘arrestatie’. Nauwelijks waren zij de stad uit of zij werden achterna gejaagd door Jozefs huisbestuurder. Hier hadden de broers volstrekt niet op gerekend. Nog minder op de beschuldiging: *‘Waarom hebt gij goed met kwaad vergolden? (Waarom hebt gij de zilveren beker gestolen?) Is deze het niet, waaruit mijn heer drinkt en waarmede hij de toekomst pleegt te voorspellen? Gij hebt slecht gehandeld met dit te doen.’* (Genesis 44:4,5)

De broers verdedigden zich krachtig tegen deze beschuldiging van de huisbestuurder van Jozef. Ze doen een beroep op hun eerlijkheid, die toch gebleken is uit het feit, dat zij het geld van de eerste reis weer hebben willen afdragen. Waarom zouden zij dan zilver en goud willen stelen uit het huis van de onderkoning?

Zo zeker zijn zij van hun zaak, dat zij zelf het eventuele doodvonnis uitspreken over degene bij wie de beker gevonden zou worden: *‘Degene van uw knechten, bij wie (de beker) gevonden wordt, moge sterven, en bovendien zullen wij mijn heer tot slaven zijn.’* (vers 9)

Wat een risico!

Theoretisch schiepen zij hiermee de mogelijkheid dat vader Jakob géén van zijn zonen terug zou zien! Deze houding is

tekenend voor hun zelfvertrouwen. Zij achtten het volslagen uitgesloten dat de huisbestuurder van de onderkoning ook maar iets in hun zakken zou vinden dat gestolen was.

Dan volgt de inspectie.

De broers haasten zich om hun zakken van de lastdieren af te laden en deze te openen. En van de oudste tot de jongste stelt Jozefs huisbestuurder een onderzoek in naar de inhoud van de zakken. Het moet al een onheilspellend teken voor hen geweest zijn toen zij zagen hoe het geld, waarmee zij het koren betaald hadden, voor de tweede maal boven op het graan in hun zakken lag. Maar de grootste schrik kwam toen bovendien de beker werd gevonden in de zak van Benjamin.

Opnieuw was er dus een belastend getuigenis tegen hen in het *morele* vlak - het geld dat in hun zakken lag. Maar bij Benjamin werd het allerzwaarste getuigenis tegen hen gevonden in het *religieuze* vlak, namelijk het *stelen* van de *profetie*, waardoor zowel Egypte als de volkeren rondom, inclusief de familie Jakob/Israël gered werden.

Is er een zwaarder 'goed met kwaad vergelden' denkbaar?

Juist hier barst bij vele moderne exegeten de kritiek volledig los. De vraag wordt dan gesteld: Had Jozef dit alles, reeds vanaf de eerste reis van zijn broers, niet wat humaner kunnen regelen? Lijkt zijn manier van doen niet te veel op een komediespel? Had hij, met gebruikmaking van zijn overwicht vanwege zijn hoge status, niet heel gemakkelijk een dialoog kunnen arrangeren met zijn broers, om zich langs die weg - hen daarbij natuurlijk wijzend op hun schuld - aan hen bekend te maken?

Gerekend naar menselijke maatstaven zijn dit geen onlogische vragen. Natuurlijk had Jozef de mogelijkheid om het zo te regelen. Maar vast staat, dat heel de procedure die Jozef voerde met zijn broers, naar vorm én inhoud voortvloeide uit de wijsheid Gods die aanwezig was in de ziel van Jozef. Elke andere vorm zou een ernstige devaluatie betekenen van de gevolgde procedure. Het

ging in deze geschiedenis immers in eerste instantie niet om de herkenning en het hervinden van elkaar als familie. Primair gaat het hier - zoals in de ganse heilsgeschiedenis van het komende rijk Gods - om de herkenning en erkenning van het schuldig staan tegenover de goddelijke openbaring! Dáár was deze zware 'procesgang' voor nodig en dáárvóór was deze abrupte 'arrestatie' van de broers op hun terugreis naar hun land voor bedoeld.

Halt!

Zó kom je niet thuis met je volle zakken en je lieve Benjamin!

Bovendien is de procedure en de vorm van deze arrestatie, ja juist de vorm van arrestatie, met als gevolg de ontdekking van de voorspellingsbeker in de graanzak van Benjamin, een goddelijke waarschuwing voor volgende generaties tot in een verre toekomst en zelfs tot in de *Messiaanse toekomst*.

Deze pijnlijke procedure perst uiteindelijk bij Juda zijn ontroerende boeterede uit de ziel en heeft bij hem als gevolg een werkelijk *religieus* schuldbesef: *'God heeft de schuld uwer knechten aan het licht gebracht.'* (Genesis 44:16)

Eerst nu kan hij de woorden aan zijn vader wáármaken en smeekt hij om borg te mogen staan voor Benjamin:

'Maar uw knecht is borg geworden voor de jongen bij mijn vader met deze woorden: indien ik hem niet tot u breng, dan moge ik te allen tijde tegenover mijn vader schuldig staan. Nu dan, laat toch uw knecht in de plaats van de jongen als slaaf voor mijn heer achterblijven, en de jongen trekke met zijn broeders mee. Want hoe zou ik naar mijn vader heentrekken, wanneer de jongen niet bij mij is? Ik zou het verdriet niet kunnen aanzien, dat mijn vader zou treffen.' (Genesis 44:32-34)

Zulke woorden en zo'n overgave om volledig borg te staan voor zijn jongste broer, getuigen van een waarachtige wedergeboorte. Daarvan getuigt eveneens de houding van de andere broers. Toen de voorspellingsbeker gevonden werd in de zak van Benjamin en

zij de gelegenheid kregen om vrijuit te gaan, kozen ook zij voor een borgtochtelijke solidariteit en lieten Benjamin niet alleen teruggaan om gevonnist te worden. (Genesis 44:13)

Vergeleken met de oude geschiedenis van Jozefs verwerping en uitlevering is dit niet minder dan de wedergeboorte van heel de familie.

Daarop openbaart Jozef zich.

In deze geschiedenis ligt in kiem een waarschuwing aan de ganse mensheid van alle tijden: Pas op voor de gedachte dat Jakob/Israël voor eeuwig onontvankelijk zou zijn voor een totale wedergeboorte! De profet Ezechiël is daar heel duidelijk in. Wanneer hij moet profeteren over Israëls herstel en loutering zegt hij:

'Zo zegt de Here HERE: niet om uwentwil doe Ik het, o huis Israëls, maar om mijn heilige naam, die gij ontheiligd hebt onder de volken in wier gebied gij gekomen zijt. Ik zal mijn grote naam die onder de volken ontheiligd is, die gij temidden van hen ontheiligd hebt, heiligen; en de volken zullen weten, dat Ik de HERE ben, luidt het woord van de Here HERE, wanneer Ik Mij voor hun ogen aan u de Heilige zal betonen. Ik zal u weghalen uit de volken en u bijeenvergaderen uit alle landen, en Ik zal u brengen naar uw eigen land; Ik zal rein water over u sprengen, en gij zult rein worden; van al uw onreinheden en afgoden zal Ik u reinigen; een nieuw hart zal Ik u geven en een nieuwe geest in uw binnenste; het hart van steen zal Ik uit uw lichaam verwijderen en Ik zal u een hart van vlees geven. Mijn geest zal Ik in uw binnenste geven en maken, dat gij naar mijn inzettingen wandelt en naarstig mijn verordeningen onderhoudt. Gij zult wonen in het land dat Ik uw vaders gegeven heb; gij zult Mij tot een volk zijn en Ik zal u tot een God zijn.' (Ezechiël 36:22-28)

Borgstelling en openbaring

Hoe komt het toch dat ineens Juda naar voren treedt? Eerst al bij zijn vader door zijn belofte borg te zullen staan voor Benjamin en ook nu op het 'moment suprême' van hun arrestatie en voorgeleiding voor de 'rechter' als verdachten van een doodzonde.

Voor dit optreden van Juda is geen menselijke verklaring te geven, behalve die van de eeuwige verkiezing van Juda en van de stam van Juda, waaruit de Messias zou voortkomen.

Jakob ziet op zijn sterfbed door de heilige Geest:

Juda, gij zijt het; u zullen uw broeders loven; uw hand zal zijn op de nek uwer vijanden; voor u zullen zich uw vaders zonen nederbuigen. Juda is een leeuwenwelp; gij zijt van de roef opgeklommen, mijn zoon; hij kromt zich, hij legt zich neder als een leeuw en als een oude leeuw; wie zal hem doen opstaan?

De scepter zal van Juda niet wijken, noch de wetgever van tussen zijn voeten, totdat Silo komt; en Dien zullen de volkeren gehoorzaam zijn.'
(Genesis 49:8-10 St. Vert.)

Juda is zó met hart en ziel één met zijn vader, dat hij zegt: Ik zou het verdriet van mijn vader niet kunnen aanzien.

Op deze existentiële *borgstelling* van Juda volgt de *openbaring van Jozef*. Diens bekendmaking: 'Ik ben uw broeder Jozef', in *aansluiting* op de hartstochtelijke en borgtochtelijke rede van Juda, was niet minder dan een openbaring, een 'Apocalyps'.

Een geschiedenis vol van Gods leiding ging open.

Enkele voorbeelden van het verband tussen *borgstelling* en *openbaring* in de heilsgeschiedenis mogen in dit geschrift niet achterwege blijven. Dit om aan te tonen hoe consequent God in de geschiedenis deze lijn doortrekt tot in de voleinding.

Een soortgelijke existentiële *borgstelling* als die van Juda

treffen we aan bij de profeet Daniël. In het eerste jaar van het koningschap van Darius lette Daniël in de boeken op het getal van de jaren, waarover het woord des Heren tot de profeet Jeremia gekomen was, namelijk dat Hij over de puinhopen van Jeruzalem zeventig jaar zou doen verlopen, en merkte daarbij op dat de tijd van de ballingschap volgens deze woorden bijna ten einde zou moeten zijn. Daarop komt Daniël in actie. Hij gaat vasten en bidden en spreekt een indrukwekkende schuldbelijdenis uit voor God.

Wanneer Daniël in solidariteit met het volk pleit op de barmhartigheid Gods, wanneer hij zo *borg* is voor het volk, komt, *terwijl hij nog bidt*, onmiddellijk de engel Gabriël gevlogen en ontvangt hij de *openbaring* over het herstel van Jeruzalem. (Daniël 9)

Degene die qua borgstelling alles en iedereen in de schaduw stelt is natuurlijk Jezus Christus Zelf. Hij is het Lam dat geslacht is en Zijn offer op Golgotha maakte de openbaring aan Johannes mogelijk. Niemand was waardig om de boekrol van de geschiedenis te openen en haar zegels te verbreken - dus de ontsluiting te geven van de geheimen van de toekomst en het Koninkrijk Gods. Alleen het Lam heeft die zedelijke waardigheid omdat Hij borg stond tot op de bodem van de hel.

Zijn 'geslacht zijn' verschaft het Lam de waardigheid de boekrol te openen. Het is de oorzakelijkheid ervan, hetgeen duidelijk tot uitdrukking komt in het woordje 'want' in Openbaring 5:9,10:

'Gij zijt waardig de boekrol te nemen en haar zegels te openen; want Gij zijt geslacht en Gij hebt (hen) voor God gekocht met uw bloed, uit elke stam en taal en volk en natie; en Gij hebt hen voor onze God gemaakt tot een koninkrijk en tot priesters, en zij zullen als koningen heersen op de aarde.'

Alleen het Lam dat geslacht is heeft bij God de zedelijke of morele kwaliteit om Zijn plan te kennen *tot aan de voleinding*.

In het spoor van Jezus ontving ook de martelaarsgemeente, waarvan de apostel Johannes de exponent is, openbaring van God. Immers, hij was verbannen op het eiland Patmos om het woord Gods en het getuigenis van Jezus. Dáár en in die omstandigheden ontving hij visioenen over de mensenzoon en over hetgeen weldra geschieden zou.

In Johannes 15:13 verklaart Jezus: *‘Niemand heeft grotere liefde, dan dat hij zijn leven inzet voor zijn vrienden.’* Hijzelf staat als de wezenlijke uitbeelding van Gods liefde borg voor Zijn vrienden en vervolgens legt Hij een verband tussen deze *borgtochtelijke* liefde en de *openbaring* die Hij ontvangt van de Vader: *‘Ik heb u vrienden genoemd, omdat Ik alles, wat Ik van mijn Vader gehoord heb, u heb bekend gemaakt.’* (Johannes 15:15)

Dezelfde strekking heeft het woord van Jezus in Johannes 7:16,17:

‘Mijn leer is niet van Mij, maar van Hem, die Mij gezonden heeft; indien iemand diens wil doen wil, zal hij van deze leer weten, of zij van God komt, dan of Ik uit Mijzelf spreek.’

Gehoorzaamheid aan de wil van God is ook een vorm van borg staan, waardoor het licht over de waarheid van het evangelie in de ziel van de mens opgaat.

Daarop heeft Jozef reeds gewezen toen zijn broers angstig werden na de dood van Jakob. Bij zijn bekendmaking aan zijn broers had hij al, tot driemaal toe, gewezen op zijn borgtochtelijk vooruitgestuurd zijn om een groot volk in het leven te behouden (Genesis 45:5,7,8), hetgeen hij na de dood van zijn vader nogmaals bevestigde. (50:20)

Vanuit het borgtochtelijke optreden van Jozef mogen zijn broers openbaring ontvangen over Gods vergevende liefde. De door God verwekte borgstelling is de basis voor de vergeving

der zonden. Deze vergeving mag een mysterie heten en onze menselijke logica te boven gaan, doch het is de waarheid, die door en in de kruisdood van Jezus bevestigd is. Van hieruit kan verkondigd worden: *'Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en hun zonde niet meer gedenken.'* (Jeremia 31:34) God ziet dan geen zonde meer in Jakob en geen ongerechtigheid in Israël.

Daarom dienen wij acht te slaan op de woorden van Paulus als hij schrijft: Hoe onnaspeurlijk zijn Zijn wegen! Wie heeft Zijn Geest bestuurd? (Romeinen 11:33,34)

Zijn wij, christenen uit de heidenen, ook niet borgtochtelijk vooruitgestuurd om het Joodse volk te dienen? (Romeinen 11:31)

Is het Joodse volk, zowel in hun val als in hun opstanding, niet vooruitgestuurd om voor de mensheid de weg naar de vrede te banen en alle volkeren te waarschuwen voor de grote en doorluchtige Dag des Heren?

Hoe onnaspeurlijk zijn Zijn wegen!

Het was voor de patriarch Jakob een ogenblik moeilijk om de goddelijke ontknoping van zijn eigen familiegeschiedenis te aanvaarden. Nadat Jozef zich aan zijn broers bekendgemaakt heeft zegt hij: *'Brengt mijn vader haastig hierheen.'* (Genesis 45:13) Maar wanneer deze hoort dat Jozef nog leeft is zijn hart er eerst koud onder. (vers 26) Pas als zij *al* de woorden overbrachten die Jozef tot hen gesproken had en hij de wagens zag aanrollen, die Jozef gestuurd had, vol geladen met de rijkdommen van Egypte, pas toen werd zijn geest levendig en zei hij: *'Het is genoeg, mijn zoon Jozef leeft nog'* (vers 28) Ook dit tafereel in de Jozef-geschiedenis mogen we zien als een gelijkenis van hetgeen in de toekomst staat te gebeuren.

In verband met de *status* van het Joodse volk en in verband met hetgeen God gaat doen in de heidenwereld, zullen de 'wagens' van Gods genade vol geladen worden. De 'volheid der heidenen' zal ingaan en de 'onderkoelde', 'ijskoude' Jakob/Israël - nu als

totaliteit genomen, het hele Joodse volk dus, dat eerst het hart volkomen koud heeft als het om de Jezus van tweeduizend jaar geleden gaat - die 'ijskoude' Jakob/Israël wordt levendig als hij ziet wat God gedaan heeft in Zijn vervullend handelen in de heidenwereld en hij al de woorden hoort die God gesproken heeft. Ook de woorden uit Openbaring 10 - het voorlaatste geheimenis en de uitleg daarvan door de profet Elia. Wanneer dit alles zich voltrokken heeft, pas dan komt heel het Joodse volk tot de conclusie: Het is genoeg! Jezus leeft! Geprezen is Hij, die komt in de Naam des Heren!

Hun wederaanneming wordt dan als een opstanding uit de dood voor heel de mensheid. Want de Zoon is niet gekomen om de aarde te verderven en de mensheid te vernietigen, maar om te zorgen dat Zijn schapen weide vinden en overvloed.

Uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid!

Hand in eigen boezem

We merkten reeds op dat wij, christenen uit de heidenen, niet het recht hebben om met de beschuldigende vinger van het kerkelijke gezag naar de inhoud van de 'graanzak' van de Joodse 'Benjamin' te wijzen, maar allereerst de 'graanzakken' van onze eigen kerkelijke denominaties aan een 'inspectie' moeten onderwerpen. Onze 'stammen' zullen immers, wanneer de grote 'arrestatie' zal plaatsvinden en de heilige Geest een algehele 'inspectie' zal uitvoeren, evenzeer schuldig worden bevonden aan het stelen van de 'profetische beker' van de grote Jozef, onze Here Jezus Christus.

Is deze 'roof van de profetie' van kerkelijke zijde niet de oorzaak voor het zoeken van de mensheid naar houvast in deze uiterst gevaarlijk geworden wereld?

Als David een ogenblik zijn precaire positie tekent met de

woorden: *'Er is slechts één schrede tussen mij en de dood'* (1 Samuël 20:3), dan kan de mensheid van nu met een variatie op deze tekst concluderen: Er bevindt zich slechts één druk op de nucleaire knop tussen ons voortbestaan en de absolute ondergang van heel de mensheid. De wapens, waarmee mensen en volkeren elkaar bedreigen, zijn sinds de knots van Kaïn tot het uiterste geperfectioneerd. We spreken nu over ABC-wapens. Door de toerusting met dit Atomaire, Biologische en Chemische massavernietigingstuig zijn we heel reëel genaderd tot een grenssituatie van 'zijn of niet zijn'.

Een absolute impasse dreigt!

Geen wonder dat zovelen troost gaan zoeken in zogenaamde spirituele bewegingen en trachten een nieuwe ankergrond te vinden in de diepten van onze menselijke existentie. Dromen zijn weer in. Engelen, of wat daarvoor door moet gaan, zijn van harte welkom. Esoterische geschriften worden verslonden. Kortom, juist in het aangezicht van de grote dreiging is er in de doolhof van ons menselijke bestaan een zoeken en soms wanhopig tasten naar een uitgang, die vrede brengt voor de eigen ziel en voor de wereld rondom.

Hoe komt het toch dat de aloude boodschap van het evangelie niet massaal aanslaat, terwijl toch door zeer velen het dreigende karakter van onze dagen wel wordt ingezien?

Met deze vraag worden we met de neus op de uitermate gecompliceerde hedendaagse verhoudingen gedrukt. Echter, we redden het niet met het registreren hiervan of met het beschrijven van onze bevindingen en beoordelingen. In allerhande publicaties wordt er geschreven over de politieke en kerkelijke impasses. Maar wie reikt de oplossing aan?

Wat kunnen wij doen?

Het allereerste en het allerbelangrijkste is: Bidden om de doorwerking van de heilige Geest, opdat die in onze harten de bereidheid verwekken zal om tot een *radicaal zelfonderzoek*

te komen, zowel in ons persoonlijk leven als in alle denkbare levensverbanden.

Om het in de beeldspraak van de Jozef-procedure te zeggen: Bereidheid om 'halt op de plaats' te maken en de 'graanzakken' te laten inspecteren om te zien óf wij en waar wij, in welke vorm en gradatie dan ook, deelhebben aan de 'roof' van de 'beker' van Jezus en van Zijn profetisch getuigenis. *Signalen* die ons allen, zonder uitzondering, wijzen op de absolute noodzakelijkheid van zo'n inspectie zijn er volop!

Als eerste signaal moet wel genoemd worden de verhouding der christenheid tegenover het Joodse volk. Reeds in de kerstboodschap klinkt de belofte van 'vrede op aarde', in relatie tot de mensen van Gods verkiezing. Deze belofte geldt dus allereerst het Joodse volk.

Na de verwerping van Jezus als de beloofde Vrededorst vindt het evangelie zijn weg van Jeruzalem naar Rome. De gemeente van Rome neemt nog altijd - zeker wat de kwantiteit der leden aangaat - het voortouw in het wereldwijde, helaas versplinterde, kerkendom.

Wanneer het christendom een door de heilige Geest geleide 'inspectie' van de eigen 'graanzak' moet ondergaan, zal deze kerk dan aan zo'n inspectie ontkomen?

Daarbij rijst de vraag: Hoe is de verhouding van de Rooms-Katholieke Kerk (RKK) tot het jodendom nu?

Officiële verklaringen van de zijde van de RKK geven hierop tot op zekere hoogte een antwoord. Van belang is de verklaring door de leden van de Nederlandse RK Bisschoppenconferentie, afgelegd in oktober 1995 te Utrecht. We citeren hieruit het volgende:

'Een traditie van theologisch en kerkelijk anti-judaïsme heeft bijgedragen tot het ontstaan van een klimaat waarin de 'sjoa' kon plaatsvinden. Een zogenoemde 'katechese van de verguizing'

leerde dat het jodendom na de dood van Christus als volk verworpen zou zijn.

Mede door zulke tradities stonden ook in ons land katholieken soms gereserveerd tegenover Joden, soms zelfs onverschillig of afkerig. Direct na de oorlog was dit nog merkbaar bij de terugkeer van onderduikers en overlevenden uit de vernietigingskampen.

Wij wijzen deze traditie van kerkelijk anti-judaïsme af en betreuren de afschuwelijke gevolgen ervan. Met onze paus en met andere bisschoppenconferenties veroordelen wij elke vorm van antisemitisme als een zonde tegenover God en de mens.⁵

De aanleiding tot dit woord van de Nederlandse bisschoppen is onder andere het document 'Nostra aetate' van het Tweede Vaticaans Concilie van 28 oktober 1965 onder Paus Paulus VI. Plechtig staat boven dit document:

'BISSCHOP PAULUS de geringste onder de dienaren van God samen met de vaders van het heilige concilie ter blijvende herinnering

Verklaring over de houding van de kerk ten opzichte van de niet-christelijke godsdiensten.'

Uit dit document het volgende citaat:

'Hoewel de gezagsdragers van de Joden met hun aanhangers de dood van Christus hebben doorgedreven, kan toch datgene wat tijdens Zijn lijden werd bedreven noch alle toen levende Joden zonder onderscheid noch de Joden van onze tijd worden aangerekend.'⁶

Uiteraard wordt hetzelfde standpunt weergegeven in de Katechismus van de Katholieke Kerk.⁷

In een commentaar van Kardinaal Bea op Vaticanum II lezen we hoe hij niet alleen breedvoerig een exegetische onderbouwing tracht te geven van de concilieverklaring over de Joden, maar ook hoe hij het zo centrale woord van Jezus inzake het oordeel over Jeruzalem bij zijn betoog betreft:

‘...opdat op u zal neerkomen al het onschuldig bloed dat op de aarde vergoten is, vanaf het bloed van de onschuldige Abel tot aan het bloed van Zakarias, de zoon van Barakias, die gij vermoord hebt tussen de tempel en het altaar. Voorwaar, Ik zeg u: Dit alles zal neerkomen op dit geslacht.’ (Matteüs 23:36)

‘...uw vijanden ... zullen u met uw kinderen die in u wonen, neersmakken en zij zullen in u geen steen op de andere laten, (...) omdat gij de tijd, waarin barmhartig op u werd neergezien, niet hebt erkend.’ (Lucas 19:43,44)⁸

Kardinaal Bea:

‘In het oordeel dat Jerusalem treffen zal gaat het niet alleen om de kruisiging van Jezus; in de opsomming van oorzaken die Jezus ervoor aangeeft (vgl. Mt. 23, 31-36) wordt deze zelfs niet uitdrukkelijk genoemd. Het is veeleer een straf voor ‘al het onschuldige bloed dat op de aarde vergoten is, vanaf het bloed van de onschuldige Abel tot aan het bloed van Zakarias, de zoon van Barakias’, en daarenboven voor dat van de profeten, wijzen en leraren die Jezus zou zenden. Het oordeel over Jerusalem vormt dus een soort *conclusie* van een duizendjarige geschiedenis van ontrouw en verzet tegen God. Ook hier is het dus *niet* het feit van het behoren tot het joodse volk, dat het oordeel bepaalt, maar het handelen tegen God in, tegen zijn gezanten en profeten, vooral natuurlijk tegen Jezus.

Bovendien moet men rekening houden met het typisch

profetisch perspectief, waarin het oordeel over Jerusalem tegelijk type en symbool is van het laatste oordeel over het kwaad en de aan God vijandige machten. (...) Het oordeel over Jerusalem en zijn verwoesting maken dus deel uit van Gods openbaring aan de mensheid, en in zijn bijzondere episode geeft God iets te zien van de verschrikkelijke werkelijkheid van het oordeel waarmee de geschiedenis der mensheid zal worden afgesloten. Aangezien die werkelijkheid, volgens de heilige schrift, van beslissende betekenis voor de mensheid is, ligt het geheel van de goddelijke pedagogie om er een weerschijn van te laten doordringen in de menselijke geschiedenis, bij wijze van strenge, maar doeltreffende en heilzame vermaning.’

Concluderend stelt Kardinaal Bea:

‘Als nu dit de betekenis van het verschrikkelijke oordeel over Jerusalem is, dan is de oorzaak en het motief niet gelegen in een vermeende collectieve schuld van het uitverkoren volk, maar in hetzelfde criterium dat, volgens de schrift, altijd geldt voor het oordeel van God en dat Paulus aldus geformuleerd heeft: ‘Hij zal eenieder vergelden *naar zijn werken...*’ (Rom. 2,6-8)⁹

Het ligt niet in de bedoeling hier met een breedvoerig exegetisch tegenbetoog op het zeer aanvechtbare standpunt van Kardinaal Bea in te gaan, maar wel moet geconstateerd worden het gemis aan de erkenning en behandeling van het grote TEKEN dat Jezus gelegd heeft in de oordeelwoorden van Matteüs 23 en 24. Immers, direct na de woorden van Jezus over de verantwoordelijkheid voor het rechtvaardige bloed dat op de aarde vergoten is, vervolgt Hij in Matteüs 23:37:

Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt, en stenigt, wie tot u gezonden zijn, hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen vergaderen, gelijk een hen haar

kuikens onder haar vleugels vergadert, en gij hebt niet gewild. Zie, uw huis wordt aan u overgelaten. Want Ik zeg u, gij zult Mij van nu aan niet meer zien, totdat gij zegt: Gezegend Hij, die komt in de naam des Heren!

Het gaat hier om het grote GODSTEKEN van de waarachtigheid van Zijn zending door de Vader als Messias. Dit TEKEN valt niet los te denken van de unieke en universele plaats die het verkoren Joodse volk 'als volk in zijn geheel' inneemt krachtens hun status van koninkrijk van priesters. (Exodus 19:6)

De woorden over het bloed van de rechtvaardigen uit alle tijden, zelfs vanaf Abel - toen er nog geen Joden bestonden - wijst op een uniek ambt van het Joodse volk als geheel, en krachtens dit ambt op een verantwoordelijkheid die ver uit gaat boven de algemene verantwoordelijkheid waaronder vanzelfsprekend alle volkeren geplaatst zijn. Er valt nu eenmaal een vaste wet te bespeuren in Israëls verbondsverkeer met de Eeuwige, namelijk deze: Verbreekt Israël door ongeloof en zondige praktijken het Verbond, dan is bij verharding telkens de straf: verbanning uit het heilige land. Kanaän is als het ware het 'radarscherm', waarop Israël kan aflezen hoe het met de eigen verhouding tot God gesteld is. Wordt door Israël de band met God verbroken, dan dreigt ook de band met het land verbroken te worden. En vanwege de representatieve plaats in het geheel der mensheid raakt de breuk van het drievoudig snoer: God - Israël - het heilig land - ook al de volkeren der wereld.

Niet voor niets kondigt Jezus na de oordeelsuitspraak ten aanzien van het volk Israël in Matteüs 23, direct aansluitend in Matteüs 24 de ontreddering der volkeren aan door gerichten, die over de hele aarde zullen komen.

Daarom is de oprichting van de staat Israël in 1948 zo'n adembenemend gebeuren. Het is veel meer dan een politieke of staatkundige aangelegenheid. Met Zijn zware aankondiging over Jeruzalems toekomst heeft Jezus Zich, evenals in Lucas 21:24:

Jeruzalem zal door de heidenen vertrapt worden, totdat de tijden der heidenen zullen vervuld zijn’, óók op de aardse tijdlijn gefixeerd, vastgelegd. Tevens ligt in Zijn woorden opgesloten dat de voleinding niet zou komen éér het Joodse volk Hem zou hebben erkend als Messias. Ten aanzien van deze woorden van Jezus is de oprichting van de Staat Israël dus wel degelijk een test-case, een soort proef op de som.

Stel, dat er na veel strijd en beproeving tenslotte toch door de staat Israël vrede gesloten kan worden met alle landen rondom, en dit land er uiteindelijk een soort ‘rompstaat’ aan overhoudt, wat zouden wij dan moeten denken van Jezus’ oordeelsaankondigingen?

Het is óf ... óf!

Of het Joodse volk bereikt, buiten de erkenning van Jezus als Messias, via onderhandelingen en accoorden echte vrede in de regio en verre omstreken, óf de God van Israël stuwt de geschiedenis zodanig in de richting van een absolute impasse, dat er slechts één mogelijkheid over blijft, namelijk het uitroepen aan het adres van Jezus van Nazareth: Geprezen is Hij die komt in de Naam des Heren.

Dit óf ... óf is ook wel in Joodse kring als een TEKEN onderkend. Dr. I. Swelheim waagt de krasse uitspraak: ‘Het feit dat het Joodse Volk zich heeft opgericht zonder het middelaarschap van hun Christus, is een symbool van het Joods Gelijk.’¹⁰

Een dergelijke terminologie als ‘joods gelijk’ heeft een zware religieuze lading en herinnert ons aan het Bijbelse gebruik van het woord ‘gelijk’, namelijk het door de loop der gebeurtenissen ‘in het gelijkgesteld worden door een *rechterlijke* uitspraak des Heren’. (Psalm 105:19, Jesaja 43:9) Hoewel Dr. Swelheim vanuit zijn joodse standpunt een eerlijke conclusie trekt en daarmee tot op zekere hoogte het TEKEN-karakter van ballingschap en herstel erkent, zal toch in de toekomst openbaar worden dat zijn interpretatie van het ‘joodse gelijk’ niet bevestigd zal worden

door een uitspraak des Heren.

Integendeel!

De terugkeer in het door God aan Abraham en zijn nageslacht beloofde land via het seculiere zionisme is te vergelijken met de herbouw van Jericho ondanks het vloekwoord van Jozua in Jozua 6:26, met als gevolg de ondergang van het geslacht van de architect Hiël en de onmiddellijk daaropvolgende zending van Elia, die het droogtegericht aankondigde.*

Het blijkt ons mensen dus mogelijk om tegen een goddelijk vloekwoord in te bouwen.

Maar tegen welke prijs?

Het gevolg was destijds de grote ‘arrestatie’ in de vorm van een Karmelgericht.

Zou het dan nu anders gaan?

Paus Johannes Paulus II verklaart in zijn boek nooit twijfels te hebben gehad over de erkenning van de staat Israël.¹¹

Zijn opvatting harmonieert vanzelfsprekend met de voorstelling van Vaticanum II over de verhouding van Kerk en Israël.

Zelfs vermeldde de pers hoe er in 1995 een olijfboom geplant werd in de tuin van het Vaticaan toen werd gevierd dat het Vaticaan en Israël in 1994 diplomatieke betrekkingen aanknoopten. Hetzelfde blad vermeldt hoe deze boom, samen met een Chanoeka-kandelaar symbolisch dienstdeed om het vijftigjarig bestaan van de staat Israël te vieren, dat een aanvang nam op het Chanoekafeest van 1997. Kardinaal Cassidy en Buitenland-minister Jean Luis Taurin staken, namens de paus, de Chanoeka-kandelaar aan. Het evenement vond plaats als onderstreping van de verbeterde relatie tussen Israël en de Rooms-Katholieke Kerk.¹²

Betekent deze olijfboom, die geplant is ter ere van de toenadering tussen Israël en Rome, een ‘symbolische optie’ op de machtige toekomst van de ene herstelde kudde, de gemeente

* Zie Sjofar-serie deel 1, hoofdstuk 3 over het ‘Hiël-bouwen’.

Gods, samengesteld uit het Joodse volk en de christelijke gemeente uit alle volkeren?

Is deze machtige toekomst verenigbaar met een seculiere Joodse staat?

Staat de ene 'olijfboom' reeds als een 'symbolische optie' hiervan in de tuin van het Vaticaan en dus onder de hoede van de RKK?

Als dit inderdaad de gedachte is, dan kon bij de ontknoping van de geschiedenis de desillusie voor de RKK wel eens zeer groot zijn! De bekering van het Joodse volk zal namelijk het afhouden betekenen van een systeem, waardoor zeer veel 'ten kwade' gedacht werd: '*...indien God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, Hij zal ook u niet sparen.*' (Romeinen 11:21)

De grote 'arrestatie' is op komst in een onvoorstelbaar zware wereldcrisis. Ook nu zal een 'Karmelgericht' uitsluitel moeten geven over het 'waarheidsgehalte' van de woorden van Jezus.

Doch het oordeelswoord van Jezus heeft ook een heilskant.

Hij toch poneert: '*...gij zult Mij van nu aan niet meer zien, totdat gij zegt: Gezegend Hij, die komt in de Naam des Heren.*'

Wie het grote godsteken miskent heeft ook geen oog voor de heilskant ervan: Het Joodse volk komt *als volk* tot bekering.

Paulus profeteert: '*Want, indien hun verwerping de verzoening der wereld is, wat zal hun aanneming anders wezen dan leven uit de doden?*' (Romeinen 11:15)

Hun ambt als 'koninkrijk van priesters' wordt weer effectief!

De apostel waarschuwt: '*...opdat gij niet eigenwijs zoudt zijn, wil ik u niet onkundig laten van dit geheimenis: een gedeeltelijke verharding is over Israël gekomen, totdat de volheid der heidenen binnengaat, en aldus zal gans Israël behouden worden.*' (Romeinen 11:25,26)

Er is een sterk verband tussen het géén rekening houden met de komende bekering van gans Israël en het wijs zijn bij zichzelf in de heidenwereld. Vele dogmatische constructies en kerkelijke wetten en structuren zijn de vruchten geworden van

deze 'eigenwijsheid'. Vele pogingen om het onformuleerbare te formuleren had - samen met de inquisitie-praktijken - een eindeloze verdeeldheid van de christenheid tot gevolg.

Als de 'stenen van het verbroken pinksteraltaar' in een 'Eliaans Karmelproces' omwille van Israëls bekering zullen worden samengevoegd, zal dit voor heel het kerkendom - inclusief Rome - een afhouden betekenen van alle scheefgetrokken verhoudingen.

De grote tempelreiniging komt!

Hij zal in drie dagen Zijn tempel weer oprichten!

Jesus zegt: *'Voorwaar, Ik zeg u, dit geslacht zal geenszins voorbijgaan, voordat dit alles geschiedt. De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan.'* (Matteüs 24:35)

Het is daarom zeer teleurstellend dat Vaticanum II zowel aan het grote godsteken - de ballingschap - als ook aan het komende herstel, niet de plaats toekent die het verdient. Daardoor ontstaat er een lacune in het verwachtingspatroon van een zeer omvangrijke denominatie. Deze lacune blijkt ook uit de woorden van Kardinaal Bea over het Joodse volk als heilsinstelling voor de mensheid:

'Natuurlijk is het waar, dat het joodse volk niet langer het volk Gods is in de zin van *heilsinstelling voor de mensheid*. Maar de reden is niet, dat het verstoten is, maar eenvoudig het feit dat zijn taak om de komst van het godsrijk voor te bereiden met de komst van Jesus en de stichting van de kerk afgesloten is. Van nu af veranderen de aard van het volk Gods en de wijze waarop men er zich bij aansluit volkomen: het 'volk Gods' van het nieuwe testament is niet meer beperkt tot een enkel volk, noch plant het zich voort langs vleselijke weg, maar door het geloof. Maar dit alles betekent niet, dat daarmee de verkiezing van het 'Israël naar het vlees' verloochend zou zijn, want 'God kent geen berouw over zijn genadegaven noch over zijn roeping.' (Rom. 11,29)

Israël blijft bemind bij God omwille van de vaderen.¹³

Wanneer het ambt van het Joodse volk als *heilsbestemming voor de mensheid* inderdaad zou hebben opgehouden te bestaan met de komst van Jezus en de stichting van de kerk, zoals Kardinaal Bea beweert, hoe is dan de hooggestemde verwachting van de apostel Paulus aan het slot van zijn betoog in Romeinen 9 t/m 11 te verklaren? In de vorm van een lofzang spreekt hij de verwachting uit dat hun aanneming een opstanding uit de doden zal betekenen, een nieuwe lente. Daarbij past de aanbidding, waarmee hij eindigt: *‘Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen: Hem zij de heerlijkheid tot in eeuwigheid! Amen’.* (11:36)

De door Paulus geformuleerde verwachting stemt volledig overeen met de toespraak van Petrus in Handelingen 3:11-26, waarin de apostel een verbinding legt tussen de bekering van het Joodse volk en de tijden van verademing:

‘Komt dan tot berouw en bekering, opdat uw zonden uitgedelgd worden, opdat er tijden van verademing mogen komen van het aangezicht des Heren, en Hij de Christus, die voor u tevoren bestemd was, Jezus, zende: Hem moest de hemel opnemen tot de tijden van wederoprichting aller dingen, waarvan God gesproken heeft bij monde van zijn heilige profeten, van oudsher.’ (Handelingen 3:19-21)

De bekering van het Joodse volk zal ook in het horizontale vlak de loop der geschiedenis doen veranderen en wel in de richting van de wereldvrede.

Voorts zijn de denkbeelden van Vaticanum II inzake de afwezigheid van de collectieve schuld van het Joodse volk in flagrante tegenspraak met de toespraak van *juist* Petrus. Letterlijk zegt de apostel: *‘En nu, broeders, ik weet, dat gij uit onkunde hebt gehandeld, gelijk ook uw oversten.’* (Handelingen 3:17)

Echter, de geloofsbelijdenis van de RKK stelt:

‘Rekening houdend met de complexiteit van het historisch proces van Jezus, zoals het in de evangelieverhalen naar voren komt en wat ook het aandeel moge geweest zijn van de persoonlijke zonde van de acteurs in het proces (Judas, het Sanhedrin, Pilatus) - God alleen kent dit - kan men niet alle Joden van Jeruzalem voor het proces verantwoordelijk stellen, ondanks de kreten van een gemanipuleerde menigte en de algemene verwijten die besloten liggen in de herhaalde oproep tot bekering na Pinksteren. Jezus, die op het kruis woorden van vergeving heeft gesproken, en Petrus, die zijn meester ook hierin volgde, hebben de joden van Jeruzalem en zelfs hun leiders op grond van hun ‘onwetendheid’ (Hand. 3:17) verontschuldigd.’¹⁴

Nergens valt er in het Nieuwe Testament onderscheid te maken tussen de leidlieden en een zogenaamde ‘*gemanipuleerde*’ onderlaag, het volk, als het gaat om het doden van ‘de Leidsmannen ten leven’ (Handelingen 3:15) Ook is het hoogst belangrijk dat Petrus aan het slot van zijn rede wijst op het verbond van God met Abraham en de daaraan verbonden belofte: In uw nageslacht zullen *alle stammen der aarde* gezegend worden. (3:25)

Petrus ziet dus zowel de verwerping van Jezus wel degelijk collectief, maar eveneens het van eeuwigheid bestemde ambt om *universeel* voor alle geslachten een zegen te zijn. Een ‘schorsing’ voor een bepaalde tijd betekent nog niet een ‘ontzetting’ uit dit ambt. De *ontkenning* van het ambt, waarin het Joodse volk tot aan de voleinding gesteld is, is de *wortel* van alle *antisemitisme*. Elke vorm van antisemitisme dient krachtig te worden bestreden als zonde tegen God en de mensheid.

De verklaring van de bisschoppen in dit verband mag verwelkomd zijn als een stap in de goede richting - het zij zo - maar als deze

verklaring wordt ingekapseld in de bredere samenhang van conciliaire uitspraken, zoals die van Vaticanum II, en daarmee aan het Joodse volk geen *'heilsbestemming voor de mensheid'* meer wordt toegekend, en het als een 'feit' verkondigd wordt dat 'zijn taak om de komst van het godsrijk voor te bereiden met de komst van Jezus en de stichting van de kerk afgesloten is', dan is daarmee de verklaring van de bisschoppen ontkracht en wordt de indruk gewekt van een opportunistisch proberen de geleden schade aan geloofwaardigheid van de kerk als instituut, vanwege een indirecte bijdrage aan de gruwelijke shoah, te herstellen.

Ook het document *'We remember: A reflection on the Shoah'* (Wij herinneren ons: een beschouwing over de Shoah) getuigt niet van het wezenlijke schuldbesef over de 'roof' van het profetische Woord. Hoogstens wordt beleden dat individuele gelovigen binnen de RKK zich schuldig gemaakt hebben aan antisemitische denkbepelden of daden en anderzijds dat zij mogelijk uit angst te weinig hebben gedaan voor hun Joodse medemensen.¹⁵

Doch dit is niet de kern van de zaak. Losgelaten is de vermaning van Paulus in de brief aan de Romeinen: *'... opdat gij niet eigenwijs zoudt zijn, wil ik u niet onkundig laten van dit geheimenis: een gedeeltelijke verharding is over Israël gekomen ...'* Losgelaten is bovendien het geheel van Paulus' betoog in Romeinen 9-11, waarin hij op hooggestemde toon aankondigt: *'Wat zal hun aanneming anders wezen dan leven uit de doden?'* (11:25)

Had de kerk maar eeuwenlang van de kansel laten horen welk een gewichtige plaats en missie het Joodse volk inneemt voor de doorbraak van het Rijk Gods!

Deze nalatigheid is de hoofdoorzaak waardoor er generatie op generatie een antisemitisch klimaat kon ontstaan, en waardoor mede uiteindelijk de shoah kon plaatsgrijpen. Helaas zwijgen zowel Vaticanum II als ook het recente document *'We remember: A reflection on the Shoah'* hierover.

Factoren die tot nu toe een onbijbelse instelling tegenover het Joodse volk hebben bepaald zijn samengevat:

1. Het door de 'bruidsgemeente uit de heidenwereld' loslaten van de blijvende opdracht om Israël als volk 'tot jaloersheid te verwekken'.
2. De inadequate interpretatie van het grote 'teken Gods' inzake de waarachtigheid van Jezus' zending door de Vader. (Matteüs 23:38,39)
3. Het verzwakken van de boodschap der apostelen door de eigenmachtige afwijzing van collectieve schuld aan de dood van Jezus.
4. De uitschakeling in het ons opgelegde verwachtingspatroon van een *heilsbestemming* van het Joodse volk, waardoor elke bestemde taak van dit volk in de dienst van de komst van het Koninkrijk Gods, qua volk, als beëindigd wordt beschouwd.
5. Een absoluut foutieve exegese inzake het begrip 'volheid der heidenen' uit Romeinen 11:25.
6. Een overschatting van de eigen denominatie als zou de bedoeling van het Nieuwe Testament inzake 'het Lichaam van Christus' met de RKK adequaat gerealiseerd zijn. Het decreet over de oecumene van het Tweede Vaticaans concilie zegt uitdrukkelijk:
'Immers, alleen door de katholieke kerk van Christus, die het 'algemeen heilsmiddel is' kan men toegang hebben tot de gehele volheid van de heilsmiddelen. Wij geloven namelijk, dat de Heer aan het ene apostelcollege, waarvan Petrus het hoofd is, alle goederen van het Nieuwe Verbond heeft toevertrouwd, en wel om op de aarde één lichaam van Christus te vormen, waarbij allen die reeds op enigerlei wijze tot het volk van God behoren, volledig moeten worden ingelijfd.'¹⁶

7. Het onbekend zijn met het geheimenis van de donderslagen uit Openbaring 10, het voorlaatste geheimenis Gods.*

Toelichting bij punt 5 over de exegese inzake de volheid der heidenen:

Hierover schrijft Kardinaal Bea:

“Tenslotte blijft de verzekering die God zelf ons gegeven heeft, dat hun gebrek aan geloof slechts tijdelijk is, totdat - op de dag die slechts aan God bekend is, zegt ons conciliedocument - de massa der heidenen het godsrijk binnengegaan zal zijn en zo geheel Israël gered zal worden.”¹⁷

Volgens deze exegese is het Griekse woord voor ‘volheid’ hier vertaald met het kwantitatieve woord ‘massa’, een opvatting die algemeen verbreid is. Zo gezien is er in de aardse tijd, binnen het kader van de geschiedenis en vóór de voleinding, natuurlijk geen ruimte meer voor Israëls taak in de voorbereiding op een komst van het rijk Gods.

Hoewel in eerdere publicaties het begrip ‘volheid der heidenen’ reeds breedvoerig uiteengezet is, kan een korte beschouwing hierover in dit verband niet gemist worden.

Het Griekse woord ‘πληρωμα’ (*pleroma*) heeft in dit verband echter een geheel andere betekenis. Wanneer wij vers 12 van Romeinen 11 vergelijken met vers 15, dan blijkt dat het woord ‘val’ in vers 12 en ‘verwerping’ in vers 15 correlatieve begrippen zijn, dus in het betoog van Paulus een gelijkgerichte betekenis hebben. Evenzo ‘volheid’ in vers 12 en ‘aanneming’ in vers 15. ‘Volheid’ staat tegenover ‘val’, zoals ‘verwerping’ staat tegenover ‘aanneming’. Daarom is het ook volkomen onjuist om in het begrip ‘volheid’ iets kwantitatiefs te zien als ‘het volle getal’ of

* Zie Sjofar-serie deel 2, hoofdstuk 4.

‘de massa’. Bedoeld is niet een *bij de voleinding* binnengaan in het Koninkrijk Gods van de ‘massa’, maar een *historisch* ingaan van Gods *vervullend* ingrijpen in de geschiedenis van kerk en wereld.

‘Volheid’ wil zeggen: God vervult Zijn belofte, zowel over de heidenwereld - dit is *de volheid der heidenen* - als over het Joodse volk - dit is *de volheid van Israël*.

We kunnen het ook aldus formuleren: ‘Volheid’ is het door Gods vervullend handelen tot zijn beloofde bestemming komen in het Koninkrijk Gods, zowel voor de heidenwereld als voor het Joodse volk.

Als God een belofte heeft gegeven is er zolang deze belofte nog niet is vervuld, een leemte of ‘leegte’. Wordt deze ‘leegte’ aangevuld door een daad Gods, dan spreekt de Schrift over een ‘volheid’. (Efeziërs 1:10; Galaten 4:4)

Zo zal de volheid der heidenen de ‘intermezzo-tijd’ zijn, waarin God hetgeen Hij reeds aan Mozes in uitzicht gesteld heeft (Deuteronomium 32:21) naar Zijn soevereine welbehagen en naar de *‘tijden en gelegenheden die Hij in Zijn eigen macht gesteld heeft’* (Handelingen 1:7 St. Vert.) gaat uitvoeren.

Juist deze belofte brengt Paulus in zijn betoeg in verband met de volheid der heidenen:

‘Door hun val is het heil tot de heidenen gekomen, om hen tot najver op te wekken. Betekent nu hun val rijkdom voor de wereld en hun tekort rijkdom voor de heidenen, hoeveel te meer hun volheid!’ (Romeinen 11:11,12)

Uit bovengenoemde samenvatting moge blijken hoezeer een oproep aan de ganse christenheid om zich te verenigen in een eendrachtige erkenning van het bloed van het Lam Gods, teneinde de eschatologische barmhartigheidstaak jegens het Joodse volk te kunnen volbrengen, gehinderd wordt of mogelijk zelfs voorlopig geblokkeerd wordt door onder meer de houding van Rome en de ‘leer der laatste dingen’ van deze kerk. En dit,

terwijl de grote en wereldwijde ‘arrestatie’ dreigt!

De apostel Petrus zegt:

‘En wij hebben het profetische woord dat zeer vast is, en gij doet wel dat gij daarop acht hebt, als een licht schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlicht, en de morgenster opgaat in uw harten.’ (2 Petrus 1:19 St. Vert.)

Er komt een nieuwe dag!

Een dag, waarover Jesaja ten aanzien van het Joodse volk aankondigt:

‘Vreemden zullen gereed staan om voor u de kudden te weiden, vreemdelingen zullen uw akkerlieden en uw wijngaardeniers zijn; maar gij zult priesters des HEREN heten, dienaars van onze God genoemd worden; gij zult het vermogen der volkeren genieten en u op hun heerlijkheid beroemen.’ (Jesaja 61:5,6)

Zoals in het oude Israël het volk uit alle stammen de priesterstam moest vrijstellen voor de dienst in de tempel, zo zal op wereldschaal eenmaal de ganse christenheid het tot bekering gekomen Israël vrijstellen voor hun universele priesterdienst aan alle geslachten der aarde.

Verdeling van het heilig Land zal geen vrede brengen, maar de rolverdeling in het Koninkrijk Gods, zoals door Jesaja geprofeteerd, zal de enige mogelijkheid zijn om zowel in de regio van het Midden-Oosten, als ook op mondiaal niveau, vrede te bereiken.

In genoemde pericoop geeft Jesaja de richtlijnen aan voor de oprichting van de *ware oecumene*. Om die oecumene heeft Jezus gebeden in Zijn hogepriesterlijk gebed: ‘...opdat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U, dat ook zij in Ons één zijn; opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt.’ (Johannes 17:21,22 St. Vert.)

Verdeeldheid der christenen barricadeert de voortgang van

het evangelie. Doch elk oecumenisch streven buiten de opdracht aan het Joodse volk om, is tot mislukking gedoemd. Wanneer binnen een bepaalde denominatie gestreefd wordt naar eenheid zonder enige positieve betrokkenheid op het Joodse volk, dan ontaardt een dergelijke poging gemakkelijk in een valse synthese en daarmee in een ontheiliging van de grote en enige Naam onder de hemel gegeven tot zaligheid, de Naam van Jezus.

Wanneer het besluit valt om Jezus te doden en Kajafas zegt: *'...gij beseft niet, dat het in uw belang is, dat één mens sterft voor het volk en niet het gehele volk verloren gaat'*, dan vermeldt de Schrift onmiddellijk daarop: *'Doch dit zei hij niet uit zichzelf, maar als hogepriester van dat jaar profeteerde hij, dat Jezus zou sterven voor het volk, en niet alleen voor het volk, maar om ook de verstrooide kinderen Gods bijeen te vergaderen.'* (Johannes 11:50-52)

God is liefde, óók als Hij een 'arrestatie' moet uitvoeren en onze 'graanzakken' moet inspecteren! Het doel is positief, namelijk de redding van de hele familie der kinderen Gods.

Maar wanneer de genoemde procedure naar een climax gaat, vooral dán is het iedere christen geboden voorzichtig te zijn in het oordelen over leden van welk kerkgenootschap dan ook. Zelfs wanneer het een denominatie betreft, waarin men het hier en daar niet zo nauw neemt met betrekking tot de grote heilsfeiten uit de Schrift. Immers, God ziet altijd het *hart* van de gelovige aan wanneer dit volkomen gericht is op Jezus Christus en Dien gekruisigd.

Waar de Schrift zegt: *'De heilige Geest zal u in alle waarheid leiden'* (Johannes 16:13 St. Vert.), daar geldt dit voor allen, die in Zijn Naam geloven. Ook de uitleiding van die gelovigen uit instituten die zijn afgeweken van de leer der apostelen moeten wij toevertrouwen aan de leiding van de heilige Geest. Hij zal scheiding maken tussen licht en duisternis.

Ook *nu* is Jezus met innerlijke ontferming bewogen over de schare, die uiteengedreven is door duistere machten. Machten, die helaas deels ook van kerkelijke origine zijn.

Wij dienen altijd onderscheid te maken tussen de instituten en de daartoe behorende individuele gelovigen. Natuurlijk ontslaat het die gelovigen niet van de plicht hun persoonlijke verantwoordelijkheid na te komen bij geconstateerde dwalingen en misstanden van het systeem. Hiertoe vermaant ons Judas in zijn brief vers 3:

‘Geliefden, daar ik mij in alle opzichten beijver u te schrijven over ons gemeenschappelijk heil, zie ik mij genoodzaakt het te doen met de vermaning, tot het uiterste te strijden voor het geloof, dat eenmaal de heiligen overgeleverd is.’

Het is niet de bedoeling geweest om hier één specifieke kerk kritisch onder de loep te nemen. Het hierboven genoemde voorbeeld dient uitsluitend als model om aan te tonen hoe groot de noodzaak is om ons, christenen uit de heidenen, *collectief* te onderwerpen aan een ‘inspectie’ door de heilige Geest inzake onze ‘geloofsbrieven’. Want ook in kerkelijk opzicht ligt er een *collectieve* schuld aan de ‘roof’ van de ‘beker’ van Jezus.

De verwarring en de ontredding is ontstellend!

Het ‘pinksteraltaar’ ligt in puin!

Maar de grote oprichting is eveneens op komst! De morgenster zal opgaan in de harten van hen die de Here Jezus liefhebben.

Moge spoedig de tijd aanbreken, waarvan Jesaja spreekt als hij het jaar van het welbehagen des Heren uitroept:

‘... een dag der wrake van onze God; om alle treurenden te troosten, om over de treurenden van Sion te beschikken, dat men hen geve hoofdsieraad in plaats van as, vreugdeolie in plaats van rouw, een lofgewaad in plaats van

*een kwijnende geest. En men zal hen noemen: Terebinten der gerechtigheid, een
planting des HEREN, tot zijn verheerlijking (...)*

*In plaats van uw schande wordt u dubbele vergoeding en in plaats
van smaad zullen zij jubelen over hun deel; zo zullen zij dan in hun land
dubbele vergoeding verkrijgen, blijvende vreugde zal hun geworden. Want Ik,
de HERE, heb het recht lief. (...)*

*Want zoals de aarde haar gewas voortbrengt en een hof zijn zaaisel doet
uitspruiten, zo zal de Here HERE gerechtigheid en lof doen uitspruiten voor
het oog van alle volken.³ (Jesaja 61)*

Zijn wraak is barmhartig!

Noten:

- ¹ Rabbijn S. Ph. De Vries Mzn: 'Joodse ritensymbolen', pag. 225, De Arbeiderspers, Amsterdam, 1968
- ² Othmar Keel: 'De wereld van de oud-oosterse beeldsymboliek en het Oude Testament', pag. 243, J.H. Kok, Kampen, 1984
- ³ Dr. C.J. Goslinga: 'Korte verklaring der Heilige Schrift, Samuel', pag. 302, J.H. Kok, Kampen, 1956
- ⁴ J. Soetendorp: 'Symboliek der joodse religie', pag. 171, Uitgeversmaatschappij W. de Haan N.V., Zeist, 1958
- ⁵ NIW, 27 oktober 1995
- ⁶ 'Constituties en Decreten van het Tweede Oecumenisch Vaticaans Concilie', pag. 247, vertaling: mgr. K. Pessers o.f.m. en mgr. Dr. R. Staverman o.f.m., Katholiek Archief, Amersfoort, 1967.
- ⁷ 'Katechismus van de Katholieke Kerk', pag. 137,138, Licap c.v.b.a., Brussel, Secretariaat Rooms-Katholiek Kerkgenootschap, Utrecht, 1995
- ⁸ Augustinus kardinaal Bea: 'Vaticanum 2 - [4] De kerk en het joodse volk', pag. 59,60, Paul Brand, Hilversum-Antwerpen, 1967
- ⁹ idem, pag. 63,64
- ¹⁰ 'Levend Joods Geloof', 11e jaargang, nr. 3, februari 1965
- ¹¹ Paus Johannes Paulus II: 'Over de drempel van de hoop', pag. 102, Veen Uitgevers Groep, Amsterdam/Antwerpen, 1994
- ¹² Nieuw Israëlitisch Weekblad, jaargang 133, nummer 14, 31 december 1997
- ¹³ Augustinus kardinaal Bea: 'Vaticanum 2 - [4] De kerk en het joodse volk', pag. 75, Paul Brand, Hilversum-Antwerpen, 1967
- ¹⁴ 'Katechismus van de Katholieke Kerk', pag. 137,138, Licap c.v.b.a., Brussel, Secretariaat Rooms-Katholiek Kerkgenootschap, Utrecht, 1995
- ¹⁵ Commission for religious relations with the Jews (Cardinal Edward Idris Cassidy e.a.): 'We remember: A reflection on the Shoah', 16 maart 1998
- ¹⁶ 'Katechismus van de Katholieke Kerk', pag. 189, Licap c.v.b.a., Brussel, Secretariaat Rooms-Katholiek Kerkgenootschap, Utrecht, 1995
- ¹⁷ Augustinus kardinaal Bea: 'Vaticanum 2' - [4] De kerk en het joodse volk', pag. 78, Paul Brand, Hilversum-Antwerpen, 1967

HOOFDSTUK 6

HET GEBEENTE VAN JOZEF

Een doodskest met 'Toekomst'

Waarom toch eindigt het boek Genesis - het boek over het ontstaan, de wording, de geboorte van hemel en aarde - met een doodskest?

Bij de eerste bladzijden van dit Bijbelboek 'brult' alles als het ware de grond uit. Het is één en al leven. Is het dan niet paradoxaal dat dit boek afgesloten wordt met de mededeling over een doodskest? Immers hoofdstuk 50:26 vermeldt: *'En Jozef stierf, honderd en tien jaar oud, en men balsemde hem, en hij werd in een kist gelegd, in Egypte.'*

We vernemen niets over een 'pompeuze' begrafenis met veel ceremonie eromheen, niets over een praalgraf of een 'mastaba', waarvan er vele gelegen zijn rondom de piramide van Cheops en waarin als regel hooggeplaatste personen van het Egyptische hof begraven werden, geen piramidale bijzetting dus, maar alleen de simpele mededeling: *'...en hij werd in een kist gelegd, in Egypte.'*

Toch is deze kist, deze sarcofaag, niet zomaar een kist. Het is een kist met het gebeente van Jozef. Een kist, waarop Jozef een 'testamentaire beschikking' heeft gelegd, een soort 'optie', en wel onder een plechtige eed, die hij door zijn broers liet afleggen.

Daarom kreeg deze kist met het gebeente van Jozef het karakter van een 'sacrament', een getuigenis, een geloofsbelijdenis. Door de eed die hij liet zweren was Jozefs sarcofaag gewijd tot een 'profetie' van het komende ingrijpen Gods om het verkoren volk een exodus te bereiden uit Egypte. Jozefs beschikking over wat er na zijn dood gebeuren moest met zijn gebeente was een 'neen' tegen het religieuze en politieke systeem van Egypte:

‘Door het geloof heeft Jozef aan het einde van zijn leven gewaagd van de uittocht der kinderen Israëls en voorschriften gegeven over zijn gebeente.’
(Hebreeën 11:22)

Jozefs geloof kon onmogelijk in harmonie gebracht worden met de religieuze gedachtewereld van Egypte, alleen al niet vanuit de oude Egyptische beschouwingen over het ontstaan van de wereld. In deze zienswijze werd immers het geschapene geplaatst boven de Schepper.

De zon behoort volgens Genesis 1:14-18 tot het geschapene. Geheel anders is de voorstelling in de wereldbeschouwing van het oude Egypte. Daar is de zon een godheid en de koning een zoon van de zonnegod.

Uit de chaoswateren zou een heuvel zijn opgedoken, een soort ‘navel der aarde’, een plaats, waar de aarde bij de geboorte is afgebonden, en die daardoor als krachtcentrum zeer geschikt was als zetel voor de vergoddelijkte koning. Vanuit dit krachtcentrum werden de oerwateren beheerst en kreeg de wereld de nodige ordeningen. Genoemde ‘oerheuvelmystiek’ werd vertaald en weerspiegeld in de bouwvorm van de piramiden. Vooral de trapvormige toerusting van de piramiden symboliseerde de oerheuvel.

Het is opmerkelijk hoe hier een parallel ligt met de ‘oerheuvelmystiek’ van het oude Babel. Aangenomen wordt dat er in de verre oudheid een volk in Egypte is binnengedrongen, waarvan de beschaving in sommige opzichten overeenkwam met die uit het oude Mesopotamië. Het is dus niet geheel onmogelijk dat dit volk, door de onderwerping van de autochtone Egyptische bevolking, de godsdienst en mystiek van Egypte beïnvloed heeft. Het is echter ook niet uit te sluiten dat de gedachte over het ontstaan van de wereld vanuit de chaoswateren spontaan is ontstaan.

Onafhankelijk van Mesopotamië kan er een reminiscentie, een

overblijfsel aan kennis en mystiek, afkomstig zijn uit de geslachten van vóór de zondvloed. De sfinxen van Egypte schijnen althans te staren naar een prehistorie ver achter de horizon van de oudste faraonische dynastieën.

Het is echter zonneklaar dat de Egyptische piramiden en de Babylonische ziggurats volledig ‘familie’ zijn van elkaar. Beide, zowel de ziggurat als de piramide, zijn het archetypen voor de structuur van een totalitaire staat met een vergoddelijkte godkoning aan de top.*

Exodus: een goddelijke ingreep

Ook in de tijd van Jozef gold de Faraó nog steeds als de zonnegod en had hij aandeel aan de kosmische macht. Hij was aan een god gelijk.

Krachtens zijn huwelijk met een dochter van Potifera, de priester van On, (Genesis 41:45) was Jozef uiteraard volledig bekend met de functie van de machtige, elitaire priesterkaste van Egypte. De stad On, die door de Grieken vertaald werd met de naam Heliopolis (Zonnestad), was beroemd om de ‘godgeleerdheid’ van haar priesters. De priesterkaste fungeerde mede als een sterke ‘veiligheidsgordel’ om de troon van Faraó. De priesters genoten zelfs een bepaalde onschendbaarheid, zoals blijkt uit Genesis 47:26, waar vermeld wordt dat van alle particuliere grondbezit één vijfde deel afgestaan moest worden aan Faraó, terwijl de grond van de priesters van deze maatregel werd uitgezonderd. Dit onderstreept de gewichtige factor, die de priesterkaste was in de religieuze en politieke infrastructuur van Egypte.

Hoe kon Jozef, die óók volledig op de hoogte was van de roeping van zijn overgrootvader Abraham, in wie alle geslachten der aarde gezegend zouden worden, zich na zijn dood laten

* Zie Sjofar-serie deel 2, hoofdstuk 1 over de oerheuvelmystiek

bijzetten in een Egyptisch graf, dat bovendien nog omgeven zou zijn door allerhande magie? Immers, de overledene kreeg allerlei magische formules mee en bezweringen die de ziel moesten begeleiden en beschermen in het hiernamaals.¹

Door zijn testamentaire beschikking begeeft Jozef zich gelovig op de lijn van Abrahams 'neen' tegen Babel. In tegenstelling tot de statische Egyptische godsdienst had Jozef wel eschatologische verwachtingen voor de toekomst. Hij zegt: *'God zal zeker naar u omzien en u uit dit land voeren naar het land, dat Hij Abraham, Isaak en Jakob onder ede beloofd heeft.'* (Genesis 50:24) Het land Gosen zal slechts een 'voorlopig' verblijf zijn. God zal eenmaal Zijn volk 'bezoeken' met een uitleiding uit Egypte en een heenleiding naar Kanaän.

In deze eschatologische verwachting schuilt reeds een zekere parallel met het 'voorlopige' karakter dat eveneens het kenmerk zal zijn van de 'tijden van verkwikking'. Er komt een vervullend handelen Gods over de heidenwereld. Deze 'volheid der heidenen', die door dit handelen van God zal ontstaan, zal gevolgd worden door Gods ingrijpen in de situatie van Israël, en de tijden van verkwikking brengen - het vrederijk.

Dit vrederijk, dit intermezzo in de wereldgeschiedenis (Openbaring 10), is vergelijkbaar met het land 'Gosen', dat destijds werd toegewezen aan het volk Israël. In het land Gosen mag de 'kerk' van het oude verbond uitgroeien, echter slechts totdat het moment aangebroken is, waarop er een Farao komt, die Jozef niet gekend heeft en door wie het volk een verschrikkelijke onderdrukking moet ondergaan. Deze Farao vertoont de kenmerken van de 'Farao' der laatste ronde, de antichrist.

Elke 'god-koning' brengt zijn eigen wreedheid en tirannie met zich mee. De satan tracht altijd weer als 'overste van deze wereld' een hoofdkwartier in te richten en een gecentraliseerd machtssysteem op te bouwen om van daaruit zijn aanvallen te richten op het Lam Gods en vooral langs religieuze misleidingen

tenslotte de antichrist op de troon te zetten.

Jozefs uitspraak: *'God zal u gewis bezoeken'* (St Vert.), doet hij in relatie tot zijn testamentaire beschikking over zijn gebeente. Het is alsof er tegen het einde van zijn leven reeds zo veel veranderd is in de verhouding van zijn volk tot het Egyptische regime, dat er voor zijn besef een ingreep Gods en een goddelijke uitleiding noodzakelijk zal zijn. De begrafenis van zijn vader was nog voor heel Egypte een indrukwekkende plechtigheid. De hele familie trok mee naar Kanaän. (Genesis 50:7-14) Er kwamen Egyptische wagens en paarden aan te pas en buiten de familie van Jozef maakten alle dienaren van Faraó en de oudsten van zijn huis en al de oudsten van Egypte deel uit van de begrafenisstoet. Een geweldig grote stoet, waarvan de Kanaänieten zeiden: *'Dit is een zware rouw der Egyptenaren; daarom gaf men daaraan de naam Abel-Misraïm'*. (50:11)

Dat er mogelijk in de periode van Jozefs levenseinde een verandering in de verhouding tot de Egyptische bevolking was ontstaan wordt duidelijk uit de geschiedenis van die tijd.

Het Bijbels Handboek vermeldt:

'Vermoedelijk was bij Jakobs dood Zuid-Egypte onder Sequenen-Ra reeds opgestaan tegen Apepi. Maar in Noord-Egypte waren de Hyksos nog sterk, en de weg naar Kanaän stond hun nog open, zodat Jozef gelegenheid vond zijn vader in Hebron te gaan begraven (Gen. 50:13) Met het jaar van Jozefs dood echter staan we heel dicht bij de finale verdrijving der Hyksos. Misschien was de toestand reeds zo kritiek, dat aan een begrafenis in Kanaän niet meer viel te denken. Hoe dit ook zij, het lijk van Jozef bleef in Egypte. Doch de zonen Israëls hadden hem moeten zweren, dat ze het bij hun uittocht zouden meevoeren naar Kanaän; Gen. 50:24-26. En zo is het ook geschied; Ex. 13:19; Jozua 24:32.'²²

Jozefs verwachting dat God het volk gewis zou bezoeken krijgt hierdoor een extra accent. Immers, zoals reeds opgemerkt, verhaalt de Hebreënbrieff over het *geloof*, waardoor Jozef aan het einde van zijn leven heeft gewaagd van de uittocht der kinderen Israëls en voorschriften gegeven heeft over zijn gebeente. Dit geloof heeft zowel betrekking op zijn rotsvaste vertrouwen op de God van Israëel, die Zijn volk zeker zal uitleiden uit Egypte, als op zijn antithetische instelling tegenover de faraonische gedachtewereld.

Jozefs einde naderde.

Een Egyptische tombe paste niet in zijn verwachtingspatroon. Wel een plechtige eed inzake zijn gebeente. Eveneens de eenvoudige woorden aan het slot van het 'boek der geboorte':
'...*hij werd gelegd in een kist, in Egypte.*'

Een doodskist!

Maar een kist met een 'toekomst'!

Zijn brekende ogen waren gericht op die 'Toekomst'.

Het zou nog eeuwen duren.

Maar - HET KWAM ...

'En Mozes nam het gebeente van Jozef mee, omdat deze de zonen van Israëel plechtig had doen zweren: God zal zeker naar u omzien, dan zult gij mijn gebeente vanhier met u meevoeren.' (Exodus 13:19)

'Het gebeente van Jozef, dat de Israëlieten uit Egypte meegevoerd hadden, heeft men te Sichem begraven, in het stuk land, dat Jakob voor honderd stukken geld van de zonen van Hemor, de vader van Sichem, gekocht had, en dat de Jozefieten verkregen tot een erfelijke bezitting.' (Jozua 24:32)

De sarcofaag als sacrament

Als er één volk op aarde is, dat - vanaf zijn ontstaan tot op de dag van vandaag - bijna tot in het oneindige het begrip

‘vreemdelingschap’ doorleefd en doorleden heeft, dan is het wel het volk Israël.

Reeds Abraham voelde zich een ‘vreemdeling’ in het beloofde land. (Genesis 23:4) Ook Jakob leed onder de vreemdelingschap, vooral na de akelige geschiedenis die zich in Sichem heeft afgespeeld. Zo was Jozef zich, ondanks zijn hoge positie aan het Egyptische hof, eveneens bewust van zijn ‘vreemdelingschap’. Toch zouden we hem onrecht aandoen - en dus verkeerd zijn - wanneer we Jozef een soort ‘heimwee’ naar zijn geboorteland zouden toedichten als ‘motief’ voor zijn testamentaire beschikking ten aanzien van zijn gebeente. Jozef liet zich nooit leiden door een ‘bloed en bodem’ gedachte, zoals we reeds zagen tijdens de procedure die hij voerde met zijn broers. In deze procedure heeft hij het bewijs geleverd van zijn zuivere motieven.

Bovendien bezat de familie Jakob/Israël in Kanaän eigenlijk niets anders dan een familiegraf in Hebron en een strook land in Sichem, door Jakob aangekocht van de zonen van Hemor. (Genesis 33:18-20)

De werkelijke motivatie voor Jozefs testamentaire beschikking bestond uitsluitend uit de eerbiediging van de status, reeds bij diens roeping uit Babel door God aan Abraham en zijn nakomelingschap gegeven. Een status, waardoor alle geslachten der aarde gezegend zouden worden. Tot die status behoorde ook het toekomstige bezit van het door de Eeuwige toegewezen land. Deze status en toewijzing hadden in Jozefs leven zelfs prioriteit boven elke vorm van bloedverwantschap of rasoverweging of chauvinistische instelling.

Jozef ging er vanuit, dat God het volk in de voortgaande ‘vreemdelingschap’ eenmaal zou bezoeken. Zijn geloof in de trouw van God was de wortel van zijn beslissing om, wanneer dit ‘bezoek’ van God zou plaatsvinden, zijn gebeente te laten meevoeren naar het beloofde land. Het zou dan ook van een niet te peilen betekenis zijn dat zijn sarcofaag als een ‘sacrament’ bleef

functioneren, zowel tijdens het lijden van zijn volk gedurende de verdrukking onder een Farao die Jozef niet gekend had, als tijdens de uittocht die God Zijn volk bereidde door Mozes en Jozua.

Zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament kent de heilige geschiedenis momenten en fasen van dermate hevige spanningen, dat het eigenlijk ons voorstellingsvermogen te boven gaat. Een voorbeeld daarvan zijn de gebeurtenissen bij de intocht in Jeruzalem in Lucas 19.

Als de schare Jezus uitbundig begroet en de gehele menigte der discipelen vol blijdschap God met luider stem begon te prijzen en zeiden: *‘Gezegend Hij, die komt, de Koning, in de naam des Heren; in de hemel vrede en ere in de hoogste hemelen’*, hetgeen een directe verwijzing is naar Psalm 118:26, is dat enige Farizeeën blijkbaar toch wat te gortig en vragen zij Hem: *‘Meester, bestraf uw discipelen.’* Jezus’ antwoord daarop is: *‘...indien dezen zwegen, zouden de stenen roepen.’* (vers 40)

Jezus doorvoelt de geladenheid van dit moment. De schare nu het zwijgen opleggen is onmogelijk. De spanning van het gebeuren is groot. De schare prijst Hem als Messias. Dit rechtvaardigt zijn krachtige uitspraak: *...indien dezen zwegen, zouden de stenen roepen.*

Maar wat te denken van het aanbreken van de dag, waarop - naar Jozefs voorzegging - God omzag naar Zijn volk ter uitleiding uit Egypte?

Zware plagen troffen Egypte.

Menselijk gesproken was het onmogelijk om los te komen uit de ‘moordklauwen’ van Farao. Het is niet in te denken wat moeders, die hun pasgeboren jongetjes moesten prijsgeven aan de krokodillen, aan leed hebben doorstaan. De slavendienst bij de tichelovens was ondraaglijk.

Een dikke Bijbel met ‘wonderverhalen’ hadden zij niet, alleen overleveringen, die verhaalden over Abrahams roeping en zijn visioenen over een verbond. (Genesis 15) Voorts wisten zij van

Gods leiding in het leven van Isaak en Jakob.

Maar verder?

Het enige tastbare in hun midden was de ‘doodskist’ van Jozef, die als een ‘sacrament’ een belofte was voor hun komende uitleiding. Een lichtpunt in hun zware bestaan.

Maar het duurde zo lang! Eeuwen!

En dan ... plotseling is het er.

Mozes!

Hoe groot moet de spanning zijn geweest in de Paasnacht! Eindelijk verlossing, na zoveel ellendige jaren van onderdrukking. Doch hoe hectisch de toedracht van het haastige vertrek ook was, bij alle drukte om het fors uitgegroeide volk in slagorde uit Egypte te leiden vergat Mozes niet de sarcofaag met het gebeente van Jozef mee te nemen.

Die sarcofaag had een sterke, religieuze uitstraling.

Wanneer in kritieke momenten het volk gevaar liep om in een diepe depressieve stemming te verzinken en zelfs ging murmureren, dan riep de sarcofaag herinneringen op aan Jozefs levensgang vol geloof en uitredding. Van deze momenten en hachelijke situaties zouden er vele komen. De uittocht was, zoals gezegd, menselijk gesproken een absoluut *onmogelijke zaak*. Evenzo de doortocht door de woestijn en de intocht in het beloofde land. Het was alles met elkaar één opeenstapeling van onmogelijkheden, maar óók van minstens zo veel wonderen uit de hand van de Eeuwige.

Het sacramentele getuigenis van Jozefs kist was vooral van grote betekenis in situaties van ‘zijn of niet zijn’ voor het volk. Zo’n crisissituatie diende zich al snel na de uittocht aan. Het volk was nauwelijks uitgetrokken, of Farao zette met zijn grote legermacht de achtervolging in, dreigde het in te halen en terug te voeren in gevangenschap. Vóór hen was de Schelfzee en achter hen Farao met zijn ruiters en wagens. Op dat moment kwam er een schijnbaar onmogelijk bevel uit de mond des Heren: *‘Zeg tot*

de Israëlieten, dat zij opbreken. En gij, hef uw staf op en strek uw hand uit over de zee en splijt haar; dan zullen de Israëlieten midden door de zee kunnen gaan op het droge.' (Exodus 14:15,16)

Aldus geschiedde het. Ook de sarcofaag van Jozef werd meegedragen door de Schelfzee. Een kist, die *'sprak'* van de eeuwige trouw van God en van Zijn uitredingen.

Onder alle omstandigheden was daar die sarcofaag. Bij het vallen van het manna, bij de overwinning op Amalek, bij de verschijning des Heren op de berg Sinai, bij de verbondssluiting, het gouden kalf, de bouw van de tabernakel, en bij de straf voor het volk vanwege het negatieve rapport, dat tien van de twaalf verspieders uitbrachten ten aanzien van de inwoners in Kanaän, waardoor zij nog veertig jaar door de woestijn moesten trekken alvorens zij mochten binnengaan in het land Kanaän. En toen zij toch wilden optrekken, ondanks een bevel van de Here het niet te doen, versloegen de Amalekieten en de Kanaänieten hen tot Chorma toe. (Numeri 14:45)

Een op de vlucht slaande menigte, die Jozefs kist met zich mee moest voeren! Een complete generatie kwam onder het zand te liggen vanwege hun ongelooft - maar de kist bleef een *'sprekend'* getuigenis, ook toen het volk tenslotte Kanaän binnentrok en zeven maal om Jericho moest trekken met de ark des verbonds en onder voortdurend blazen op de ramshoorn.

Ten slotte werd Jozefs gebeente begraven te Sichem, waar Jakob een stuk land had gekocht van de zonen van Hemor. (Jozua 24:32)

Sichem

Een stad met een turbulente geschiedenis.

Daar streek Abraham neer na zich te hebben losgemaakt uit het torenbouw-gebied van Babel. Hij trok het land door tot de plek Sichem, tot de terebint Moré. Het Hebreeuwse woord *'moreh'*

betekent 'leraar'. Vertaald zouden we dus kunnen zeggen dat Abraham het land Kanaän binnentrok tot bij de 'leraarsboom'. Daar verscheen de Here hem, en gaf hem de belofte: *Aan uw nageslacht zal Ik dit land geven.* En Abraham bouwde er een altaar voor de Here.

Ten oosten van de stad Sichem sloeg ook Jakob zijn tent op, na zijn terugkeer uit Paddan-Aram. (Genesis 33:18,19) Hij kocht er het stuk land, waar later Jozef zou worden begraven. Ook Jakob richtte er een altaar op en noemde het: *'De God van Israël is God'*.

In Sichem speelde zich het bloederige 'oecumenische' vraagstuk af tussen de 'kerk' in wording, de familie Jakob/Israël, en de tot het 'heidendom' te rekenen Kanaänietische familie Hemor. (Genesis 34:2-26)

Onder de terebint die bij Sichem is, begroef Jakob al de vreemde goden die zijn zonen in hun bezit hadden en de ringen die in hun oren waren. (Genesis 35:4)

Naar Sichem zond Jakob zijn zoon Jozef om te informeren naar de welstand van zijn broers en van de schapen om daarna verslag uit te brengen. De missie daarheen werd het begin van Jozefs 'via dolorosa'. Na een lange en bewogen geschiedenis, werd tenslotte dáár zijn gebeente begraven. De levensring van Jozef schijnt daar te sluiten.

Doch ook na de periode van de aartsvaders bleef Sichem een belangrijke plaats.

Het werd een vrijstad voor de moordenaar. (Jozua 21:21) En na een ontroerende afscheidsrede van Jozua aan het slot van Jozua 23, lezen we in Jozua 24:1:

'Daarna vergaderde Jozua alle stammen van Israël te Sichem. Hij ontbood de oudsten van Israël, zijn oversten, zijn rechters en zijn opzieners, en zij stelden zich voor het aangezicht Gods.'

Vervolgens memoreert Jozua nog eens de hele verlossingsgeschiedenis en plaatst het volk voor de keuze:

‘Welnu, vreest dan de HERE en dient Hem oprecht en getrouw; doet weg de goden die uw vaders gediend hebben aan de overzijde der Rivier en in Egypte, en dient de HERE. Maar indien het kwaad is in uw ogen, de HERE te dienen, kiest dan heden, wie gij dienen zult: óf de goden die uw vaders aan de overzijde der Rivier gediend hebben, óf de goden der Amorieten, in wier land gij woont. Maar ik en mijn huis, wij zullen de HERE dienen!’ (24:14,15)

En op dezelfde plek, waar Abraham en Jakob een altaar bouwden voor de Here, daar antwoordde het volk Jozua: *‘Het zij verre van ons, de HERE te verlaten en andere goden te dienen. Want de HERE is onze God.’* (24:16,17)

‘Te dien dage sloot Jozua een verbond met het volk en stelde inzetting en recht voor hen vast te Sichem. Jozua schreef deze dingen in het wetboek Gods, en hij nam een grote steen en richtte die aldaar op, onder de terebint, op de heilige plaats des HEREN.’ (24:25,26)

De geschiedenis gaat verder.

In de plaats Sichem zouden nog vele gebeurtenissen plaatsgrijpen. Deze perikoop bedoelt voornamelijk de wetmatigheid aan te tonen van de wijze waarop de vaders, ná de verstrooiing onder vergoddelijkte totaalstaten, telkens weer als eerste neerstreken in Sichem en daar vergaderd werden: Abraham, Jakob en, wat zijn gebeente betreft, óók Jozef en tenslotte het hele volk. (Jozua 24)

Het kan dan ook geen toeval zijn, dat Jezus, de Messias, in wie alle lijnen van het oude verbond samenkomen, ter vervulling van Gods beloften eveneens de opdracht kreeg door Samaria te gaan waar Hij bij de Jakobsbron, die op ongeveer 800 meter afstand

van Sichem ligt, de Samaritaanse vrouw ontmoet. Hij *moest* door Samaria gaan. (Johannes 4:4)

Dit *'moeten'* was geen geografische noodzakelijkheid om Galilea te bereiken. Het is het *'moeten'* van Gods raadsbesluit.

De deuren in Israël gingen dicht. Dat bewijst de tempelreiniging in Johannes 2 en het gesprek met Nikodemus in Johannes 3, waarin Jezus de waarschuwendende woorden spreekt:

'Gij zijt de leraar van Israël en deze dingen verstaat gij niet? Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: wij spreken van wat wij weten en wij getuigen van wat wij gezien hebben, en gij neemt ons getuigenis niet aan.' (vers 10,11)

'Toen nu de Here vernam, dat de Farizeeën gehoord hadden, dat Jezus meer discipelen maakte en doopte dan Johannes, - ofschoon Jezus niet zelf doopte, maar zijn discipelen - verliet Hij Judea en vertrok weer naar Galilea.' (Johannes 4:1-3)

Ook dit 'kritisch' tellen van dopelingen was één van de tekenen die erop wezen dat de 'zijnen' Hem niet zouden aannemen. (Johannes 1:11)

In een onmiddellijk verband hiermee wordt vermeld: 'En Hij *moest* door Samaria gaan.' Jezus was gekomen om reddend te vergaderen, evenals de profeten vóór Hem.

Het volk Israël was ook in de volheid des tijds 'verstrooid' onder een piramidale vergoddelijkte totaalstaat: Rome, en verlangde naar een verlossing. Maar zoals in de oude geschiedenis van Jozef de 'oprichting' en 'vergadering' van de ganse familie via het heidense Egypte zou lopen, zo zal ook de uiteindelijke verlossing van Israël plaatsgrijpen via de heidenwereld.

De voeten van de Messias zouden in Zijn aardse verschijning de weg afleggen waarlangs Hij, na Zijn verhoging door de heilige Geest, de ene kudde onder de ene Herder zal vergaderen, om in die weg het Koninkrijk Gods binnen het kader van de

wereldgeschiedenis tot voltooiing te brengen.

Na afloop van Zijn gesprek met de Samaritaanse bij de Jakobsbron bij Sichem kan Hij niet eten. Zijn spijszake is de 'oogst Gods' volledig binnen te halen. Hij ziet achter die ene 'halm' van de Samaritaanse vrouw reeds de volle 'oogst' blinken.

Het kernpunt van Zijn gesprek met de Samaritaanse was: '... *die gij nu hebt, is uw man niet...*' (4:18)

Met deze woorden vat Jezus metaforisch de hele wereldgeschiedenis samen. Een wereldgeschiedenis met vele gruwelijke piramidale vergoddelijkte totaalstaten, waarmee Zijn volk geen 'legaal huwelijk' kan hebben. God is een naijverig God, die het niet verdraagt dat Zijn volk andere goden dient of zich onderwerpt aan welke vergoddelijkte koning of keizer ook. Telkens weer noemt de Schrift in dit verband het woord 'hoererij'.*

Eigenlijk heeft God in het verleden tot driemaal toe het voorteken gegeven van de uitleiding uit een 'piramidale' nood-situatie: Abraham werd uitgeleid uit Babel en streek neer te Sichem, Jozef werd met zijn volk uitgeleid uit het piramidale, afgodische Egypte en werd na zijn overwinningleven begraven in Sichem, en Israël zal door de Messias uit het eveneens piramidale en vergoddelijkte Romeinse imperium worden uitgeleid. Doch deze uitleiding zal naar de eeuwige raad Gods tot stand komen via Zijn handelen in de heidenwereld.

Hij *moest* naar het Sichem-gebied.

De basis voor het schenken van 'het levende water' tegenover alle afgoderij zal liggen in het grote offer van Golgotha.

Daar werd de Messias zeventvoudig verwond.

Beide handen en beide voeten werden doornageld.

Zijn rug werd kapot geselsd.

Zijn hoofd met doornen gekroond en geslagen.

Zijn zijde met een speer doorboord.

Maar *Zijn gebeente* bleef *ongebroken*.

* Meer hierover in deel 4 van de Sjofar-serie: 'De volheid der heidenen'.

De moker bleef omlaag!

Dit hield reeds een aankondiging in van de ondergang van het piramidale Romeinse imperium. Daarvan zegt de Schrift: *'Dit is geschied, opdat zij zouden zien WIE zij doorstoken hebben.'* (Zacharia 12:10; Johannes 19:37; Openbaring 1:7)

Deze woorden duiden op de symbolische betekenis, die van oudsher aan het gebeente van de rechtvaardigen werd toegekend.

De symboliek van het gebeente

De betekenis van het symbolische spraakgebruik over het gebeente in de heilige Schrift is rijk en diep. Toen de Here de vrouw, die Hij voor Adam geschapen had, tot hem bracht, sprak Adam de woorden:

'Dit is nu eindelijk been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees...'
(Genesis 2:23)

Met de woorden 'been van mijn gebeente' bedoelt Adam tot uitdrukking te brengen het *wezen* en de *identiteit* van zijn geschapen zijn tegenover de andere schepselen. Eva is van zijn 'soort'.

Het begrip 'gebeente' wordt ook gebruikt als aanduiding van de individuele identiteit van de mens. Zo wordt het begrijpelijk, dat Jesaja in verband met de troost die God schenkt over Jeruzalem, zegt:

'Als gij het ziet, zal uw hart zich verblijden, en uw gebeente zal gedijen als het jonge groen...' (Jesaja 66:14)

En koning David smeekt in zijn boetepsalm:

'... doe mij blijdschap en vreugde horen, laat het gebeente dat Gij verbrijzeld hebt, weer jubelen.' (Psalm 51:10)

In een andere Psalm bejubelt David in de strijd tegen zijn vijanden de almacht van God met de woorden:

‘Maar mijn ziel juicht in de HERE, jubelt in zijn verlossing; al mijn beenderen zeggen: HERE, wie is als Gij ...?’ (Psalm 35:9,10)

Het gebeente kan treuren en jubelen en treedt daarom vooral in het poëtische spraakgebruik op als het eigenlijke ‘IK’ van de mens, als zijn persoonlijkheid. De Schrift is rijk aan dit dichterlijk taalgebruik van het woord ‘gebeente’ of ‘beenderen’, om daarmee het diepste zijn van de mens aan te duiden, de wortel van zijn identiteit. In Psalm 34:20,21 wordt bijvoorbeeld gesproken over het gebeente van de rechtvaardige. Een Psalmvers, dat door de apostel Johannes in Johannes 19:36 wordt geciteerd ten aanzien van het gebeente van Jezus:

‘Talrijk zijn de rampen van de rechtvaardige, maar uit die alle redt hem de HERE; Hij behoedt al zijn beenderen, niet één daarvan wordt gebroken.’

Koning David, die in Psalm 139 het wonder van zijn geboorte bezingt, erkent eerbiedig:

‘Want gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder gegeven. Ik loof U, omdat ik gans wonderbaar ben toebereid, wonderbaar zijn uw werken; mijn ziel weet dat zeer wel. Mijn gebeente was voor u niet verholen, toen ik in het verborgene gemaakt werd, gewrocht in de diepten van het aardrijk ...’ (vers 13-15)

De dichter belijdt hiermee: Het eigenlijke van mijn leven, mijn kern, mijn wezen, hebt U, o God, gezien. Mijn gebeente hebt u waargenomen toen ik als een vormeloos begin, als een borduursel, in de moederschoot werd geformeerd.

Geen wonder, dat aan de identiteitssymboliek van het gebeente rechtstreeks verbonden werd de hoop van het eeuwige leven! Wanneer het gebeente van een mens vermorzeld werd door een verscheurend dier, zoals een leeuw, of wanneer het een prooi werd van vuur, was dat voor het religieuze gevoel van de Israëliet een aanslag op de identiteit van de mens. Een dergelijke dood werd dan ook als afschrikwekkend ervaren, niet alleen vanwege de vreselijke wijze waarop men stierf, maar vooral vanuit de religieus verankerde hoop op de wederopstanding, die gerelateerd werd aan de symboliek van het gebeente.

Een voorbeeld hiervan lezen we in 1 Samuël 31:11-13 over de dood van Saul en zijn zonen. De Filistijnen hadden hun lijken aan de muur gehangen van Beth-San. Toen de inwoners van Jabes hoorden wat de Filistijnen met Saul gedaan hadden, begaven zij zich op weg om de lijken van Saul en zijn zonen van de muur van Beth-San te halen, waarna zij de lichamen verbrandden. Maar zodra het vuur het lijkvlees verslonden had, werd het gedooft en begroef men het gebeente onder de tamarisk.

De vrome Jood respecteert het gebeente van zijn naaste!

Wie het gebeente van een mens aantast, tast zijn 'hiernamaals' aan!

Zijn gebeente behoort symbolisch reeds bij hetgeen achter de streep van deze aardse tijd ligt. Daarover beschikt God alleen.

Zo wordt ook duidelijk wat Jesaja wil zeggen in hoofdstuk 66:24 ten aanzien van degenen die de Here afvallig geworden zijn: '*... want hun worm zal niet sterven, en hun vuur zal niet uitdoven, en zij zullen voor al wat leeft een afgrijzen wezen*'. Als 'de worm niet sterft', wordt ook het *gebeente*, het *eigenlijke* van de mens aangetast, zijn *identiteit*!

In Marcus 9:43,44 citeert Jezus het slot van Jesaja 66 als Hij zegt: '*Het is beter, dat gij verminkt ten leven ingaat, dan dat gij met uw twee handen ter helle vaart, in het onuitblusbare vuur, waar hun worm niet sterft en het vuur niet wordt uitgeblust.*'

Jezus schetst hiermee een beeld van de hel. (vers 45)

In dit licht gezien is het oordeel over Izebel zo verschrikkelijk. 2 Koningen 9 vermeldt hierover dat van haar lichaam niets anders over was dan haar schedel, de voeten en de handpalmen, naar het woord des Heren, dat Hij gesproken had door Zijn knecht, de Tisbiet Elia: *'Op de akker te Jizreël zullen de honden het vlees van Izebel verslinden, en het lijk van Izebel zal op de akker te Jizreël zijn als mest op het veld, zodat men niet kan zeggen: Dit is Izebel.'* (2 Koningen 9:30-37; 1 Koningen 21:23,24)

Daar gaat het dus om. De identiteit van Izebel is verdwenen, wanneer zij met gebeente en al als mest op het veld terecht komt.

Over Izebel spreidt zich uit *de eeuwige nacht!*

Zij is de fanatieke weerstand tegen de knecht van de Naam IK BEN, DIE IK BEN en daarom een typische representante van het rijk der duisternis.

In dezelfde lijn ligt het zware oordeel dat God velst over het 'scheuraltaar' van Jerobeam. Deze koning van de tien stammen, die te Sichem (!) waren afgescheurd van de stammen Juda en Benjamin, stelde voor de inwoners van zijn rijk een nieuwe eredienst in en maakte daartoe twee gouden kalveren, waarvan hij zei: *'Dit zijn uw goden, o Israël, die u uit het land Egypte hebben geleid.'* Deze daad werd een oorzaak tot zonde voor het volk. Bovendien stelde hij priesters aan uit alle kringen van het volk, die niet tot de Levieten behoorden en maakte hij een altaar te Betel. Maar toen hij dat altaar bestegen had om het offer te ontsteken kwam een man Gods door het woord des Heren uit Juda te Betel en deze predikte tegen het altaar:

Altaar, altaar, zo zegt de HERE: zie, een zoon zal aan Davids huis geboren worden met name Josia; en hij zal op u de priesters der hoogten slachten, die offers op u ontsteken, en mensenbeenderen zal men op u verbranden. Ook kondigde hij op die dag een wonderteken aan en zei: Dit is het wonderteken (ten bewijze), dat de HERE gesproken heeft: zie het altaar zal scheuren, zodat

de as die erop ligt, uitgestort wordt.' (1 Koningen 12:25-33; 13:1-5)

De scheuring van het rijk was een daad Gods (1 Koningen 12:24), maar het scheuren van het volk ten aanzien van het dienen van de ene God, was de werkelijke zonde van Jerobeam. Deze zonde strafte God af met het scheuren van het altaar dat hij had opgericht, en met de aankondiging dat mensenbeenderen erop verbrand zouden worden.

Dit betekent zoveel als een 'helse vlam op het altaar'.

Zó zeer haat God de valse synthese en evenzeer de schuldige verdeeldheid.

Alle kerkpolitiek, die een scheuring van de gemeente tot gevolg heeft, ondervindt ook vandaag dezelfde radicale veroordeling Gods. Een vermaning tot eenheid vinden we eveneens in de verordeningen ten aanzien van het eten van het paaslam. In Exodus 12:46 staat letterlijk: *In één huis zal het gegeten worden; gij zult van het vlees niets uit het huis naar buiten brengen, geen been zult gij ervan breken.*'

De verzoening in het bloed van het paaslam is *ondeelbaar*. Zo ook de identiteit van het lam door de *onschendbaarheid* van zijn gebeente. Deze 'paasverordening' is op wonderlijke en onnaspeurlijke wijze vervuld op Golgotha.

Eeuwenlang moesten de priesters bij het slachten van het paaslam het gebeente ongemoeid laten. Hun messen mochten het niet aantasten. De Romeinse soldaat, die op Golgotha klaar stond om het gebeente van de gekruisigden te verbrijzelen, zal zeker niet beseft hebben waarom zijn moker ten opzichte van het gebeente van Jezus ongebruikt bleef.

De overpriesters en de oudsten hadden liever gezien dat Jezus op een andere dag dan het Paasfeest overgeleverd zou worden om te worden gedood. Hun wens was: *Niet op het feest, opdat er geen opschudding ontsta onder het volk.*' (Matteüs 26:5)

Doch het Lam Gods werd precies op het Paasfeest geslacht.

Ook begeerden zij Zijn beenderen te laten breken (Johannes 19:31), doch de Vader in de hoogste hemelen had in het offer van Zijn Zoon tot in de kleinste details volstrekt de leiding. De vervulling van de oude schaduwdienst was compleet. De Schrift kan niet gebroken worden.

Hoe vurig de duivel ook begeerd heeft de beenderen van Jezus te laten verbrijzelen, opdat niemand ooit meer zou kunnen zeggen: 'Dit is Jezus', de Vader waakte over de geschriften en over Hem, die het vleesgeworden Woord van God is. In Hem woont al de volheid der godheid lichamelijk. (Colossenzen 2:9) De Naam IK BEN, DIE IK BEN is in Hem onder ons verschenen en heeft onder ons woning gemaakt. We mogen Zijn heerlijkheid aanschouwen in het geloof.

Jezus Christus is gisteren en heden en tot in eeuwigheid
Dezelfde.

Zijn identiteit is niet weg!

Elk oog zal Hem zien!

Zijn *ongebroken gebeente* is het teken en onderpand van Zijn wederkomst: *'Zij zullen zien op Hem, die zij doorstoken hebben.'* (Zacharia 12:10; Johannes 19:36,37) En in het uur van Zijn wederkomst zal de Bruidegom Zijn bruid herkennen en als de tweede Adam zeggen: *'Dit is ditmaal been van mijn been'*!

Wie in dit leven Hem aanvaardt, die op Golgotha het Paasoffer voor de Here bracht, heeft deel aan Zijn *onschendbaar gebeente* en zal op de Dag van Christus *geïdentificeerd* worden.

Doch degenen die *'... het evangelie van onze Here Jezus niet gehoorzamen, zullen boeten met een eeuwig verderf, ver van het aangezicht des Heren en van de heerlijkheid zijner sterkte, wanneer Hij komt, om op die dag verheerlijkt te worden in zijn heiligen en met verbazing aanschouwd te worden in allen, die tot geloof gekomen zijn.'* (2 Thessalonicenzen 1:8-10)

De identiteit van Israël

Er blijft nóg een identiteit bewaard: de identiteit van Israël. Met nadruk zij gesteld dat, wanneer hier van 'Israël' wordt gesproken, altijd bedoeld wordt het *Joodse volk* in zijn geheel, niet de huidige *Joodse Staat*.

De profeet Zacharia zegt reeds: '*... zij zullen hem aanschouwen, die zij doorstoken hebben*'. Met 'zij' bedoelt Zacharia heel duidelijk 'Israël'. Immers de profeet spreekt in dit verband over het 'huis van David', dat over hem een rouwklacht zal aanheffen als de rouwklacht over een enig kind en bitter leed zal dragen om een eerstgeborene, alle geslachten afzonderlijk. (12:10-14)

In de eschatologische rede van Jezus wordt tot tweemaal toe het woord 'geslacht' gebruikt in verband met de wereldwijde, alle eeuwen omspannende verantwoordelijkheid van het Joodse volk. In Matteüs 23:36 proclameert Jezus: 'Voorwaar, Ik zeg u: *Al deze dingen* (ταυτα παντα - *tauta panta*) zullen komen over dit *geslacht* (γενεα - *genea*)'. En in Matteüs 24:34 zegt Hij: 'Voorwaar, Ik zeg u, dit *geslacht* (γενεα) zal geenszins voorbijgaan, voordat *dit alles* (παντα ταυτα) is geschied.

Het woord 'geslacht' (γενεα) kan dus niet zonder meer vertaald worden door 'generatie'. Tot tweemaal toe heeft het hier de betekenis van 'volk'. Op het Joodse volk zal neerkomen de verantwoordelijkheid voor alles wat het misdreven heeft tegenover Gods knechten vóór de komst van Jezus en ook nog daarna. (Matteüs 23:34,35)

Ook in Matteüs 24:34 wordt het woord 'geslacht' gebruikt voor het volk, dat zal blijven bestaan - *dus zijn identiteit niet zal verliezen* - in al de komende tijden tot aan de voleinding. De identiteit van het Joodse volk blijft bewaard en door de direct op deze aankondiging volgende woorden moge blijken, hoe de goddelijke handhaving van deze identiteit in nauw verband staat met de eeuwig van kracht blijvende woorden van Jezus:

‘De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan.’ (24:35)

Het ‘geslacht Israël’ staat in de dienst van het eeuwige Woord Gods en in dit perspectief is ook vermeld: Geen been zal aan het Godslam verbroken worden ‘opdat zij zullen zien Wie ze doorstoken hebben.’ De identiteit van Jezus als het Lam Gods is *onbreekbaar*. Hij is de vervulling van Gods bedoelingen met het paaslam. De verzoening door *het bloed* van een eeuwig verbond is *onbreekbaar* en *ondeelbaar*.

Het Lam moet *in één huis gegeten worden*. (Exodus 12:46)

Het was verboden om met een gedeelte ervan over straat te lopen naar een ander huis. Dit oude bevel moge ook ons heden ten dage tot een oecumenische waarschuwing zijn.

De *ene* avondmaalstafel moet worden opgericht.

Christus is niet verdeeld. (1 Korintiërs 1:12)

Hij is dit noch in Zijn verzoeningsdood, noch in Zijn opstandingskracht.

Zijn identiteit blijft bestaan, evenals de identiteit van Zijn volk uit Jood en heiden, in gericht en genade, in val en opstanding.

Een gelijksoortige boodschap brengt ook de profeet Ezechiël. Deze profeet bevestigt hoe God niet alleen het gebeente van de individuele gelovige bewaart, maar evenzeer hoe de identiteit van het gehele huis Israëls door Hem gehandhaafd blijft.

Ezechiël wordt door Gods Geest geplaatst in een dal vol beenderen. (Ezechiël 37:1) Beenderen, die gekwalificeerd worden als ‘zeer dor’. Tot deze beenderen nu moet Ezechiël profeteren: ‘... *gij dorre beenderen, hoort het woord des HEREN. Zo spreekt de Here HERE tot deze beenderen: Zie, Ik breng geest in u, en gij zult herleven ...*’ (37:4,5) En zodra hij profeteerde, ontstond er een geruis en een beweging, en uiteindelijk kwam er geest in de beenderen en zij herleefden en gingen op hun voeten staan, en vormden tezamen een geweldig groot leger. God gaf hem daarop zelf de duiding over de betekenis van dit schouwspel:

‘Mensenkind, deze beenderen zijn het gehele huis Israëls. Zie, zij zeggen: Onze beenderen zijn verdord en onze hoop is verlogen; het is met ons gedaan. Daarom profeteer en zeg tot hen: Zo zegt de Here HERE: zie, Ik open uw graven en zal u uit uw graven doen opkomen, o mijn volk, en u brengen naar het land Israëls. (...) Ik zal mijn Geest in u geven, zodat gij herleeft en Ik zal u doen wonen in uw land; en gij zult weten, dat Ik, de HERE, het gesproken en gedaan heb, luidt het woord des HEREN.’ (37:11-14)

Vanzelfsprekend wordt hier het woord ‘beenderen’ in figuurlijke zin gebruikt als uitbeelding van de verwachtingsloosheid van het volk Israël. Voor de Israëliet was deze beeldspraak echter duidelijk genoeg, vanwege hun bekendheid met de traditionele symboliek die aan het gebeente werd toegekend. De identiteit van het volk bleef ook hier, in val en opstanding, bewaard.

De destructie kan in een periode van ballingschap zeer ver gaan. De duivel haat de identiteit van het verkoren volk Israël. Zijn doel is telkens weer de totale vernietiging van dit volk. Hij houdt er op zijn manier ook een ‘verkiezing’ op na: een ‘verkiezing’ ten dode voor heel het Joodse volk. Daarom heeft hij het eeuwenlang speciaal gemunt op het ‘gebeente’, of wel het religieuze aspect van de ‘identiteit’ van dit volk.

In de Tweede Wereldoorlog heeft Satan alles op alles gezet om Israël te vernietigen en het Joodse volk totaal te *verbranden*, let wel, juist te *verbranden*, opdat niemand meer zou kunnen zeggen: *‘Dit is Israël’*.

Israëls *identiteit* moest weg en op deze basis wilde de hel een ‘duizendjarig rijk’ vestigen.

Hoe scherp is in dit opzicht de antithese met het plan Gods voor de oprichting van het Vrederijk. Zijn plan is gebaseerd op de komende bekering van *‘gans Israël’*.

Wat toch is de relatie tussen 'speer' en 'hamer'?

Met deze vraag naderen we de grenzen van ons kenvermogen. De mens heeft een vrij groot vermogen om het verschil en de onderlinge samenhang der dingen te kennen. Maar hier bereiken we het niet meer volledig analyseerbare. De apostel Paulus houdt ons voor: *'O diepte van rijkdom, van wijsheid en van kennis Gods, hoe ondoorgrondelijk zijn Zijn beschikkingen en hoe onnaspeurlijk Zijn wegen!'* (Romeinen 11:33)

Er zijn diepten Gods!

Diepten van ondoorgrondelijke beschikkingen en onnaspeurlijke wegen. Daarvan getuigt ook de afloop van Jezus' lijden en sterven.

We zien daarbij twee 'delegaties' in tegenstelling met elkaar optreden. Beide 'delegaties' gaan naar Pilatus. Over de eerste delegatie lezen we: *'De Joden dan, daar het Voorbereiding was en de lichamen niet op sabbat aan het kruis mochten blijven - want de dag van die sabbat was groot - vroegen Pilatus, dat hun benen gebroken en zij weggenomen zouden worden.'* (Johannes 19:31) Met een beroep op de wet deden zij een verzoek aan de vertegenwoordiger van de vergoddelijkte totaalstaat Rome om de beenderen van hun volksgenoten te breken. Natuurlijk waren de Joden ook in die tijd op de hoogte van de symboliek van het gebeente en hoe respectvol men daarmee diende om te gaan.

Dit verzoek tot het breken van de beenderen van de gekruisigden was zeer gruwelijk en bovendien moeilijk te rechtvaardigen vanuit de Thora. Het is in ieder geval niet naar de geest van de Thora-voorschriften. Deuteronomium 25:3 wijst op een begrenzing van de strafmaat, zodat een broeder niet door onnodige wreedheid getroffen zou worden of in de ogen van medebroeders verachtelijk zou worden.

Zowel de overlevering aan de wrede Romeinse straf door

kruisiging als de afronding die daar meestal op volgde door middel van het breken der beenderen, is een overschrijden van de grenzen door de Thora gesteld.

Het breken van de beenderen had een bepaalde reden. De ‘terechtstelling door kruisiging’ werd namelijk gewoonlijk toegepast op misdadigers en op rebellen, die opstonden tegen de Romeinse overheersers. Nu kwam het wel eens voor dat gekruisigden, die dagenlang hingen te sterven, van het kruis werden afgehaald door kameraden uit de kringen van verzetsstrijders of van een criminele bende, en na goede medische verzorging herstelden. Daarmee ontstond dan in principe de mogelijkheid dat zij zich weer konden aansluiten bij het verzet of bij hun bende, en opnieuw hun gang konden gaan. Doch wanneer hun beenderen werden gebroken in de slotfase van hun terechtstelling, waarna zij werden afgevoerd, dan stierven zij onherroepelijk aan wondkoorts. Ook kwam het wel voor dat zij zelfs werden verbrand.

Pilatus kon met dit verzoek geen kant uit. Als hij de terechtstelling naar Romeins model niet zou afronden, kreeg hij onherroepelijk problemen met de keizer. Intussen werd Jezus door dit verzoek op één lijn gesteld met terroristen, die de Romeinse bezetting met geweld wilden bestrijden, of met misdadigers in het algemeen.

Hoezeer had Jezus echter betoogd: *‘Mijn Koninkrijk is niet van deze wereld; indien mijn Koninkrijk van deze wereld geweest was, zouden mijn dienaars gestreden hebben, opdat Ik niet aan de Joden zou worden overgeleverd; nu echter is mijn Koninkrijk niet van hier.’* (Johannes 18:36)

Er zijn sterke exegetische argumenten aan te voeren om bij de gekruisigden naast Jezus te denken aan vrijheidsstrijders. Zowel het Griekse woord *ληισταί* (*leistaí*)³ - dat in Matteüs 27:38 (St. Vert.) vertaald wordt met ‘moordenaars’, als ook Jezus’ antwoord aan een mede-gekruisigde op diens vraag: *‘Jezus, gedenk mijner, wanneer Gij in uw Koninkrijk komt’*, wijzen in die richting. Immers,

dáár streden de vrijheidsstrijders voor. Zij wilden van het beloofde land weer een paradijs maken, en daartoe moesten zij hoe dan ook afrekenen met de tirannie van Rome.

Het op één lijn stellen van Jezus met deze gehangenen, die een min of meer ‘Zelotische’ instelling hadden, was op zichzelf al verwerpelijk. Doch met hun verzoek aan Pilatus dat Jezus de benen zouden worden gebroken, namen zij het risico, bewust of onbewust, dat Jezus als mest op het veld terecht zou komen, waarmee Hij het lot van Izebel zou delen en niemand meer zou kunnen zeggen: *Dit is Jezus*.

Tot driemaal toe heeft een vertegenwoordiging van het Joodse volk gepoogd de Romeinse macht in te schakelen om Jezus te treffen. De eerste maal door het verzoek aan Pilatus om Hem te laten kruisigen met de woorden: *‘Wij hebben een wet en naar die wet moet Hij sterven, want Hij heeft Zichzelf Gods Zoon gemaakt.’* (Johannes 19:7) Het tweede verzoek was om Zijn lichaam te laten weghalen om reden van de grote Paassabbat. (Johannes 19:31). De derde maal richtten de overpriesters en de Farizeeën gezamenlijk het verzoek tot Pilatus om het graf te laten verzekeren tot de derde dag, uit angst dat de discipelen Zijn lichaam zouden weghalen en tot het volk zouden zeggen: Hij is opgewekt uit de doden. Daarop kregen zij een wacht voor het graf. (Matteüs 27:63-65)

Driemaal werd een heidense ‘piramidale’ vergoddelijke staatsmacht ingeschakeld om Jezus’ Messiaanse aanspraken te bestrijden.

Er komt een tijd, waarin God Zelf de ‘volheid der heidenen’ zal inschakelen om Israëel door de heilige Geest te laten zien Wie ze doorstoken hebben. Daartoe zullen ook in de heidenwereld alle ‘piramidale’ structuren in kerk en wereld omgekeerd moeten worden. Want het heidendom heeft Jezus, de opperste Herder der schapen, eveneens ‘de speer’ in het hart gestoken.

Er komt een vóórcirkel in de geschiedenis vóór het allerlaatste

bij Zijn verschijning op de Dag des Heren. Dan zullen allen zien welke Herder door de rebellie der mensheid in het hart gestoken is. In beide gevallen, zowel bij de vóórcirkel als bij de voleinding der eeuwen, zal de botsing van de ‘diepten Gods’ en de ‘diepten van Satan’ onvoorstelbaar hevig zijn. (Openbaring 2:24)

Bij het verzoek van de Joden om de beenderen van Jezus te laten breken, dienen wij ons onmiddellijk in herinnering te roepen wat Petrus heeft gezegd over dit grote proces: *‘En nu, broeders, weet ik, dat gij het door onwetendheid gedaan hebt, gelijk ook uw oversten’*, waarna hij er direct aan toevoegt: *‘... maar God heeft alzo vervuld hetgeen Hij door de mond van al zijn profeten verkondigd had, dat de Christus lijden zou.’* (Handelingen 3:17,18 St. Vert.)

De Heiland Zelf heeft eveneens vanwege de ‘onwetendheid’ van het volk gepleit bij de Vader, toen Hij aan het kruis bad: *‘Vader, vergeef het hun, want zij weten niet wat zij doen.’* (Lucas 23:34)

Ook Kajafas wist niet wat hij zei, toen hij de woorden sprak: *‘Gij weet niets, en gij beseft niet, dat het in uw belang is, dat één mens sterft voor het volk en niet het gehele volk verloren gaat.’* (Johannes 11:50)

Kajafas profeteerde boven zijn verstand uit.

Op zichzelf was de uitspraak van Kajafas, die hij juist als hogepriester deed, volkomen waar, maar hij bedoelde het in een volstrekt tegengestelde zin met Gods verzoeningsplan. In en door de dood van Jezus werd vervuld hetgeen de ‘Elia’ van het Nieuwe Testament, Johannes de Doper, had aangekondigd: *‘Zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt.’* (Johannes 1:29) Ook in de eeuwenoude schaduwdienst was deze vervulling aangekondigd (Exodus 12:46; Numeri 9:12; Zacharia 12:10) en in de dag der voleinding zou voor aller oog de waarheid hieromtrent aan het licht komen. (Openbaring 1:7)

Voor de Romeinse soldaat, die de opdracht had de beenderen van de gekruisigden te breken, was het enige oorzakelijke verband tussen het doorsteken van het lichaam met een speer en het niet hanteren van de hamer; de constatering van de reeds

ingetreden dood bij de middelste gekruisigde. De speerstoot was slechts bedoeld om daarvan het bewijs te leveren. Wat wist hij van de wetten, die zijn neergeschreven in de Thora ten aanzien van het paaslam? Hij handelde volledig pragmatisch. Maar intussen voltrok zich de eeuwige Raad Gods.

Heel dit gebeuren viel onder een bijzondere voorzienigheid des Vaders.

Wanneer het bloed van een eeuwig verbond is gestort dan is in beginsel de verzoening tot stand gekomen en moet de *hamer* van het Romeinse geweld ‘*zwijgen*’. Dan mag ook zelfs de *symboliek van het gebeente der rechtvaardigen* niet beschadigd worden (Psalm 34:20,21), en moet het *teken* dat Jezus echt het Lam Gods is duidelijk zijn.

Dit is het geheimenis van de relatie tussen ‘speer’ en ‘hamer’.

De tot stand gebrachte verzoening weert de hamer af van het gebeente van het Paaslam Gods! *‘Hij is overgeleverd om onze zonden en opgewekt om onze rechtvaardigmaking’*. (Romeinen 4:25 St. Vert.) Omdat door Zijn verzoeningsdood de zonde is weggenomen voor ieder die in Hem gelooft, en Hij hiermee Zijn taak op aarde heeft volbracht, is er geen reden meer voor de Vader om Zijn Zoon in het graf te laten liggen en Zijn lichaam tot ontbinding te laten overgaan.

Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften (Jesaja 53:5-12) en Hij is ten derde dage opgewekt, naar de Schriften! (1 Korintiërs 15:3,4)

Daarvan getuigt Petrus op de Pinksterdag met een citaat uit Psalm 16:10: ‘... want Gij geeft mijn ziel niet prijs aan het dodenrijk, noch laat Gij uw gunstgenoot de groeve zien.’ (Handelingen 2:27)

In het bloed van het Paaslam glanst het bovenaardse licht van het ongebroken gebeente. In het bloed van een eeuwig verbond glanst het licht der onverderfelijkheid. Het is het licht, dat afstraalt van de Naam IK BEN DIE IK BEN, JAHWE! Het openbaart zelfs de *‘identiteit Gods’*.

Immers, de profeet Zacharia verbindt het sparen van het gebeente rechtstreeks aan de identiteit Gods met de woorden: *'... zij zullen hem aanschouwen, die zij doorstoken hebben.'*

Deze profetie ziet Johannes als vervuld in het sparen van het gebeente van Jezus. (Johannes 19:37)

Wat God als de grote Herder door de rebellie van het volk wordt aangedaan, wordt hier Jezus aangedaan. De apostel Johannes gaat dus consequent uit van de eenheid van Jezus met de Vader. Hij trekt de lijn van zijn proloog uit hoofdstuk 1 van zijn evangelie door tot op het tafereel van 'speer' en 'hamer'. Zijn proloog begint met:

'In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God. (...) Alle dingen zijn door het Woord geworden en zonder dit is geen ding geworden, dat geworden is. In het Woord was leven en het leven was het licht der mensen. (...)

Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond en wij hebben zijn heerlijkheid aanschouwd, een heerlijkheid als van de eniggeborene des Vaders, vol van genade en waarheid. (...)

Niemand heeft ooit God gezien, de eniggeboren Zoon, die aan de boezem des Vaders is, die heeft Hem doen kennen.' (Johannes 1:1-18)

Omdat Jezus het vleesgeworden Woord Gods is, straalt nu ook de *ongebrokenheid van Zijn gebeente* het licht van *Gods identiteit* uit.

'Speer' en 'hamer'!

De speer veroorzaakt de volledige bloedstorting. Het 'zwijgen' van de hamer, waardoor Zijn gebeente in tact bleef, is het voorspel van Zijn opstanding. 'Speer' en 'hamer' verhouden zich in zeker opzicht tot elkaar als 'kruis' en 'opstanding'.

Kreeg Jozef een doods-kist met Toekomst, Jezus krijgt een graf met Toekomst!

Werd Jozef door zijn broeders verworpen - God heeft wat zij met elkaar ten kwade gedacht hadden omgekeerd ten goede,

teneinde een groot volk in het leven te behouden.

Zo kan ten aanzien van Jezus geen sterveling op aarde met recht beweren geen schuld te hebben aan Zijn verwerping. Niemand kan zeggen: Ik hanteerde die speer op Golgotha niet om daarmee Jezus' Herdershart te doorboren. Als we eerlijk zijn moeten we met Jacobus Revius bekennen:

*'Ik ben 't, o Heer, ik ben 't die u dit heb gedaan,
Ik ben de zware boom die u had overlaân,
Ik ben de taaie streng, daarmee gij ging gebonden,
De nagel en de speer, de gesel die u sloeg,
De bloed-bedropen kroon die uwe schedel droeg:
Want dit is al geschied, helaas! om mijne zonden.'*

Doch wat de mensheid ten kwade gedacht heeft, heeft God willen omkeren ten goede, om ook nu een 'groot volk' in het leven te behouden en de ganse mensheid te redden van dood en verlorenheid.

Dit is de onnaspeurlijke diepte van Gods verzoeningsplan: Is het bloed der verzoening op Golgotha gestort, dan getuigt Zijn ongebroken gebeente reeds van een opstanding ten leven!

De verborgenheid der godzaligheid is groot!

Het leven van Jezus getuigt van Gods majesteit. Majesteitelijk was ook Zijn lijden en sterven en alles wat daaromheen plaatsvond.

Ook het slottaferaal van 'speer' en 'hamer' en de gebeurtenissen, die Zijn sterven op Golgotha omlijstten, stralen Gods majesteit uit: De zon werd verduisterd, het voorhangsel van de tempel scheurde in tweeën van boven tot beneden, de Romeinse hoofdman getuigde: Waarlijk, deze mens was een Zoon Gods, de toegestroomde schare sloeg zich op de borst, de aarde beefde, rotsen scheurden, graven gingen open en vele lichamen der ontslapen heiligen werden opgewekt en kwamen in de heilige

stad, waar zij aan velen verschenen.

Hetzelfde geldt ook voor de kruisafname door Jozef van Arimatea en Nikodemus. Deze Joodse ‘delegatie’, die ook naar Pilatus gaat met een verzoek, komt op uit de diepten Gods.

Of *beide* mannen naar Pilatus gingen is in het geheel van deze heldendaad van ondergeschikt belang. Vast staat dat Jozef van Arimatea het woord voert en zijn verzoek aan Pilatus richt om het lichaam van Jezus van het kruis te mogen afhalen om het te begraven. Mogelijk heeft Nikodemus zich later bij hem gevoegd.

Van Jozef van Arimatea staat geschreven dat hij een aanzienlijk lid van de Raad was, een goed en rechtvaardig man, die zelf ook het Koninkrijk Gods verwachtte. Ook lezen we van hem dat hij niet had ingestemd met hetgeen de Raad beslist had ten aanzien van Jezus’ veroordeling. (Lucas 23:50,51) Nikodemus treffen we driemaal aan in de Schrift: In Johannes 3, waar hij in de nacht tot Jezus komt, in Johannes 7:51, waar hij het voor Jezus opnam met de woorden: *‘Veroordeelt onze wet dan een mens, tenzij men zich eerst van hem op de hoogte gesteld heeft en kennis genomen van wat hij doet?’*, en voor de derde maal bij de kruisafname.

Ook Nikodemus behoorde tot de aanzienlijken van het volk. Hij was één van de Farizeeën.

Deze twee hooggeplaatsten in Israëls samenleving stonden in de dienst van de openbaring van Gods heilige Naam.

Het was op zichzelf al een waagstuk om naar Pilatus te gaan om het lichaam van Jezus te vragen. (Marcus 15:43) Het kon als kritiek op zijn beleid worden opgevat en zeker als een doorkruising van het plan van het Sanhedrin.

Bovendien vergde het ook de nodige moed om je naar die ‘griezelige’ heuvel van Golgotha te begeven, waar de atmosfeer nog natrilde van de spanningen die er waren geweest tijdens de kruisiging. Maar het enige dat hen dreef was hun eerbied voor deze Gekruisigde, die beiden hebben erkend als hun Heer. Dat blijkt ook uit de uitbundige hulde die zij Jezus brachten:

Nikodemus bracht ongeveer honderd pond specerijen mee, een mengsel van mirre en aloë.

Op de sabbatsavond hebben zij het lichaam van Jezus van het kruis afgehaald, het in zuiver linnen windsels gewikkeld, samen met de specerijen en het in een nieuw graf gelegd, dat Jozef van Arimatea voor zichzelf had laten uithouwen in een rots en waarin nog nooit iemand was bijgezet. God beschikte deze 'delegatie', die eveneens uit het Joodse volk kwam, om Zijn Zoon de eer te geven die Hem, als Koning, toekwam.

De afname van het kruis, de meegebrachte specerijen, Zijn goed verzorgde begrafenis, het was alles één en al hulde voor Jezus en het onderstreepte het majesteitelijke ook van Zijn verzoeningsdood.

Maar Hij verrees uit het graf, en heeft daarmee krachtelijk bewezen de Zoon van God te zijn. (Romeinen 1:4)

Majesteitelijk was Jezus' lijden en sterven, majesteitelijk ook Zijn opstanding, en even majesteitelijk zal Zijn wederkomst zijn.

Noten:

- ¹ André & Lynette Singer: 'Mystiek en magie', pag. 170-173, Kosmos-Z&K Uitgevers, Utrecht/Antwerpen, 1996
- ² Dr. C. van Gelderen: 'Geschiedenis van Voor-Azië met Egypte en van Israël', in: 'Bijbels Handboek', pag. 118, J.H. Kok N.V., Kampen, 1935
- ³ Gerhard Kittel: 'Theologisch Wörterbuch zum Neuen Testament, Band 4', pag. 267, Verlag von W. Kohlhammer, Stuttgart, 1942

HOOFDSTUK 7

DE ZEGEN OVER JOZEF

Het afscheid

Het einde voor de patriarch Jakob nadert. Jozef krijgt het bericht dat zijn vader ziek is en begeeft zich daarop met zijn beide zonen naar de sterfkamer van de patriarch. Deze kamer biedt ruimte aan een wel heel bijzondere ‘eredienst’, waarvoor de stamvaders worden samengeroepen, en waar ook een even bijzondere ‘erfenis’ zal worden uitgedeeld.

Plechting is de oproep van Jakob: *‘Komt bijeen, opdat ik u bekend make, wat u in toekomstige dagen wedervaren zal. Verzamelt u en luistert, gij zonen van Jakob, luistert naar Israël, uw vader.’* (Genesis 49:1,2)

Als de toekomst in het geding is, gaat het om Israël als *geheel*. Dan is het parool: Verzamelt u en luistert!

Jakob roept zijn zonen niet samen voor een ‘congres’ of een ‘conferentie’. Hij stelt de gelegenheid niet open voor hen om met hem in dialoog te gaan of in discussie te treden. Uit de mond van de stervende klinkt eerder een *bevel*. De woorden worden uitgesproken in de *gebiedende* wijs.

Verzamelt u - en luistert!

Deze wijze van samenroepen straalt reeds een bovenaards gezag uit. Jakob gaat spreken als een door de Allerhoogste gevolmachtigde. Voordat hij sterft, gaat hij zijn zonen zegenen en de zegen, die hij over ieder van zijn zonen uitspreekt, is vanwege deze goddelijke volmacht identiek met ‘de toekomst uitdelen’.

‘Zegenen’ is hier profeteren namens God!

Het is veel méér dan het uiten van een paar ‘vrome wensen’.

Dit ‘zegenen’ impliceert voor enkele van zijn zonen zelfs een ‘vonnis’. Denk aan Ruben of Simeon en Levi.

‘Zegenen’ is in het Oude Testament een zwaarbeladen begrip. Het kan zelfs gebruikt worden bij een ernstig gericht, zoals na de uitzuivering van degenen die het gouden kalf aanbaden ten tijde van de exodus. Toen de Levieten op het bevel van Mozes ieder zijn broeder en naaste verwant gedood hadden, sprak hij de woorden: *‘Weest heden de Here gewijd - want ieder was tegen zijn zoon en zijn broeder - en wel om heden een zegen over u te brengen.’* (Exodus 32:29)

Door Jakobs oproep worden de stamvaders voor Gods aangezicht geplaatst.

Een *sterfkamer* als *rechtszaal*.

De uitspraken hebben een onherroepelijke geldigheid. ‘Hoger beroep’ is niet mogelijk. Dat ondervond ook Ezau destijds, toen Jakob, middels bedrog, het uitspreken van de zegen die verbonden was aan het eerstgeboorterecht van hem ontfutselde. Hoewel Ezau met woede en onder veel tranen zijn vader Isaak smeekte om een herroeping of wijziging van de zegen, kon Isaak toch vanwege de heiligheid ervan niets terugnemen of veranderen. (Genesis 27:30-40; Hebrëen 12:17)

Jakob weet wat de zegenspreuken waard zijn!

Deze zijn als woorden Gods!

Deze ‘ambtelijke bevoegdheid’ ging na de patriarchen niet verloren. Zij ging over op de priesters. In Numeri 6 lezen we hoe God tot Mozes zegt:

‘Spreek tot Aäron en zijn zonen: Zo zult gij de Israëlieten zegenen:

De HERE zegene u en behoede u;

de HERE doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig;

de HERE verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.

Zo zullen zij mijn naam op de Israëlieten leggen, en Ik zal hen zegenen.’

(Numeri 6:22-27)

Nog weer later is de volmacht tot zegenen overgegaan op onze Here Jezus Christus. Hij sprak: *‘Laat de kinderen tot Mij komen,*

verhindert ze niet; want voor zodanigen is het Koninkrijk Gods. (...) En Hij omarmde ze en hun de handen opleggende, zegende Hij ze.' (Marcus 10:14-16) Met woord en daad trok Jezus zegend door heel het land. En bij Zijn hemelvaart waren Zijn handen niet gebald tot vuisten om wraak te nemen over alles wat Hem op aarde was aangedaan. Zijn 'wraak' zou barmhartig zijn:

'En Hij leidde hen naar buiten tot bij Bethanië en hief de handen omhoog en zegende hen. En het geschiedde, terwijl Hij hen zegende, dat Hij van hen scheidde.' (Lucas 24:50,51)

Deze afscheidszegen is eveneens onherroepelijk en zal alle tegenstand overwinnen. Jezus is alle hemelen doorgegaan om alles tot volheid te brengen. (Efeziërs 4:10)

De adoptie

Over de *handen*, die Jakob voor zijn sterven boven zijn zonen opheft om hen te zegenen, is veel te zeggen. Met zijn handen heeft hij gedurende zijn leven gevochten, bedrogen, gebeden, gestreden en gezegend.

Al bij zijn geboorte waren zijn handen actief. Nog in de moederschoot greep hij Ezau bij de hiel en dankt daaraan zijn naam: Jakob, hiellichter. Later brengt hij de typering, die in zijn naam ligt, in praktijk. De zegen voor de eerstgeborene ontrooft hij Ezau door zijn vader Isaak te bedriegen. Hij omwikkelt zijn handen met geitenvellen, waarmee hij zijn oude en blinde vader in de waan brengt dat hij Ezau is. Door deze daad ontheiligden zijn handen het '*zegenrecht*', door God verleend aan Abraham en zijn nageslacht. Jakobs handen grepen daarmee naar een 'hoogspanningskabel'. Hoe zwaar dit woog werd hij gewaar bij Pniël. Daar moesten zijn armen en handen vechten met een engel Gods. Hosea zegt hierover: *In de moederschoot hield hij zijn*

broeder bij de verzenen; en in zijn kracht gedroeg hij zich vorstelijk met God.'
(Hosea 12:4 St. Vert.)

Bij Pniël werd Jakob geconfronteerd met *'Handen'*, die sterker waren dan de zijne. Deze worsteling met God is ook wel een 'lichamelijk gebed' genoemd. Hij weende en smeekte de Here in zijn strijd met de engel. Doch in zijn capitulatie voor de soevereine genade Gods overwon hij en kreeg hij een nieuwe naam: Israël, vorst Gods.

Jakobs handen hanteerden ook een zwaard en een boog om een bergrug aan de Amorieten te ontrukken. (Genesis 48:22)

Later, bij zijn aankomst in Egypte, gingen de handen van de honderddertig jaar oude Jakob zegenend omhoog over de toenmalige top van de wereld, Farao, en gedroeg hij zich daarin als diens meerdere. Jakob mocht vanuit zijn geestelijke status, als de meerdere van Farao, die met zijn maatschappelijke status ver bóven Jakob stond, Farao zegenen. Daarin beleefde hij in wezen al iets van een vervulling van de goddelijke belofte: *'In u zullen alle geslachten der aarde gezegend worden.'*

Uiteindelijk werd Farao gezegend via Jozef, die uit Jakob was voortgekomen.

Diezelfde *universele* intentie beheerst Jakobs houding ten aanzien van zijn kleinzonen, Efraïm en Manasse, die Egyptisch bloed in de aderen hebben.

Aan de 'eredienst' in de sterfkamer van Jakob, waarbij de zonen van Jakob/Israël door hem gezegend worden en waarin hij zijn laatste woorden tot hen gaat spreken, ging namelijk nog een andere plechtigheid vooraf. We lezen hoe Jozef, zodra hij vernam dat zijn vader ziek was, zijn beide zonen met zich nam en zich naar zijn vader spoedde. (Genesis 48:1,2)

Toen men aan Jakob mededeelde dat Jozef in aantocht was, verzamelde hij al zijn krachten en ging op het bed zitten. En onmiddellijk nadat hij verhaald heeft van zijn wonderlijke ontmoeting met God, waarbij hij de belofte kreeg: 'Ik zal u

vruchtbaar maken, u vermenigvuldigen en u maken tot een menigte van volken; Ik zal dit land aan uw nageslacht geven tot een altoosduurende bezitting’, spreekt hij de woorden:

‘En nu, uw beide zonen, die u in het land Egypte geboren zijn, voordat ik tot u naar Egypte gekomen was, zij zijn de mijne; Efraïm en Manasse zullen mij als Ruben en Simeon zijn.’ (48:4,5)

Jakob ‘adopteert’ de beide zonen van Jozef, ook al zijn zij uit een Egyptische moeder geboren. Deze adoptie is in dit gebeuren zeer nadrukkelijk. Voor Jakob behoren Efraïm en Manasse, ondanks hun Egyptische bloed, rechtstreeks bij hem, en eigenlijk nog wel als ‘eerstgeborenen’ van de familie, want - zo zegt Jakob - ‘...zij zullen mij als Ruben en Simeon zijn.’

Twee kleinzonen met ‘heidens’ bloed krijgen de status van eerstgeborenen uit Israël.

Welke gewichtige perspectieven biedt deze adoptie!

Het is alsof we hier een voorspel beluisteren van hetgeen later genoemd wordt: de enting van ‘wilde takken’ op de stam van de ‘edele olijfboom’ van de gelovige vaders. (Romeinen 11:17)

In het gebied wat zal gaan toebehoren aan Efraïm en Manasse zal eeuwen later Jezus een gesprek hebben met de Samaritaanse. Een gesprek dat uitloopt op een adoptie die de symbolische trekken heeft van een ‘bruidswerving’. (Johannes 4)

De adoptie van Jozefs zonen door Jakob, en de woorden die hij daarbij sprak, maken diepe indruk op Jozef. Jakob brengt deze adoptie in onmiddellijk verband met de goddelijke belofte bij Betel, toen hij God boven aan de ‘hemelladder’ hoorde spreken en het verbond vernieuwd werd. (Genesis 28:13) En nu zit Jakob klaar om de zonen van Jozef als eerste te zegenen. Jozef beseft dat er nu iets gezegd gaat worden vanuit de eeuwigheid, vanuit het raadsbesluit van God, en hij valt met zijn aangezicht ter aarde in aanbidding. Deze teraardewerping van Jozef gebeurt niet voor de

mens of de patriarch Jakob, maar voor zijn ‘ambtelijk’ handelen in de Naam van de Allerhoogste. Jozef weet: In de zegen die Jakob uitspreekt over zijn zonen worden verborgenheden Gods uitgedeeld vanuit Zijn volheid.

Jozef brengt zijn beide zonen bij zijn vader en plaatst Efraïm aan Israëls linkerhand en de oudste Manasse aan Israëls rechterhand. (48:13).

Maar dan gebeurt er iets onverwachts met de handen van Jakob/Israël.

‘Hij strekte zijn rechterhand uit en legde die op het hoofd van Efraïm, hoewel hij de jongste was, en zijn linkerhand op het hoofd van Manasse; hij legde zijn handen kruiselings, ofschoon Manasse de eerstgeborene was. En hij zegende Jozef en zei: God, voor wiens aangezicht mijn vaderen Abraham en Isaak gewandeld hebben; God, die mij als herder geleid heeft, mijn leven lang tot op deze dag; de Engel, die mij verlost heeft uit alle nood, zegene deze jongelingen, zodat in hen mijn naam en die van mijn vaderen Abraham en Isaak voortleven en zij in menigte mogen toenemen in het land.’ (Genesis 48:15,16)

Jakob *kruiste* de handen bij de zegen over Efraïm en Manasse!

Dit *kruisen* van de handen door Jakob kenmerkt de hele handeling van de *adoptie*.

Gekruiste handen

Zoals reeds opgemerkt bood de sterfkamer van Jakob ruimte aan een bijzondere ‘credienst’. Het afscheid van Jakob was echter ook volop een ‘zegendienst’. Deze dienst werd gekenmerkt door het *kruisen der handen* boven de hoofden van Efraïm en Manasse. Op zichzelf is het al een profetische gelijkenis, dat Jakob juist op deze manier, namelijk met *gekruiste handen*, van God uit de toekomst gaat uitdelen.

De Geest van God deed Jakob zo handelen. Hij las met

zijn brekende ogen in het boek van de toekomst en zag de werkelijkheid daarvan. Deze werkelijkheid deed hem ook de beide Egyptische kleinzonen adopteren als zijn ‘eerstgeborenen’.

Efraïm en Manasse onderwerpen zich hier aan het spreken van Israël. De beide in Egypte opgeleide jongens, die aan geen ding gebrek hadden en al de weelde van het Egyptische hof kenden, doordat hun vader Jozef zo’n hoge positie bekleedde, komen hier, in het huis van Jakob, in diepe afhankelijkheid, onder de handen van hun stervende grootvader staan.

Als Efraïm en Manasse voor de knieën van Jakob staan trekt zijn eigen levensgang als in een film aan zijn geestesoog voorbij. Hoezeer handelde de Eeuwige in zijn leven met ‘gekruipte handen’. Rachel, die hij zo beminde, verliest hij op de weg naar Bethlehem. En niet zij, maar Lea zal de stammoeder van de Messias worden. Over Juda, de zoon van Lea, profeteert Jakob: *Juda gij zijt het; u zullen uw broeders loven. (...) De scepter zal van Juda niet wijken, noch de wetgever van tussen zijn voeten, totdat Silo komt, en Dien zullen de volkeren gehoorzaam zijn.* (Genesis 49:8-10 St. Vert.)

Zo was het ook niet Ezau, de eerstgeborene, de liefste van Isaak, maar Jakob. Reeds toen zij nog in de moederschoot waren sprak de Here tot Rebekka: *‘... de oudste zal de jongste dienstbaar wezen.’* (Genesis 25:23)

Nog verder terug in de historie was het niet Ismaël, de oudste zoon van Abraham, maar Isaak, in wiens nageslacht het verbond met God bevestigd zou worden.

En nu ziet Jakob met door Gods Geest verlichte ogen: Het is niet Manasse, maar Efraïm, die als de oudste gaat tellen. In de rollen van de toekomst leest hij hoe God de lijnen van Zijn vrijmachtige verkiezing uit het verleden, gaat doortrekken tot in een verre Messiaanse toekomst.

Jakob kruist de handen.

In deze handeling is hij een weerspiegeling van de verkiezing Gods en van het soevereine handelen van God. Jakob betuigt

hiermee dat God niet gebonden is aan de ‘oudste brieven’ of aan de anciënniteit van beneden af. Hoezeer is deze handeling een profetische gelijkenis.

Als eenmaal in de Messiaanse tijd het Koninkrijk Gods moet doorbreken, dan kruist God opnieuw zegenend de handen en gaat Zijn vervullend ingrijpen in de heidenwereld *vooraf* aan Zijn vervullend handelen over Israël.

Het is een geheimenis!

Als de volheid der heidenen historisch binnengaat, zal gans Israël zalig worden. (Romeinen 11:25)

God kruist Zijn zegenende handen!

Jakob kruist de handen onder de onweerstaanbare werking van de heilige Geest. Het was de onthulling van een geheimenis. Jozef, die zijn beide zonen onder de juiste hand van zijn vader geplaatst heeft, schrikt en grijpt in. Hij valt zijn vader in de rede en zegt: *‘Niet alzo, mijn vader!’* Terwijl Jozef zelf een groot profeet was, in wiens leven zo duidelijk lag afgetekend hoe onder de gekruiste handen van God zijn dromen tot hun bestemming waren gekomen, dacht hij toch nog een moment: Nu gaat het fout. Vader ziet niet meer duidelijk wie de oudste is. Hij legt zijn rechterhand op de jongste en zijn linkerhand op Manasse, de oudste.

Jozef grijpt de hand van zijn vader om die van Efraïms hoofd te verleggen naar het hoofd van Manasse en zegt: *‘Niet alzo, mijn vader, niet alzo!’* Hij had, liturgisch gesproken, de oudste netjes bij de rechterhand geplaatst en de jongste bij de linkerhand. Vader hoefde alleen maar zijn oude handen op te heffen. Maar neen, Jakob *kruist* de handen!

Het was een grote verrassing!

Doch was het ook niet een grote verrassing dat de verkoren familie via de heidenwereld gered werd? Een redding waar Jozef zelf zeer bij betrokken was, ja er zelfs een cruciale rol in speelde? En zal het niet een even grote verrassing zijn wanneer de hele

‘verkoren familie’, ‘gans Israël’, door Gods vervullend handelen in de heidenwereld zalig zal worden?

Ligt in het kruisen der handen niet uitgebeeld het *onnaspeurlijke* van de wegen Gods in de richting van de voleinding?

Daarom - al zijn wij, christenen uit de heidenen, ‘geadopteerd’ en als wilde takken geënt op de stam van de edele olijfbboom, wij hebben geen enkel recht hoogmoedig te zijn tegenover de natuurlijke takken. Want indien Hij de natuurlijke takken niet gespaard heeft, Hij zal ook ons niet sparen wanneer we niet met hart en ziel in de genade blijven. (Romeinen 11:17-24)

Jakob zegende beide zonen van Jozef. Oók onder de linkerhand werd een zegen uitgesproken. Zowel van Efraïm als van Manasse werd gezegd: *‘Met u zal Israël zegen toewensen door te zeggen: God make u als Efraïm en Manasse.’* Maar Hij plaatste Efraïm voor Manasse. Efraïm zou groter worden dan hij en diens nageslacht zou tot een volheid van volken worden.

Wanneer God de handen kruist, dan kunnen zowel Jood als heiden óók onder de linkerhand nog volop zegen ontvangen en een ‘spreekwoord’ worden in het duizendjarig Rijk van de vrede Gods over alle volken. Doch we zullen ons altijd bewust moeten zijn van hetgeen Paulus zegt in Romeinen 11:18: *‘Niet gij draagt de wortel, maar de wortel ú.’*

Deze orde, waarin Israël de eerste *is* en *blijft*, en waarin Gods universele heilsbedoelingen en zijn particuliere bemoeienis met Israël samenvallen, komt onder Zijn gekruiste handen echter pas volledig tot uitdrukking in de eindgeschiedenis, opdat geen vlees zou roemen.

De Messias komt - dit is en blijft Gods orde - tot de Zijnen. En als de Zijnen Hem niet aannemen, *kruist* God de handen en zal de Messias éérst zijn *‘een licht tot verlichting der heidenen’* en daarna *tot heerlijkheid van Zijn volk Israël’*. (Lucas 2:32)

Maar de zaligheid is en blijft uit de Joden!

Als de grote beslissingen aan de orde komen in de wereldwijde ommekeer die aanstaande is, zullen stellig ook velen roepen: ‘Niet alzo, hemelse Vader, niet alzo! Uw rechterhand behoort ónze oudste kerk te zegenen, óns instituut, ónze kerkrechtboeken, ónze wierookvaten!’

Maar God zal het allemaal passeren. Hij laat ook het ‘vlees’ versterven van alle kerken en kringen, van concilies en synodes.

De grote tempelreiniging is op komst!

Niet onze ‘juiste liturgie’ of onze ‘oudste papieren’ zullen doorslaggevend zijn bij de doorbraak van Zijn Koninkrijk, maar de gebrokenheid des harten en de bewustheid van onze ‘kerkelijke’ schuld. Door onze houding hebben wij eeuwenlang het Joodse volk een ‘karikatuur’ van het evangelie voorgehouden en bijgedragen aan de verhindering om Jezus als hun Messias te aanvaarden. Als wij in die gebrokenheid met ons aangezicht voor God ter aarde vallen, en zeggen: ‘O God, wees ons zondaars genadig’, dan kunnen wij als gemeente van Jezus Christus weer een stad op de berg worden en het licht der wereld en het zout der aarde zijn.

God kruist de handen!

Wij kunnen Zijn wegen niet programmeren als een computer. Noch in het grote wereldgebeuren, noch in de komst van Zijn Koninkrijk en ook niet in het persoonlijke leven. Wie heeft het niet eens meegemaakt dat God, naar eigen gevoel, de handen heeft gekruist? Wie heeft niet eens min of meer opstandig gezegd: Niet alzo, mijn Vader! Zó moet U het niet doen!

Maar dan zegt de hemelse Vader: ‘Ik weet het! Ik weet het! Hij bestuurt over het wereldgebeuren en over ons persoonlijk leven Zijn handen met goddelijke wijsheid.

Wie zich daaraan onderwerpt, zal als Efraïm en Manasse tot een ‘spreekwoordelijke zegen’ worden in Zijn Koninkrijk.

De jonge vruchtboom

De patriarch is zich ten volle bewust van zijn naderende einde. Nadat Jakob/Israël de zegen over Efraïm en Manasse heeft uitgesproken, zegt hij tegen Jozef: *‘Zie, ik ga sterven, maar God zal met u zijn en u terugbrengen naar het land uwer vaderen.’* (Genesis 48:21)

Het lijkt een simpele mededeling. Maar het is een mededeling die getuigt van een groot geloof in de verbondstrouw van God.

‘God zal met u zijn en u terugbrengen naar het land uwer vaderen.’

Wat een belofte!

Wat een vast geloof in de trouw van God!

Later zou Jozef, staande in ditzelfde geloof, deze belofte herhalen en daaraan verbinden het verzoek om zijn gebeente bij de exodus uit Egypte mee te nemen naar het beloofde land.

De zekerheid van deze terugkeer in de ziel van de stervende vader is zo groot, dat hij - alsof het reeds werkelijkheid is - een deel van het beloofde land aan Jozef kan schenken: *‘En ik geef u, boven uw broeders, een bergrug, die ik met mijn zwaard en mijn boog aan de Amorieten heb ontruk.’* (48:22)

Het is kenmerkend voor profeten om de dingen te noemen die er nog niet zijn, alsof ze er al waren. Dit blijkt ook hier weer. Het komt niet alleen voort uit hun innerlijke zekerheid, maar ook omdat door de inspiratie van de heilige Geest de toekomst zo sterk naderbij getrokken is, dat deze als het heden ervaren wordt.

Jakob doet Jozef een geschenk ‘boven zijn broeders’. De patriarch had vele jaren geleden ook al eens iets geschonken aan Jozef ‘boven zijn broeders’: een vorstelijke mantel. Bovendien ‘bewaarde’ hij de inhoud van Jozefs dromen ook ‘boven’ de spot die zijn broers ervoor over hadden. Jakob nam deze dromen, hoewel hij ze eerst ook niet begreep, serieus en overwoog deze in zijn hart, zoals later ook Maria deed met de woorden die via de herders tot haar kwamen. (Genesis 37:11; Lucas 2:19)

Voorts schonk hij Jozef een bijzondere liefde. Het was alles

tezamen een geschenk 'boven zijn broers'. Uiteindelijk kwamen Jozefs dromen op een wonderlijke manier uit en werd hij in het gelijk gesteld door een uitspraak des Heren en daarmee was ook de patriarch Jakob/Israël in het gelijk gesteld.

Jakob ontbood zijn zonen bijeen te komen, opdat hij hen bekend zou maken wat hen in de toekomstige dagen wedervaren zou. Ook over zijn andere zonen 'deelt' Jakob/Israël 'de toekomst uit.' En, figuurlijk gesproken, kruist hij ook over hen de handen bij het uitspreken van de zegen. Ruben, de eerstgeborene naar de natuur, krijgt te horen: *'Ruben, mijn eerstgeborene zijt gij, mijn sterkte en de eersteling mijner kracht, de voornaamste in hoogheid (...) gij zult de voornaamste niet zijn.'* (Genesis 49:3,4)

Het eerstgeboorterecht, zo vermeldt 1 Kronieken 5:1,2, viel ten deel aan Jozef en zijn zonen.

Deze woorden zullen zeker bitter geweest zijn voor Ruben, maar noch hij, noch één van de andere broers valt vader in de rede met de uitroep: 'Niet alzo, mijn vader, niet alzo!' Er is een stille, eerbiedige onderworpenheid bij het aanhoren van de zegenspreuken.

Jozef krijgt het eerstgeboorterecht samen met zijn zonen.

De 'schoven' en de 'sterren' buigen zich ook hier voor Jozef, wanneer deze het eerstgeboorterecht ontvangt.

De patriarch spreekt met volmacht van God.

Ook wij moeten de nodige eerbied betrachten voor de boodschap die uit dit sterfvertrek tot ons komt. Immers, de draagwijdte ervan strekt zich uit over alle eeuwen tot aan de voleinding.

De uitbundige beeldspraak die de patriarch gebruikt in zijn zegenspreuk over Jozef, getuigt ook van een *onbepaalde vruchtbaarheid* van 'de verkorene onder zijn broeders':

'Een jonge vruchtboom is Jozef, een jonge vruchtboom aan een bron; zijn takken stijgen boven de muur uit; de boogschutters hebben hem getergd,

beschoten en vijandig bejegend, maar zijn boog bleef stevig en zijn sterke handen bleven lenig, door de handen van de Machtige Jakobs, daar de Steenrots Israëls zijn herder is; door de God uws vaders, die u zal helpen, en de Almachtige, die u zal zegenen met zegeningen des hemels van boven, met zegeningen van de watervloed, die beneden ligt, met zegeningen van de borsten en de moederschoot. De zegeningen van uw vader gaan de zegeningen van mijn voorvaderen te boven, reikende tot het kostelijkste der eeuwige heuvelen; zij zullen komen op het hoofd van Jozef; op de schedel van de uitverkorene onder zijn broeders.’ (Genesis 49:22-26)

Tot tweemaal toe noemt hij Jozef een jonge vruchtboom, terwijl hij er bij de tweede maal aan toevoegt: ‘een jonge vruchtboom aan een bron; zijn takken stijgen boven de muur uit.’

Een prachtige beeldspraak!

Een muur wordt door mensen gebouwd, maar een jonge vruchtboom groeit door de kracht die God aan de natuur verleent. Het is zelfs niet uitgesloten dat Jakob met het gebruik van het woord ‘muur’, zinspeelt op het verblijf in Egypte. Het visioen van Abraham was stellig mondeling aan Jakob doorgegeven. Daarin werd aangekondigd: *‘Weet voorzeker, dat uw nakomelingen vreemdelingen zullen zijn in een land, dat het hunne niet is, en dat zij hen dienen zullen, en dat die hen zullen verdrukken, vierhonderd jaar.’ (Genesis 15:13)*

Reeds in de laatste fase van Jakobs leven waren de contouren van politieke instabiliteit in Egypte zichtbaar. De ‘muur’ van de onmogelijkheid om nog uit Egypte weg te komen zou spoedig volgen.

Muren kunnen voor verschillende doeleinden opgetrokken worden.

Een muur kan gebouwd zijn ter bescherming, zoals bijvoorbeeld bij een boomgaard. Maar een muur kan ook in negatieve zin worden gebruikt, als versperring of zelfs als gevangenismuur.

Muren kunnen zelfs gebouwd worden om staten in tweeën te splitsen. Ook daarvan kent onze geschiedenis voorbeelden. Dan heeft de muur als doel om de mens te beknotten in zijn bewegingsvrijheid.

Uit de direct op de beeldspraak over de muur volgende woorden van Jakob mogen we afleiden dat de patriarch hiermee bedoeld heeft: Jozef viel niet gevangen te houden en werd een vrijheidssymbool voor heel het volk. Hij overwon elke tegenstand en belemmering.

Hoeveel 'muren' waren in Jozefs leven als barrières opgetrokken! Allereerst was er de haat die hij in zijn vroege jeugd ondervond van zijn broers en hun ongeloof en spot ten aanzien van zijn dromen. En ondanks zijn mooie dromen leek zijn leven aanvankelijk toch een heel andere wending te nemen. Hij werd verkocht naar Egypte! Een dikkere 'muur' van onmogelijkheden is haast niet denkbaar. In Egypte werd er ook nog eens een aanslag gepleegd op zijn reinheid door de vrouw van Potifar. Nog een 'muur'. Bovendien kwam hij daardoor in de gevangenis terecht en botste daar weer op de 'muur' van de vergetelheid, nadat de schenker, precies volgens de uitleg van diens droom door Jozef, de vrijheid verkregen had. Vele jaren scheen er niets uit te komen van zijn dromen. Integendeel!

Doch elke 'muur', hoe dik of hoog ook, oversteeg hij.

Zijn takken groeiden over de 'muur' van de weerstand van zijn broers: Zij bogen zich uiteindelijk *allemaal* voor hem.

Zijn takken groeiden over de 'muur' van de vergetelheid in de gevangenis: Hij werd door Farao zélf ontboden en werd diens 'gelijke'; alleen door de troon zou Farao boven hem staan.

Zijn takken groeiden over de 'muur' van de onmogelijkheid om, als 'vermeende misdadiger', onderkoning van Egypte te worden en daardoor de redder van zowel Egypte als van zijn eigen familie.

En uiteindelijk droeg hij de vruchten van zijn getuigenis ook

over de onmogelijke ‘muur’ van de onderdrukking door Farao, waarbij zelfs alle jongetjes in de Nijl moesten worden gegooid. Zijn gebeente ging als een ‘sacrament’ mee met het volk dat uittrok en bereikte zo het land Kanaän.

Jakob spreekt van boogschutters die hem hebben getergd, beschoten en vijandig bejegend, maar ook over Jozefs boog, die stevig bleef en over zijn sterke handen, die lenig bleven. Het geheim van die charismatische kracht krijgt in de zegen die Jakob over Jozef uitspreekt de volle nadruk in de *vijfvoudige titulatuur* die hij aan God toekent: *De machtige Jakobs; de Steenrots Israëls; zijn Herder; de God uws vaders; de Almachtige.*

In deze titulatuur ligt uitgedrukt de superioriteit Gods bóven de glorie van de Farao’s, die hun vergoddelijkte koningschap versierden met een vijfvoudige afgodische titulatuur.

De jonge vruchtboom Jozef is geplant bij een bron. De bron is het eeuwige verbond met de levende God, die Jozefs geschiedenis gevormd heeft tot een profetische gelijkenis van de Messiaanse toekomst. De ‘takken van deze jonge vruchtboom’ stijgen door de kracht van de verkiezing boven elke ‘muur’ uit, ook als er in de laatste ronde van de wereldgeschiedenis een ‘Farao’, een ‘antichrist’ komt, die ‘Jozef’ niet gekend heeft. Dan zal de ‘stevige boog’ van Hem, die van A tot Z de vervulling brengt van de oude profetische ‘Jozef-gelijkenis’, onze Here Jezus Christus, het overwicht hebben over het ‘beest uit de afgrond’ en een einde maken aan de laatste grote verdrukking.

Ten slotte

Wij mogen niet vergeten dat, al buigen de broers van Jozef zich voor de ‘ster’ uit hun midden - de verkorene uit de zonen van Jakob - zij toch in de dromen die Jozef kreeg vermeld zijn als ‘sterren’ en ‘schoven’. Het nageslacht van Abraham blijft, onder val en opstanding, een ‘sterrenvolk’. Het zijn ‘sterren’, die licht

geven in de nacht der tijden en dienstbaar zijn aan de oriëntatie die onontbeerlijk is.

Er is immers een strijd gaande!

Paulus spreekt in zijn betoog over Israëls toekomst over de diepten van Gods wijsheid. (Romeinen 11:33) Er zijn volgens de brief van Jezus aan de gemeente van Tyatira echter ook diepten van Satan. (Openbaring 2:24) Wanneer deze diepten met elkaar in botsing komen ontstaat er een strijdgewoel, waarin wij, kleine mensen, oriëntatie van de hemel niet kunnen missen.

Deze twintigste eeuw, het einde van het tweede millennium, ziet eruit als een 'slagveld', waarin de diepten van God en de diepten van Satan met elkaar een ongekend hevige strijd leveren, met als doel de vestiging van het duizendjarig rijk op aarde.

Maar hoe treffend is het scherpe tegenbeeld van Gods plan voor de oprichting van dit rijk met het plan van de vorst der duisternis.

Het plan van God moest volgens de heilige Schrift verwezenlijkt worden in de weg van Gods vervullend handelen over de heidenwereld en de bekering van Zijn volk Israël, waaraan gekoppeld zou worden de binding van Satan.

De opzet van de vorst der duisternis bleek te bestaan uit de poging tot totale uitroeiing van het 'sterrenvolk', gekoppeld aan een verheerlijking van eigen 'bloed' en 'bodem'. Deze deificatie van het eigen ras ging zo ver en de afkeer van het Joodse volk werd zo diep, dat het onderscheid op elk kledingstuk zichtbaar moest zijn. Iedere Jood, van kind tot grijsaard, werd verplicht een 'gele ster' te dragen. Deze vernederende stigmatisering was echter niet de enige maatregel die de 'zwarte draak' uit de afgrond het volk liet ondergaan, uiteindelijk 'zwiepte' hij met zijn staart het 'derde deel der sterren' weg in het 'zwarte gat' van de holocaust. Tot een *Endlösung*, dus tot een *totale* vernietiging kon hij echter niet geraken. Het plan van de vorst der duisternis, die - zoals letterlijk via zijn 'zetbaas' werd gezegd - op de basis

van de uitroeiing van het Joodse volk het duizendjarig rijk wilde vestigen, is in zijn opzet niet geslaagd.

Er is echter ook een keerzijde aan deze geschiedenis van ondergang.

Tot op de dag van Jezus' opstanding neemt 'de derde dag' door de ganse Schrift een sleutelpositie in in het systematisch handelen van God.* Altijd weer verkondigt 'de derde dag' een opstanding, een redding, een positieve ontsluiting.

En nu we voor de grens staan van het tweede en het derde millennium mogen wij, krachtens dit wetmatig handelen van God, hoop hebben dat de derde godsdag, het derde millennium, een positieve en reddende ontsluiting zal brengen.

Een zegenrijke reflex van de opstanding van Jezus Christus!

God keert alles wat ten kwade gedacht is - zo leert ons de Jozef-geschiedenis - om ten goede.

Het symbool van 'de derde dag' krijgt een nog diepere dimensie, wanneer we bedenken dat we niet alleen het *derde* millennium binnengaan, gerekend vanuit onze jaartelling, maar evenzeer het *vijfde* millennium, gerekend vanaf de roeping van Abraham.

Ongeveer tweeduizend jaar voor de geboorte van Jezus riep God Abraham van de zomen der aarde weg naar het land dat Hij hem wijzen zou en gaf hem de belofte: *'In u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden.'* Op het moment van de verkiezing van Abraham heeft God een volk apart gesteld om Zijn Naam te openbaren in de wereld, een opdracht die in Jezus, de grote Zoon van Abraham, Isaak en Jakob, werd vervuld. (Johannes 17:6)

Na de komst van Jezus in de wereld zijn er weer bijna tweeduizend jaar verstreken en zo bereiken wij binnenkort het *derde* millennium, dat tegelijkertijd vanaf de roeping van Abraham het *vijfde* millennium is.

* Zie over de symboliek van de derde dag: Sjofar-serie deel 2, hoofdstuk 6

De symboliek van het getal *vijf* is, zoals we reeds opmerkten, in de Schrift ten nauwste verbonden aan de proclamatie van Gods overwicht over alle vergoddelijkte totaalstaten en afgodisch vereerde vorsten en machten. Wanneer Gods Koninkrijk doorbreekt - waar miljoenen gelovigen eeuwenlang om gebeden hebben - dan zal door de werking van de heilige Geest de overste van deze wereld geoordeeld zijn. (Johannes 16:11)

De doorbraak van het Koninkrijk Gods binnen het kader van de geschiedenis houdt in het oordeel over de satan als overste van deze wereld. De komst van Gods Koninkrijk gaat echter niet om buiten het buigen van het 'sterrenvolk' voor de Ene 'Ster' uit Jakob voortgekomen (Numeri 24:17), de Here Jezus Christus, die door de profet Jesaja aangekondigd wordt met de *vijfvoudige* titulatuur:

'Wonderlijk, Raad, Sterke God, Eeuwige Vader, Vrededorst.'

Van U, o God, is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid, tot in eeuwigheid!

AMEN!

Voor informatie over eerder verschenen en D.V. nog te verschijnen publicaties zie de website van Stichting Getuigenis en Eenheid:

www.getuigeniseneenheid.nl

Daarop zijn ook verkrijgbare uitgaven in de Engelse taal te vinden.

In **De beker van Jozef** wordt op indringende en soms confronterende wijze de geschiedenis van Jozef geschetst. Dr. A.A. Leenhouts ziet in de levensgang van Jozef een profetische gelijkenis van de Messiaanse toekomst. De figuren die in de geschiedenis van Jozef optreden zijn volgens de auteur 'als levende hiërogliefen geschreven op de 'muur' van de geschiedenis'. Met name het 'stelen van de voorspellingsbeker' en de 'procedure', die Jozef daaromtrent voert met zijn broers, alsmede het ultimatieve karakter van zijn maatregelen, worden door de auteur treffend 'vertaald' naar de actuele situatie van kerk en Israël. Daarbij stelt hij de vraag of het niet verstandig zou zijn om bij de huidige vredesonderhandelingen de oude rollen van de Jozef-geschiedenis op de tafel te leggen om daarin, vanuit de wijsheid Gods, richtlijnen te vinden in de zo complexe hedendaagse politieke en religieuze constellaties.

De auteur roept de kerken op tot een radicaal en kritisch zelfonderzoek inzake haar opstelling ten opzichte van het Joodse volk door de eeuwen heen. Hij bestrijdt o.a. de gedachte als zou dit volk - na de geboorte van Jezus en de stichting van de kerk - geen heilsbestemming meer hebben voor de mensheid. Zowel de kerk als het Joodse volk zouden zichzelf moeten bezien in de 'spiegel van de Jozef-geschiedenis'.

DE BEKER VAN JOZEF is het derde deel van de Sjofar-serie. Deel 1: "De man met de kruik" verscheen in 1992 en deel 2: "De zeven sjofarim in de Apocalyps" verscheen in 1995.

GETUIGENIS
EN EENHEID

Stichting Getuigenis en Eenheid
Postbus 64814, 2506 CE Den Haag
info@getuigeniseneenheid.nl
www.getuigeniseneenheid.nl